

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Důvody intervencí vnějších aktérů v afrických vnitrostátních konfliktech

Diplomová práce

Autor: Bc. Martin Schmiedl

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Politologie – africká studia (NPAST)

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza

V Hradci Králové, 2015

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Martin Schmiedl

Studium: F1382

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie – africká studia

Název diplomové práce: **Důvody vnějších intervencí v afrických vnitrostátních konfliktech**

Název diplomové práce AJ:

Causes of external interventions in African intrastate conflicts

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Africké státy trpí výraznou nestabilitou a velmi často jsou zmítány vnitrostátními konflikty. Tyto konflikty jsou pak často internacionalizovány, když do nich vojensky zasáhne třetí strana. Důvody mohou být různé. Cílem diplomové práce je zachytit tyto důvody a příčiny, které vedou aktéry mezinárodních vztahů k vojenské intervenci ve vnitrostátních konfliktech v Africe. Autor analyzuje roli realistického zhodnocení ohrožení národního zájmu intervenující země, například jejích ekonomických zájmů, či naopak humanitárního záměru zabránit nestabilitě a lidskému utrpení při rozhodování, zda intervenovat či ne. Diskutována bude také role mezinárodních organizací jako OSN, EU či AU či role domácí politiky intervenující země a další potenciální důvody. Autor za pomoci komparativní metody analyzuje vojenské intervence v afrických vnitrostátních konfliktech a pokusí se vytvořit obecný rámec příčin a jejich kombinací, které vedou státy k intervencím v Afrických vnitrostátních konfliktech. Výzkumná otázka pak bude znít: Jaké jsou důvody vojenských intervencí třetích stran ve vnitrostátních konfliktech Afrických států?

Gent, Stephen E. 2007. "Strange Bedfellows: The Strategic Dynamics of Major Power Military Interventions." *The Journal of Politics* 69, č. 4, 1089–1102.

Gent, Stephen E. 2008. "Going in When It Counts: Military Intervention and the Outcome of Civil Conflicts." *International Studies Quarterly* 52, č. 4, 713–735.

Pearson, Frederic S. 1974. "Geographic Proximity and Foreign Military Intervention." *The Journal of Conflict Resolution* 18, č. 3, 432–460.

Regan, Patrick M. 1998. "Choosing to intervene: Outside Interventions in Internal Conflicts." *Journal of Politics* 60, č. 3, 754–779.

Rosenau, James N. 1969. "Intervention as a Scientific Concept." *Journal of Conflict Resolution* 13, č. 2, 149–171.

Garantující pracoviště: Katedra
politologie,
Filozofická
fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza

Datum zadání závěrečné práce: 17. 9. 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Bc. Martin Schmiedl

Poděkování

Děkuji Mgr. Janu Prouzovi za vedení mé závěrečné práce, za jeho trpělivost a pevné nervy a vždy věcné a neocenitelné rady a čas, který mi věnoval při konzultacích. Poděkování patří také Mgr. Karlu Koubovi, M. A., Ph.D., který mi poradil ohledně problémů s metodou QCA. Velké poděkování patří také mé mamince, díky jejíž péči jsem tam, kde jsem.

Anotace

Schmiedl, Martin. 2015. *Důvody intervencí vnějších aktérů v afrických vnitrostátních konfliktech*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Předkládaná práce se zabývá problematikou vnějších vojenských intervencí v afrických vnitrostátních konfliktech. Daná problematika je zkoumána za využití metody QCA. Zároveň jsou v práci zařazeny i tři krátké případové studie, na kterých jsou hodnoceny reálné dopady kombinací získaných z analýzy QCA. Práce se zaměřuje na definiční i další problémy obecného zkoumání intervencí. V krátké kapitole je také představena metoda QCA a některé její formy. Následně na vzorku afrických vnitrostátních konfliktů, které začaly po roce 1989 za použití metody QCA a krátkých případových studií zkoumá roli například lidského utrpení a intenzity konfliktu, etnicity či ekonomických zájmů v rozhodování států intervenovat.

Klíčová slova: konflikty, intervence, QCA, Afrika

Annotation

Schmiedl, Martin. 2015. *Causes of external interventions in African intrastate conflicts*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

This paper presents topic of external military interventions in African intrastate conflicts. This topic is explored with use of the method QCA. In the paper there are also three short case studies on which results of QCA analysis are more explored. The paper is focused on problems of definitions and other issues in general intervention analysis. In short chapter the QCA method is also presented as some of its forms too. In the paper the role of factors such as human suffering and conflict intensity, ethnicity or economic interests in decision to intervene are discussed on data of African internal conflict that started after 1989 through the method QCA and short case studies.

Key words: conflicts, intervention, QCA, Africa

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretické vymezení	16
1.1 Co je to konflikt?	16
1.1.1 Jak operacionalizovat konflikt?.....	18
1.1.2 Druhy konfliktů.....	20
1.2 Intervence jako vědecký koncept	23
1.2.1 Suverenita a intervence a humanitární intervence	27
1.3 Proč státy intervenují ve vnitrostátních konfliktech.....	31
1.3.1 Ekonomický zájem – hrají roli suroviny?	32
1.3.2 Intenzita jako překážka či pull faktor lidského utrpení.....	35
1.3.3 Regionální bezpečnost a sousední státy	37
1.3.4 Intervence jako odpověď na druhou intervenci	40
1.3.5 Etnická příbuznost.....	41
1.3.6 Shrnutí – důvody intervencí jako kombinace proměnných....	43
2 Metody a data.....	45
2.1 Východiska QCA	46
2.2 Formální postup u cs/QCA.....	48
2.3 Silné a slabé stránky cs/QCA a obecné QCA.....	50
2.4 Postup u fs/QCA.....	51
2.5 Data	54
3 Analýza příčin	58
3.1 Analýza nutných podmínek.....	58
3.2 Tabulka pravdy a přítomnost důsledku	59
3.3 Tabulka pravdy a nepřítomnost důsledku	61
3.4 Interpretace a výběr případových studií	63
4 Africké vnitrostátní konflikty – interpretace na vybraných případových studiích.....	68

4.1	Sierra Leone – krvavé diamaty a vysoká intenzita	68
4.1.1	Pozadí a průběh konfliktu	68
4.1.2	Intervence Nigérie, Guinei a Velké Británie	71
4.1.3	Shrnutí	73
4.2	Středoafriická republika – konflikt s fluidními lojalitami	75
4.2.1	Pozadí a průběh konfliktu	75
4.2.2	Intervence Libye, Francie, Čadu a JAR	79
4.2.3	Shrnutí	81
4.3	Mali – dva konflikty a jen jedna intervence?	82
4.3.1	Pozadí a průběh konfliktů	83
4.3.2	Intervence Francie a AFISMA	87
4.3.3	Shrnutí	89
4.4	Souhrn a poznatky pro interpretaci	91
	Závěr	95
	Zdroje a literatura	100
	Literatura	100
	Prameny	111
	Internetové zdroje	111
	Seznam příloh	115
	Přílohy	116

Úvod

Období po skončení procesu dekolonizace se v Africe vyznačovalo výraznou nestabilitou. Velmi často se pak tato nestabilita projevuje jako vnitrostátní konflikty. Ty jsou v Africe velmi časté a přinášejí výrazné utrpení a ekonomické problémy. Zároveň pak také velmi často přitahují pozornost vnějších aktérů, kteří mají své zájmy v dané oblasti. Intervence jsou obecně velkým tématem nejen mezinárodních vztahů, ale také například mezinárodního práva. Obzvláště v Africe jsme pak byli často svědky velmi nekoherentního přístupu všech mezinárodních aktérů. Můžeme zmínit intervence v Mali či Sierra Leone nebo také tápání v případě Rwandy či přezíravost ohledně Cabindy. Při rozhodování, zda intervenovat či neinterventovat stát zvažuje mnoho faktorů. Celý proces představuje složité rozhodování, do kterého mohou zasahovat zájmy, zhodnocení potenciálního úspěchu intervence, ideologie, otázka lidských práv či samozřejmě ostatní aktéři. Co tedy stojí za rozhodnutím aktérů mezinárodních vztahů (ne)interventovat v afrických vnitrostátních konfliktech?

Koncept intervencí představuje velmi složitý a definičně citlivý problém. Intervencím se v mezinárodních vztazích věnuje výrazná pozornost, protože se dotýká dnes velmi diskutovaného tématu suverenity států. Samotná definice je předmětem mnoha prací a není zcela zřejmé, jak ji nahlížet. Obzvláště v dnešním velmi rychle se rozvíjejícím a globalizujícím se světě, kdy pojem suverenity nabývá nových rozměrů, se i pojem intervence rychle rozvíjí a mění. Ostatně i definičním problémům intervencí se bude autor této práce věnovat.

Hlavním cílem této práce však je analyzovat příčiny, které vedou aktéry mezinárodních vztahů k intervencím ve vnitrostátních konfliktech. Analýza se zaměří na různé aspekty rozhodování a roli realistického hodnocení přínosu intervence či naopak roli humanitárních aspektů a lidských práv. Vzhledem k tomu, že toto téma nám nabízí relativně střední počet případů, tak bude využito metody QCA (Qualitative Comparative Analyses) ve své fuzzy množinové verzi, která nám umožní zhodnotit nejen vlivy jednotlivých proměnných, ale i jejich kombinací. Tato metoda není v českém prostředí zatím příliš užívaná, ale pro náš počet případů by měla

být ideální. Zároveň ji však bude nutné vzhledem ke způsobu kauzálního vysvětlení, který využívá, doplnit o vybrané případové studie, na kterých budou více do hloubky vysvětleny a diskutovány role jednotlivých nezávislých proměnných, čímž bychom eliminovali jednu z jejích slabin (Kouba 2011: 503). Vedlejším cílem této práce je také snaha poukázat na zajímavou leč v českém prostředí zatím méně využívanou srovnávací metodu.¹

Vzhledem k hlavnímu cíli práce, tedy analýze příčin intervencí vnějších aktérů v afrických vnitrostátních konfliktech, výzkumná otázka zní: *Jaké jsou důvody vojenských intervencí třetích stran v afrických vnitrostátních konfliktech?*

K zodpovězení této otázky bude nutné nahlédnout na více faktorů, které finální rozhodnutí ovlivňují. První hypotéza se odvíjí od realistického zhodnocení národního zájmu v dané oblasti. Afrika představuje velmi důležitý kontinent z hlediska nerostných surovin. Zcela logicky tak můžeme předpokládat, že aktéři, kteří intervenují v některém z vnitrostátních konfliktů v Africe, zde mají nějaké materiální zájmy, které nejčastěji představují strategické suroviny jako ropa, vzácné kovy a další důležité suroviny. Tato hypotéza je tedy postavena na tezi, že aktérům při intervenci nejde o nějaký humanitární zájem či primární stabilizaci a zastavení utrpení, nýbrž o ochranu jejich obchodních a ekonomických zájmů. Samotná humanitární stránka intervence je pak spíše vedlejším produktem či aureolou zakrývající skutečný mocenský cíl. Toto nás vede k formulování první hypotézy: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech s vysokým množstvím surovin.*

Druhá hypotéza bude představovat soupeřící vysvětlení. Tato hypotéza se bude odvíjet od snahy aktérů zabránit lidskému utrpení a porušování lidských práv. Konečně, pojem humanitární intervence je dnes velmi často užívaným pojmem a ani my se v této práci, i když tento pojem nepovažujeme za zcela vhodný, nevyhneme alespoň krátké diskuzi a

¹ Za všechny můžeme jmenovat například práce Viléma Řeháka *Mediace jako nástroj řešení konfliktů Případ občanské války v Libérii* či Jana Doška *Kvalitativní komparativní analýza zapojení evropských členů NATO do operací v Afghánistánu*. První jmenovaná využívá crisp set a druhá zmíněná práce využívá QCA ve verzi fuzzy set (Řehák 2011: 30–54; Došek 2012: 29–56).

rozebrání konstrukce tohoto pojmu. Tato hypotéza tedy bude odhlížet od nutnosti existence ekonomických či politických zájmů v daném vnitrostátním konfliktu, ale bude poukazovat na důležitost zabránění dalšímu krveprolití či porušování lidských práv. Tyto předpoklady nás vedou k formulaci druhé hypotézy: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech s vysokým lidským utrpením.*

Jako další velmi důležitý faktor, který může ovlivnit náchylnost k intervenci v afrických vnitrostátních konfliktech, se nabízí problematika destabilizačního aspektu vnitrostátních konfliktů. Zde se můžeme pravděpodobně oprávněně ptát, zda hraje roli nakažlivost konfliktu či potenciální rozvrácení regionu (sousedních států) při rozhodování se zasáhnout. Státy, které spolu sousedí, a které nakažlivost konfliktu bezprostředně ohrožuje, budou mít větší zájem intervenovat v konfliktu, aby zabránily jeho přelití do svého státu či destabilizaci celého regionu například uprchlickými vlnami. Třetí hypotéza tak zní: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech s vysokým počtem sousedních států.*

Čtvrtá hypotéza se zaměří na faktor, který bude vycházet z interakce mezi jednotlivými aktéry. Předpokládáme, že aktér bude intervenovat v konfliktu v odpovědi na intervenci jiného aktéra. Naše úvaha směřuje k předpokladu, kdy aktér intervenuje ve vnitrostátním konfliktu ve snaze vyrovnat poměr sil, který byl změněn intervencí jiného aktéra. Intervenci tedy budeme vidět, jako odpověď na jinou intervenci. Hypotéza bude znít: *intervence v afrických vnitrostátních konfliktech vedou k intervencím jiných aktérů v podpoře druhé strany konfliktu.*

Poslední hypotéza se vztahuje k etnickým vazbám v afrických státech. Typicky jsou státy v Africe etnicky heterogenní a etnika často přesahují hranice států. Předpokládáme, že státy, které jsou etnicky příbuzné, budou více pocítovat, když je jejich etnikum ohroženo vnitrostátním konfliktem. Toto nás vede k závěru, že takové státy by měly být více ochotni intervenovat. Respektive etnickou příbuznost chápeme jako příležitost k intervenci a zároveň její snazší ospravedlnění mezi populací intervenujícího státu. Tato hypotéza zní: *k intervenci dochází v afrických*

vnitrostátních konfliktech ve státech, které mají vysoký počet etnicky příbuzných států.

Co se týče výběru případů, tak klíčovou roli zde pro nás hraje studená válka, respektive její konec. Studenoválečná politika obou bloků představovala klíčový důvod pro intervenci v afrických konfliktech. Náš výběr případů se proto omezí na po-studenoválečné období. Klíčovým datem se nám pak stane 1. 1. 1989, které jsme si vypůjčili z analýzy P. Regana. Důvodem k tomu je období přechodu mezi prezidentstvím R. Reagana a G. Bushe, pevné uchycení reformem M. Gorbačova v Sovětském svazu a celkové uklidňování bojů, které byly ideologicky zabarvené studenou válkou jako konflikty v Angole či Nikaragui a můžeme sledovat spíše začátek hledání spolupráce než boje mezi USA a Sovětským svazem (Regan 1998: 771). Zkoumat tak budeme jen vnitrostátní konflikty, které začaly až po 1. 1. 1989. Tedy začaly a mají všechny konfliktní epizody až po tomto datu.

Práce je členěna do čtyř hlavních částí a několika podkapitol. V první části budou do hloubky rozebrány teoretické základy této práce. Prostor bude věnován terminologickému vymezení a představení různých náhledů na pojem intervence, ale také na dynamiku rozhodování a důvody vedoucí k intervenci. Do hloubky budou také představeny jednotlivé hypotézy a indikátory, které budou použity ke zkoumání našich proměnných.

Ve druhé části budou představeny metody využití v této práci. Bude zdůvodněno a poukázáno na výhody a nevýhody obecné QCA, specifika typu pracujícího s fuzzy množinami a metodiku využití této metody.

Ve třetí části pak bude aplikována fs/QCA a představeny výsledky analýzy, které budou následně interpretovány.

Čtvrtá část obsahuje vybrané případové studie, na kterých si blíže poukážeme na role jednotlivých faktorů. Bude tak do hloubky nahlédnuto na roli ekonomických zájmů, roli geografické blízkosti či problematiku lidského utrpení v afrických vnitrostátních konfliktech.

V závěru pak budou shrnuty veškeré poznatky a výsledky výzkumu. Budou naznačeny jeho potenciální slabiny a možnost dalšího zkoumání problematiky intervencí v afrických vnitrostátních konfliktech.

Téma intervencí představuje velmi zajímavou a velmi často rozpracovanou problematiku. Toto může souviset s úzkou spojitostí tohoto tématu s otázkou suverenity, která je samozřejmě velmi citlivá. Konečně, již sám zakladatel teoretické školy realismu Hans Morgenthau se tomuto tématu věnuje ve svém článku *To intervene or not to* (Morgenthau 1967). Později na něj navazuje stěžejní publikací James Rosenau, který roku 1969 publikoval článek *Intervention as a Scientific Concept* (Rosenau 1969). V současné době je třeba zmínit zejména publikace Patricka Regana, jehož publikační činnost v této oblasti představuje několik knih i článků. Za všechny můžeme jmenovat článek *Choosing to intervene: Outside Interventions in Internal Conflicts* nebo *Interventions into Civil Wars: A Retrospective Survey with Prospective Ideas* (Regan 1998; Regan 2010). Podobně se na důvody či důsledky a dynamiku intervencí zaměřuje i Stephen Gent či Aysegul Aydin (Gent 2007; Gent 2008; Aydin 2012). Jak můžeme vidět tak publikací zaměřených na důvody intervencí je mnoho. Kromě prací zabývajících se obecně intervencemi v mezinárodních vztazích můžeme jako další potenciální zdroje označit také publikace zaměřující se obecně na mezinárodní vztahy. Ať už to jsou publikace od J. S. Nye nebo K. Waltze (Nye 2007; Waltz 1979).

Velké množství literatury se samozřejmě zaměřuje na specifickou otázku humanitárních intervencí. Toto téma je dnes velmi důležité a představuje výraznou součást literatury zabývajících se intervencemi. Zde můžeme poukázat na mnoho odborných článků, ale i dalších publikací. Klíčovými publikacemi v této oblasti jsou například statě od J. L. Holzgrefeho *The humanitarian intervention debate*, M. Ayooba *Humanitarian Intervention and State Sovereignty* či *Humanitarian Intervention and Conflict Resolution in West Africa* od J. Kabii (Holzgrefe 2003; Ayoob 2002; Kabia 2009). Zajímavou prací, i když se autorka nezabývá přímo důvody intervencí, nýbrž determinanty úspěchu peace-keepingových intervencí OSN, je pak práce Jany Urbanovské (Urbanovská 2008).

Nesmíme zapomenout ani na literaturu, která se týká obecně otázek konfliktů či řešení konfliktů, kde můžeme zmínit například publikace od Petera Wallensteena či od Olivera Ramsbothama, Toma Woodhouse a

Hugha Mialla (Wallensteen 2006; Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011). Samozřejmě musíme připomenout velké množství publikací zabývajících se důvody konfliktů či různými terminologickými problémy konfliktů. Namátkou můžeme zmínit Paula Colliera a Anke Hoeffler či Nicholase Sambanise (Collier, Hoeffler 1998; Collier, Hoeffler 2002; Sambanis 2004).

Pro metodologické účely bude v práci využito literatury od Charlese Ragina, jehož publikace, jakožto zakladatele metody QCA, představují nezbytnou součást četby. Stěžejní publikací je kniha *The Comparative Method: Moving beyond Qualitative and Quantitative Strategies* či *Redesigning Social Inquiry: Fuzzy Sets and Beyond* (Ragin 2014; Ragin 2008).² Podobně důležitou figurou v rozvíjení metody QCA je také Benoit Rihoux, který užívá pro tuto metodu spíše názvu „quali-quantitative comparative analysis” (Rihoux 2003: 356). Za další výzkumníky v této oblasti můžeme jmenovat například G. De Meura či L. Cronqvista, který je autorem jednoho z nejoblíbenějších softwarů pro QCA Tosmana (Compass.org 2014). V českém prostředí můžeme jmenovat například stať od Karla Kouby (Kouba 2011).

Důležitou roli pak v případě hlubšího zaměření na Afriku hrají případové studie, které poskytují hlubší vysvětlení a detailnější nahlédnutí na jednotlivé intervence. Tyto studie budou představovat klíčové materiály, a to z důvodu, že QCA vyžaduje i vhléd autora do jednotlivých případů, který musí posoudit a dát význam jednotlivým výsledkům analýzy (Rihoux 2003: 360).

Přestože je toto téma velmi zajímavé, tak literatury české provenience je pomálu. Ve většině případů je pak tato literatura zaměřena právě na problematiku humanitárních intervencí a jejich spojení s teorií spravedlivé války či na případové studie jednotlivých intervencí v Africe. Nalézáme zde například různé závěrečné práce. Případně se jedná o publikace obecně zaměřené na mezinárodní vztahy, konflikty, suverenitu či řešení konfliktů, kde se autoři dotýkají otázky intervencí. Jmenovat můžeme například práci P. Barši a O. Císaře či publikaci od Šárky Waisové (Barša, Císař 2008; Waisová 2005). Nalezneme samozřejmě také případové studie

² V naší práci je využito nové vydání Raginovy knihy s novým úvodem z roku 2014 (Ragin 2014).

jednotlivých konfliktů. Bohužel publikace, jež by se zajímaly o determinanty, které rozhodují o vnější intervenci v afrických vnitrostátních konfliktech, v českém prostředí nenalezneme. Definičními problémy se například ve svém článku *Teorie státní suverenity a praxe intervence* zabývá Lucie Königová (Königová 2001).

1 Teoretické vymezení

Před tím než se pustíme do samotné analýzy důvodů externích intervencí ve vnitrostátních konfliktech v Africe, je třeba se zabývat definičními a teoretickými problémy, které jako vždy mohou představovat významný problém. Velmi často se v dialogu, odborném i laickém, setkáváme se zbytečnými debatami a nedorozuměními, která jsou však často způsobena nevyjasněním základních pojmů. Proto i v této práci začneme nejdříve teoretickým a definičním vymezením.

V následujících podkapitolách se budeme zabývat vymezením pojmů konflikt, intervence či suverenita a humanitární intervence. Blíže budou rozvedeny různé koncepty a teorie důvodů a příčin vedoucích k intervencím. Upřesníme tak naše hypotézy a představíme jednotlivé způsoby operacionalizace.

1.1 Co je to konflikt?

Nejdříve musíme začít jednotkou analýzy, kterou v našem případě je vnitrostátní konflikt. Co se tedy skrývá pod pojmem konflikt? Při porovnání různých publikací, zjistíme, že v tomto případě se politologická literatura výjimečně relativně shodne na základních rysech a definici konfliktu. I když nalezneme různé odchylky v definicích různých autorů, tak alespoň v základní rovině nalezneme totožné znaky.

Konflikt je naprosto přirozenou součástí lidské společnosti, je známkou její heterogenity a je tedy ve své podstatě prakticky nevyhnutelný (Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 7; 17). Jedná se o akci či chování, kterému jsou vlastní další dva komponenty a to aktéři a nekompatibilita (Wallensteen 2006: 13–14). Konflikt nemusí být nutně násilným (Waisová 2005: 35). Někteří autoři poukazují na fakt, že právě komponent násilí a užití síly ho odlišuje od války, která tyto nástroje již předpokládá (Suchý 2012: 13–14). Jako takový tedy může mít jednoznačně jak konstruktivní, tak destruktivní následky. Zatímco první je žádoucí, konečně konflikty mohou a často i jsou součástí budování státu či státních institucí, jak například poukazuje Charles Tilly a další, tak druhému se snažíme předcházet (Jackson 2002: 37; Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 8; Tilly 1985:

169–187; Herbst 1990: 119–125). Slovy Johana Galtunga můžeme rozlišit „Konflikt jako tvůrce a konflikt jako ničitele“ (Galtung 1996: 70).

Naopak klíčovou podmínkou konfliktu je střet zájmů, cílů, jejich nekompatibilita například v situaci, kdy existuje jen omezené množství zdrojů pro naplnění zájmů všech aktérů. Důležité je podotknout, že dle některých autorů nemusí být nekompatibilita skutečnou, nýbrž stačí, když si to aktéři myslí. Pokud proti sobě pak jednotliví aktéři nevedou akce, tak konflikt existuje jen latentně. Je si ale nutné uvědomit, že se jedná o dynamickou situaci. Může tak různě eskalovat a stát se otevřeným či naopak deeskalovat (Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 8; Wallensteen 2006: 14).

Další důležitou součástí jsou pak aktéři. Konflikt je sociální situací, kde se potkávají zájmy alespoň dvou účastníků. Tito aktéři mají zájem získat to, co potřebují k přežití. Analogicky se toto může aplikovat na systém mezinárodních vztahů, kde se tato situace může projevovat tzv. bezpečnostním dilematem, jak ho popisuje například J. Hertz (Wallensteen 2006: 14).³ Tedy konflikt vlastně vzniká v kontaktu s jinými aktéry. Je funkcí tohoto kontaktu, lépe řečeno vzájemného vztahu.

Zajímavý pohled přinesl na konflikt například i Johan Galtung. Ten jej považuje za konstrukci tří na sobě závislých faktorů: postoj a předpoklad (A – attitude, assumptions), chování (B – behaviour), rozpor (C – contradiction). Rozpor v tomto modelu představuje právě nekompatibilitu cílů. Postoje a předpoklady představují to, co je schováno v pozadí konfliktního chování. Mohou to být negativní resentimenty či pozitivní poznání a postoj k ostatním. Pokud existuje jak vzájemný rozpor, chování i postoje, tak konflikt existuje. Je tedy nutno dosáhnout existence všech tří komponentů (Galtung 1996: 71–73)

Budeme-li tedy konflikt definovat v nejobecnější rovině jedinou větou, tak můžeme říci, že je to situace, kdy skrze nevyhnutelně rozporné faktory, jako například ekonomická rozdílnost, kulturní formace či politická

³ Bezpečnostní dilema je „situace, kdy si je stát nejistý záměry ostatních, a tak zbrojí v zájmu bezpečnosti“. Tímto však uvádí v nejistotu ostatní státy, které taktéž začnou zbrojit (Waltz 1979: 186).

organizace, se formují konfliktní strany, které mají střet zájmů či si to alespoň myslí (Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 7–8).

1.1.1 Jak operacionalizovat konflikt?

Samozřejmě tato a další obecné definice jsou velmi vzdálené nějaké měřitelné verzi. Již sice můžeme říci, že někde sledujeme konflikt, avšak již je problematictější jeho měření a analytické zkoumání ve spojitosti s dalšími faktory.

Ačkoli se databáze většinou shodnou na základních předpokladech konfliktu, tak jednotlivé detaily již budou rozdílné. Jedna z nejznámějších databází Correlates of War (COW) se zaměřuje, jak již z názvu vyplývá na problematiku války. M. Small a D. Singer definovali válku v termínech násilí. A proto ji podmínili dvěma základními faktory: počet mrtvých v boji, kdy stanovili podmínku alespoň 1000 mrtvých (battle-related); účastníci války jsou schopni organizace vojenské síly. Tedy válka pro ně byla „udržovaný boj, který v sobě zahrnoval organizované vojenské jednotky, a který vyústil v minimálně 1000 obětí (battle-related)“ (Sarkees 2010: 1). Vidíme tedy, že tato klasifikace představuje poměrně hodně tradiční realistické a kvantitativní pojetí války vázané na bitvy. Je zde představa tradičně vedené války, která je dnes již velmi těžko použitelná. Zároveň nám umožňuje hůře rozlišovat intenzitu konfliktu, vzhledem k tomu, že je zaměřena úzce jen na války.

Druhou velmi známou a často používanou databází je The Uppsala Conflict Data Program (UCDP/PRIO). Zde je konflikt operacionalizován jako ozbrojený konflikt, tedy jako „střet nekompatibilních pozic o vládu a/nebo teritorium, kde byly užity ozbrojené síly mezi dvěma stranami, z nichž alespoň jedna je vláda, a v důsledku čehož zahynulo alespoň 25 obětí (battle-related) v jednom kalendářním roce“ (UCDP/PRIO 2015; Themnér, Wallensteen 2014: 553; Themnér 2014: 1–2). Tato klasifikace již umožňuje i další určení stupně intenzity konfliktu. Těmi jsou menší ozbrojené konflikty (mezi 25 a 999 obětmi ve spojitosti s bitvami v daném roce) a

válka (alespoň 1000 obětí ve spojitosti s bitvami v daném roce) (Themnér 2014: 8; Themnér, Wallensteen 2014: 553).⁴

Zatím jsme uvedli dvě spíše kvantitativní pojetí operacionalizace konfliktu. Nyní se podíváme na spíše kvalitativní koncepci. Tou je například projekt Heidelberského Institute for International Conflict Research (HIIK), který každoročně vydává ročenku Conflict Barometr. Tento přístup je více orientován na pojetí konfliktu jako politického konfliktu. Ten rozumí jako „poziční rozdílnost mezi nejméně dvěma asertivními a přímo zúčastněnými stranami, která se týká hodnot společnosti, a která je prováděna skrze pozorovatelné a vzájemně propojené konfliktní postupy, které jsou mimo zavedené procedury a ohrožují základní státní funkce, mezinárodní řád nebo o to usilují“ (HIIK 2014: 8). Tedy jde o střet alespoň dvou stran, které jsou schopné prosazovat své zájmy, a které tak činí skrze konfliktní postupy, které ohrožují stabilitu. Vidíme, že toto je zatím pravděpodobně nejširší pojetí konfliktu, které umožňuje patrně i nejvýraznější rozlišení intenzity. Tu rozlišují dle počtu obětí, destruktivní síly konfliktu, užitých zbraní či počtu IDPs a uprchlíků. Nové pojetí, které HIIK využívá od roku 2011, pak umožňuje rozlišit na: spor (dispute), nenásilnou krizi (non-violent crises), násilnou krizi (violent crises), omezenou válku (limited war) a válku (war) (HIIK 2014: 8–10).

Poslední databází, kterou zmíníme je projekt univerzity v Hamburгу Working Group for Research on the Causes of War (AKUF), který se zabývá problematikou války, avšak definice války se výrazně liší od předchozích tím, že neuvádí census počtu obětí. Definují tak „válku jako masový násilný konflikt, který zahrnuje alespoň dvě ozbrojené skupiny, z nichž alespoň jedna zahrnuje regulární ozbrojené jednotky vlády; kdy obě strany musí být schopné alespoň minimální centrálně kontrolované organizace bojů, i kdyby to měla být jen organizace obrany nebo plánované případy (gerily či partyzánské operace); ozbrojené operace musí mít jistou

⁴ Dřívější klasifikace dělila konflikty dle intenzity na tři typy: menší ozbrojené konflikty (alespoň 25 obětí ve spojitosti s bitvami za rok a méně než 1000 obětí ve spojitosti s bitvami v celém průběhu konfliktu), střední ozbrojený konflikt (alespoň 25 obětí ve spojitosti s bitvami za rok a celkově více než 1000 obětí ve spojitosti s bitvami v celém průběhu konfliktu) a válka alespoň 1000 obětí ve spojitosti s bitvami za rok) (Wallensteen, Sollenberg 2001: 643).

frekvenci a nebýt jen příležitostné, spontánní střety. To znamená, že obě strany operují podle systematické strategie“ (AKUF 2014).

V našem případě bude převážně využita databáze UCDP/PRIO, avšak v některých případech budou ke konzultaci využity i ostatní databáze.

1.1.2 Druhy konfliktů

Samozřejmě můžeme rozlišit několik různých druhů konfliktů. Kromě již zmíněného rozlišení dle intenzity nacházíme různé další typologie.

Jedna ze základních je například rozlišení dle příčin. Zde můžeme sledovat klasické rozlišení, kdy se často hovoří o teritoriálních konfliktech, mocensko-politických konfliktech, ideologických konfliktech, konfliktech o zdroje a bojích za nezávislost. Samozřejmě se jedná o ideální typy a vždy je třeba zmínit, že konflikty jsou multikauzální (Waisová 2005: 39–40). Zde je možné zmínit i cestu, kdy autoři rozlišují příčiny v křivdě (grievance) a ziskuchtivosti (greed). Autoři jako P. Collier a A. Hoeffler například ve svých analýzách občanských válek poukazují na důležitost ekonomických imperativů při vzniku občanských válek. A naopak odmítají roli křivd. Dle jejich analýz patří ke klíčovým podmínkám ekonomické determinanty jako příjem na hlavu či struktura HDP, naopak křivdy jako etnická fragmentace či politický útlak roli nehrají (Collier, Hoeffler 1998: 567–572; Collier, Hoeffler 2002: 1–35). Ovšem, jak někteří autoři upozorňují, tak jejich závěry jsou minimálně problematické (Keen 2012: 757–777).

Můžeme rozlišit i konflikty dle umístění v mezinárodním systému s využitím analytických rovin, kdy můžeme hovořit o systémových konfliktech (konflikt, který mění vztahy a rozložení moci v systému), mezistátní konflikty (konflikt, který je veden státy a nemá vliv na distribuci moci v systému) a vnitrostátní konflikty (konflikt mezi vládou a nevládní, opoziční skupinou). Zajímavostí je, že Š. Waisová v případě intervence do vnitrostátního konfliktu, tento konflikt následně klasifikuje jako mezinárodní (Waisová 2005: 37–38). Toto je samozřejmě velice citlivý aspekt a pro náš výzkum zároveň klíčový. Dále uvidíme další typologie a

budeme si moci všimnout, že některé typologie pro externí působení ve vnitrostátních konfliktech mají samostatnou kategorii.

Další zajímavé rozlišení typů má například Ramsbotham, Woodhouse a Miall, kteří kombinují více faktorů. Různým porovnáním uznávaných typologií následně v základní rovině dělí konflikty dle aktérů na mezistátní a ne-mezistátní, které poté rozdělí na revoluční/ideologické, o identitu/secesionistické a frakční (Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 73–77).

Podívejme se nyní, jaké další typologie využívají námi dříve zmíněné databáze konfliktů. Začneme opět Correlates of War. Původně Small a Singer rozlišovali mezinárodní války, které dále dělili na extra-systémové (dále dělené na koloniální a imperiální) a mezistátní, a na občanské války. Tato typologie byla později v roce 1994 pozměněna, což bylo způsobeno nutností reflektovat změnu mezinárodního prostředí. V nové typologii následně rozlišovali autoři celkem devět typů: mezistátní války, extra-státní války (rozdělené na koloniální a imperiální), vnitrostátní války (dělené na občanské války o centrální kontrolu nebo lokální záležitosti, regionální vnitřní a interkomunální) a nestátní války (na nestátním teritoriu a přes-hraniční války) (Sarkees 2010: 3–10).⁵

AKUF rozlišuje pět různých typů války: protirežimní, války za autonomii či secesionistické, mezistátní války, dekolonizační války a jiné (ty, které nezapadají ani do jedné kategorie).⁶ Zároveň ještě určují, zda v konfliktu byli zahrnuti i externí aktéři (AKUF 2014).

UCDP určuje celkem čtyři kategorie konfliktů. Jsou jimi: extrasystémové ozbrojené konflikty (mezi státem a nestátním aktérem odehrávající se mimo státní území), mezistátní ozbrojený konflikt (mezi dvěma a více státy), vnitřní ozbrojený konflikt (mezi vládou státu a jedním nebo více vnitrostátními opozičními hnutími) a internacionalizované vnitřní konflikty (mezi vládou státu a jedním nebo více vnitrostátními opozičními hnutími s intervencí z jiného státu na jedné nebo druhé straně) (Themnér 2014: 9; UCDP/PRIO 2015; Themnér, Wallensteen 2014: 541–554). Tedy zde je jednoznačně vyčleněna pro nás velmi důležitá kategorie. Budeme se

⁵ Blíže Sarkees 2010: 1–32; Sarkees, Wayman, Singer 2003: 58–60.

⁶ Blíže k jednotlivým kategoriím viz. AKUF 2014.

právě zabývat otázkou proč v některých vnitrostátních konfliktech je přítomna intervence, což databázi UCDP/PRIO pro nás dělá velmi vhodnou.

Naše definice vnitrostátního konfliktu bude tedy odpovídat databázi UCDP/PRIO. Je však nutné si uvědomit, že její pojetí vnitrostátního konfliktu se blíží klasickému vymezení občanské války. Důvodem je to, že tato definice předpokládá účast vlády. Tedy v podstatě vylučuje vnitrostátní konflikty, které jsou například dle COW pojmenovány jako interkomunální.⁷ Konflikty v nichž není účastna vláda, ale jedná se o konflikty mezi dvěma nestátními aktéry uvnitř státu (Sarkees, Wayman, Singer 2003: 59). Jak vidíme, tak pojetí vnitrostátního konfliktu se může lišit. Některé definice se blíží definici občanské války a další druhy konfliktů tak vylučují, jiné naopak vnitrostátní konflikty dále rozlišují.⁸

Problém této definiční nejasnosti řeší ve svém článku například Nicholas Sambanis, který se snaží upřesnit definiční kritéria občanské války, když poukazuje na fakt, že kritéria COW nejsou zcela dostačující. Původní čtyři kritéria rozšiřuje na celkem jedenáct.⁹ V původním COW definici pak občanskou válku od ostatních vnitrostátních konfliktů odlišuje určitá trvalost státního násilí v konfliktu a intenzita, která je vyjádřena počtem 1000 obětí (Sambanis 2004: 814–858).

Vzhledem k tomu, že naše definice konfliktu se tedy blíží spíše definici občanské války, a to předpokladem účasti vlády, tak budou z analýzy vyloučeny konflikty vnitrostátní, jichž se vláda neúčastnila. Když vezmeme v úvahu všechny výše zmíněné podmínky UCDP/PRIO pro ozbrojený konflikt a vnitřní ozbrojený konflikt, tak vnitrostátní konflikt v našem pojetí bude konflikt mezi vládou a jedním nebo více vnitrostátními opozičními hnutími, kde zahynulo alespoň 25 obětí (battle-related) v jednom roce (Themnér 2014: 1–9). Námi užitý cenzus tak bude odpovídat UCDP/PRIO. To nám umožní, abychom mohli odlišovat menší konflikty a větší konflikty (války), což bude přínosné pro zkoumání zejména druhé

⁷ UCDP/PRIO vydává i speciální databázi nestátních konfliktů viz Sundberg, Eck, Kreutz 2012: 351–362. Databáze ale nepracuje s problematikou intervencí.

⁸ Jako další můžeme zmínit například i definici vnitrostátních konfliktů vycházející ze Ženevských konvencí: „ozbrojený konflikt odehrávající se na území smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a jinými organizovanými ozbrojenými skupinami, které mají velení a kontrolují část území, jež umožňuje provádět trvalé a koordinované vojenské operace...“ (Bureš 2003: 27).

⁹ Blíže ke kritériím občanské války Sambanis 2004: 828–831.

hypotézy. V analýze budou započítány všechny vnitrostátní konflikty, které splnily všechna naše kritéria. Ačkoli za konflikt považujeme takovou událost nekompatibility, kde padlo alespoň 25 obětí, tak za počátky takových konfliktů budeme považovat událost nekompatibility spojenou s prvními oběťmi (indikátor StartDate v datasetu UCDP/PRIO) (Themnér 2014: 9).¹⁰ Máme za to, že pro určení počátku konfliktu, dle kterého konflikty zahrnujeme do analýzy, je důležitější spíše kvalitativní vyjádření nekompatibility v rámci prvních obětí konfliktu, než naplnění kvantitativního počtu 25 obětí. S ohledem na to budou v naší analýze zahrnuty konflikty, které splnily naši definici a začaly (měly první oběti) až po 1. 1. 1989. Konflikt budeme brát jako jeden konflikt i v případě, že byl přerušen na nějakou dobu (neměl konfliktní epizody), ale jednalo se o konflikt o stejnou nekompatibilitu.¹¹ V takovém případě budeme přerušeni považovat za konec určité fáze konfliktu. V případě určení a odlišení konfliktu se tak odkazujeme právě k dané nekompatibilitě.

1.2 Intervence jako vědecký koncept¹²

Dalším klíčovým bodem této části bude definiční a konceptuální problém pojmu intervence. Tento pojem je velice široce užíván, avšak velice často tím různí autoři míní velmi rozličné skutky. Na tuto problematiku se můžeme dívat z různých úhlů.

Koncept intervence je v podstatě stálý a trvale přítomný aspekt mezinárodních vztahů (Aydin 2012: 2). Ale je nutné podotknout, že se mění účel či způsob (Finnemore 2003: 2–3). Konečně nalezneme autory, kteří poukazují na fakt, že každá intervence je specifická a jako takovou je třeba je nahlížet případ od případu (Carment, Rowlands 1998: 574). I přesto však nalezneme různé pokusy najít definice či alespoň minimální společné faktory intervencí. Dnes již klasickým pojednáním zabývajícím se otázkou intervence je článek, který napsal J. N. Rosenau. Ten nejdříve v úplně

¹⁰ Databáze UCDP/PRIO umožňuje vzít v úvahu i datum první bitvy, kdy byla splněna všechna kritéria konfliktu kromě počtu obětí (Themnér 2014: 1–10).

¹¹ UCDP/PRIO přiděluje konfliktům jedinečná ID právě dle toho, zda se bojovalo o totožnou nekompatibilitu (Themnér 2014: 1).

¹² Název této podkapitoly se inspiroval u názvu klíčového díla týkajícího se intervencí od J. N. Rosenaua *Intervention as Scientific Concept* (Rosenau 1969: 149–171).

nejširší a nejobecnějším pojetí poukazuje na fakt, že často může být intervence nahlížena velice vágně jako „akce, kdy jeden má vliv na záležitosti druhých“ (Rosenau 1969: 153).

To ovšem představuje doopravdy velice vágní a snadno zaměnitelnou definici. Přesto ale můžeme velice podobnou definici nalézt například u Josepha S. Nye, který ovšem kromě toho, že mluví o vnějším ovlivňování vnitřních záležitostí, dodává i důležitý faktor suverenity, když mluví o záležitostech suverénního státu. Toto široké pojetí mu však následně umožňuje rozlišit různé stupně síly intervence, podle síly donucení. Nejslabší druh intervence pak představují proslovy. Naopak druhým pólem jeho intervenčního spektra je vojenská invaze (Nye 2007: 162–163).¹³

Je třeba podotknout, že takto široké definice intervence jsou velice jednoduše zaměnitelné s obyčejným vlivem či dalšími pojmy jako imperialismus či neokolonialismus (Rosenau 1969: 153). Samozřejmě můžeme se pravděpodobně právem pozastavit nad otázkou, do jaké míry by někdo označil proslov doopravdy za intervenci. Zajímavý spíše konstruktivistický postup v otázce, co kdo označí za intervenci, nabízí Martha Finnemore, která ve své studii počítá jako intervenci jen to, co sami aktéři intervencí nazvou. Zároveň však toto musí podléhat ještě podmínce, že jde o vojenskou akci a zároveň se tyto vojenské jednotky střetnou s opozicí (Finnemore 2003: 11–12).

Jak již bylo zmíněno, tak si je Rosenau sám vědom velice problematické formulace své úvodní definice, a tak nabízí další kritéria pro určení intervence jako akce porušující úmluvy (convention-breaking) a orientované na autoritu (authority-oriented). Tato definice má své kořeny v realismu a snaží se odlišit intervenci od vlivu. Přestože je intervence nekonvenční nástroj mezinárodních vztahů, tak nemusí nutně znamenat posun k užití vojenské síly. Definice tedy není limitovaná na vojenské intervence. Intervence musí být orientována na ty, kdo rozhodují a ovlivňovat rozhodovací procesy v zemi. Snaží se tedy ovlivnit, změnit či

¹³ Celé spektrum vypadá následovně: proslovy, vysílání (například rozhlasové vysílání), ekonomická pomoc, vojenští poradci, podpora opozice, blokáda, limitovaná vojenská akce, vojenská invaze (Nye 2007: 162–163).

uchovat, domácí struktury státu, kde intervence probíhá (Regan 1998: 755; Regan, Meachum 2014: 129; Gent 2007: 1090; Rosenau 1969: 161–163).

Právě na tomto základě buduje i jednu ze svých definic intervence v současnosti asi nejvlivnější autor publikací zabývajících se otázkou intervence Patrick Regan. V jeho případě právě convention-breaking aktivita je zaměřena přímo na vojenské a ekonomické aktivity ve vnitřních záležitostech státu, které tak ovlivňují jeho autoritu, kterou se snaží uchovat nebo změnit (authority-oriented). Přesněji řečeno tak působí na rozložení síly mezi vládou a opozicí v rámci konfliktu. Faktor zlomu (convention-breaking) je samozřejmě jednodušeji identifikovatelný ve vojenské intervenci než ekonomické, kdy ekonomická intervence musí představovat takový zásah, který například změní tok ekonomické pomoci vládě ve vztahu ke konfliktu.¹⁴ Regan zároveň v této definici vylučuje diplomatické či multilaterální intervence. K tomu je veden faktem, že diplomatické intervence nepředstavují tak vysoké riziko a nemají takové náklady jako například ty vojenské. Multilaterální zase představují jiný způsob rozhodování než unilaterální (Regan 1998: 756–757; Regan 2002: 6–10). Velice podobně definují intervenci i N. Sambanis a I. Elbadawi, kteří za intervenci berou jak vojenskou, tak ekonomickou či smíšenou unilaterální podporu třetí strany nebo stran v občanské válce. Tato podpora může být jak ve prospěch vlády, tak opozice (Elbadawi, Sambanis 2000:8). Tyto definice jsou tedy například od té Nyeho výrazněji restriktivnější.

U Regana však nalezneme i práce, kde definici intervence upravuje účelu zkoumaného jevu. Například když se společně s A. Aydinem zabývá problematikou diplomatických intervencí, tak autoři volí širší definici. Zde rozlišuje intervence podle toho, zda ovlivňují nebo manipulují informacemi, se kterými válčící strany operují, nebo zda se snaží ovlivnit strukturu vztahů mezi válčícími stranami. Toto mu umožňuje zkoumat i mediace či diplomatické intervence (Regan, Aydin 2006: 737–738). Podobně velice širokou definici využívá i A. Hoeffler ve své práci o vlivu intervencí na vytváření míru (Hoeffler 2014: 76).

¹⁴ Regan ve své knize uvádí příklad situace, kdy USA například změní ekonomickou pomoc El Salvadoru, která je zde normou, což je vázáno na domácí politický konflikt (Regan 2002: 9).

Relativně netypickou definici nabízí A. Aydin. Ten se zaměřuje na čas vstupu do konfliktu. Poukazuje na fakt, že intervenující aktéři jsou v konfliktu pozdní příchozí. Zatímco primární strany konfliktu jsou zde přítomny od začátku a stály tak u zrodu konfliktu (Aydin 2012: 24).

Naopak velice častou definicí je úzká definice zaměřená na vojenské intervence. Například můžeme zmínit Herberta Tillema, který intervenci považuje za „akt války“ (Tillema 1989: 181). Vojenskou definici intervence pak jako „vojenskou akci oficiálních ozbrojených jednotek jednoho státu za hranicemi vlastních hranic a v rámci teritoria jiného státu, která zahrnuje: námořní ostřelování, vzdušné bombardování, ostřelování a výsadek bojových jednotek v bitvě nebo připravených k boji“ (Tillema, van Wingen 1982: 224). Později definici upravuje pod označením „zahraniční zřetelné vojenské intervence“ avšak klíčové aspekty zůstávají stejné, když mluví o všech vojenských operacích na cizím území nebo i o vojenských jednotkách, které jsou k nim připraveny (Tillema 1989: 181). Téměř totožně definuje vojenské intervence i další klasik tohoto tématu Frederick Pearson, který bere v úvahu také jak bojující, tak jednotky připravené k boji (Pearson 1974: 261; Pearson 1974a: 434).

Podíváme-li se na některé databáze, tak zjistíme, že právě definice intervence jako vojenské intervence je velmi častá. Například AKUF intervenci chápe pouze jako přímou účast jednotek a vylučuje například z definice intervence dodávky zbraní či finanční podporu (AKUF 2014). Databáze International Military Intervention (IMI), za kterou původně stojí F. Pearson a R. Baumann, a která je v současnosti spravována E. Kisanganim a J. Pickeringem, taktéž jako intervence zahrnuje pouze účelný pohyb regulérní uniformované vojenské jednotky jedné země na území druhé, z něhož jsou vyloučeny různé milice či soukromé vojenské společnosti. Zároveň intervence musí mít určitou trvalost a je výsledkem rozhodnutí politických lídrů a nezahrnuje cizí jednotky v základnách. Je zde tedy faktor pohybu těchto jednotek v rámci politického sporu (Kisangani, Pickering 2008; Pickering, Kisangani 2009: 593; IMI Data Collection 2014).

Podobně databáze Military Intervention by Powerful States (MIPS) taktéž hledí jen na vojenské intervence. Stanovuje však podrobnější kritéria,

kdy vyžaduje: oficiální (autorizován vůdci intervenujícího státu) výsadek alespoň 500 regulérních vojáků, který má bezprostřední efekt a politický cíl; účast vojáků v boji či jejich připravenost tak činit (kritérium Tilley) (Sullivan, Koch 2009: 709).

V naší práci budeme využívat primárně databázi UCDP/PRIO, a proto za vnitrostátní konflikty s intervencí budeme považovat jejich kategorii těchto konfliktů. Tato databáze mluví o konfliktu se zahraniční účastí, tedy internacionalizovaném vnitrostátním konfliktu, kdy přesná definice zní „ozbrojený konflikt mezi vládou a nevládní stranou, kde vláda, opozice či obě strany obdrží vojenskou podporu od jiných vlád, které se aktivně účastní v konfliktu“ (UCDP/PRIO 2015).¹⁵ Tedy i naše definice bude zaměřená právě na přímou vojenskou účast. A zároveň pouze na intervence, které straní jedné či druhé straně. I když dané státy mohou být součástí širších jednotek mezinárodní organizace (např. ECOWAS), tak intervenující budou vždy kódováni, jako jednotlivé státy. Začátek vnitrostátního konfliktu s intervencí budeme určovat stejně jako u vnitrostátního konfliktu. Stejně tak budeme postupovat u určení konfliktu, kdy pro nás bude klíčová nekompatibilita, o kterou se konflikt vede.

1.2.1 Suverenita a intervence a humanitární intervence

Problematika intervence velice úzce souvisí s konceptem suverenity. Ty se v podstatě vzájemně definují. Celý koncept suverenity je totiž založen na politice neintervence (Finnemore 2003: 7). Suverenita tak vlastně představuje negaci intervence. Jednoduše řečeno intervence, ať už jakákoli, tak vždy porušuje suverenitu, jednu z klíčových charakteristik státu (Königová 2001: 41–43; Tan 1995: 31). Suverénní stát je pak jednou ze základních charakteristik současného mezinárodního systému. Ať už se na něj budeme dívat prizmatem realismu, liberálního institucionalismu či konstruktivismu (Krasner 2001: 230). Někdy je proto dokonce na intervence nahlíženo jako na nelegální akt, který dle některých autorů porušuje přirozený zákon (Tillema 1989: 180).

¹⁵ UCDP/PRIO zveřejňuje také databázi externí podpory, kde se zabývá podporou sekundárních aktérů, avšak tato databáze nabízí data jen do roku 2009 (Högbladh, Pettersson, Thamné 2011; UCDP/PRIO 2015).

Suverenita je sociálním konstruktem, sociální institucí, která se mění (Barša, Císař 2008: 386; Königová 2001: 41). Již když se podíváme na definici suverenity, tak je zřejmé, že je stavěna právě v opozici k intervenci. Suverenita představuje svrchovanost. Většinou dělenou na vnitřní (právo rozhodovat na vlastním území) a vnější (nezávislost v mezinárodních vztazích) (Königová 2001: 42). Velice často jsou tyto pojmy vyjádřeny jako „vnitřní kontrola a vnější autonomie“ (Ayoob 2002: 82). Což však neznamená, že je stát absolutně svobodný ve svém konání či od vlivů ostatních. Ale spíše že je schopný se sám rozhodovat, jak bude jednat ve svých vnitřních a zahraničních záležitostech (Waltz 1979: 96). Stát tak dle M. Ayooba má „autoritu“ toto činit (Ayoob 2002: 82).

Stephen Krasner uvádí hned čtyři pojmy suverenity: suverenitu vzájemné závislosti (interdependence sovereignty), domácí suverenitu (domestic sovereignty), Vestfálskou nebo Vatteliánskou suverenitu (Westphalian or Vattelien sovereignty) a mezinárodní legální suverenitu (international legal sovereignty). První pojem znamená schopnost státu kontrolovat své hranice; druhý představuje schopnost *Leviatana* efektivně regulovat domácí záležitosti; třetí odkazuje k situaci, kdy na svém území je stát de facto i de iure jediným zdrojem autority a odkazuje nás k Vestfálskému míru; a čtvrtý, který představuje vzájemné uznání států za sobě rovné. Tyto pojmy nejsou nijak organické a velice často se stává, že státy nemají všechny čtyři (Krasner 2001: 231–233). Navíc, i když se často mluví o absolutní suverenitě, tak to neznamená totální nezávislost od okolních vlivů. Zvláště v současnosti, kdy můžeme mluvit o ekonomické interdependenci či o výzvách jakými jsou nevládní organizace, globalizace či právě intervence (Barša 2000: 14; Krasner 2001: 237–238; Nye 2007: 164). J. Ruggie například poukazuje na fakt, že pojem suverénních států existuje jen díky kolektivnímu uznání suverenity za konstitutivní fakt (Ruggie 1998: 870). Proti tomu se samozřejmě staví například K. Waltz, pro kterého jsou suverénní státy trvalou jednotkou mezinárodního systému (Waltz 1979: 95).

Právě v poslední výše zmíněné výzvě se pro nás skrývá další velký problém, kterému se budeme teď krátce věnovat. Intervence jsou v současnosti výzvou suverenity i z jiného důvodu než například z

ekonomických zájmů. Relativně novou příčinou jsou humanitární aspekty intervencí. Humanitární intervence představuje specifickou formu, kterou například J. L. Holzgrefe definuje jako „hrozbu či použití síly přes státní hranice, jimiž chce stát (či skupinou států) zabránit nebo učinit přítrž rozšířenému a vážnému porušování základních lidských práv jednotlivců, kteří nejsou jeho (nebo jejich) občany, a činí tak bez dovolení státu, na jehož území je síla použita“ (Holzgrefe 2003: 18; Barša, Císař 2008: 502). Je třeba podotknout, že hlavně podmínka závažného porušení lidských práv představuje velmi problematickou složku definice (Barša, Císař 2008: 503). Definice J. Kabii, je téměř totožná, avšak přidává ještě několik hlavně pro Afriku důležitých faktorů. Humanitární intervenci definuje jako „násilnou či nenásilnou akci států, skupiny států, regionálních organizací či OSN v situaci masivního lidského utrpení způsobeného represivními režimy či komplexních politických nouzí, kde stát selhal a zákon zdegeneroval do masivního vraždění a anarchie“ (Kabia 2009: 3).

Právě humanitární intervence představuje nový specifický typ intervencionismu, který otevřeně uvažuje o možnosti porušit suverenitu státu v zájmu humanitárních cílů a pod vedením mezinárodní komunity (Ayoob 2002: 83–84). Představuje vlastně legálně i morálně velice problematickou akci (de Waal, Omaar 1994: 5). Dle Charty OSN je ilegality takové akce jednoznačná. Na druhou stranu proti Chartě OSN můžeme postavit například Konvenci o genocidě, která státy a OSN zavazuje užít silové nástroje proti jejímu porušovateli. Zdá se tedy, že mezinárodní konvence umožňují autorizaci humanitárních intervencí Radou bezpečnosti OSN (Holzgrefe 2003: 37–44).

Zajímavé je, jakým způsobem se k podobným akcím staví regionální organizace například Evropská unie, která má v současnosti několik misí v Africe, které v souladu s proklamacemi například posledního summitu EU-Afrika cílí na bezpečnost, jako na důležitý prostředek možného rozvoje Afriky (General Secretariat of Council 2014: 2–4). Evropská unie za posledních 11 let uskutečnila 18 misí v Africe. Jednou z posledních je například i civilní a vojenská mise v Mali, která pomáhá při humanitární pomoci (EEAS 2014). Africká unie dokonce ve svém ustavujícím aktu přímo poukazuje na právo na humanitární intervenci, a to „v případech

závažných okolností, zejména válečných zločinů, genocidy a zločinů proti lidskosti“ (Kabia 2009: 24). Můžeme tak vidět, že i AU má legální rámec, kdy v určitých případech je možné ospravedlnit humanitární intervenci. Vrátime-li se k problematice definice humanitární intervence, tak Kabia zmiňuje i například intervence OSN (Kabia 2009: 3).

Samozřejmě v hodnocení ospravedlnění humanitární intervence či obecně intervencí můžeme identifikovat několik teoretických škol. J. S. Nye například mluví o realistech (intervence je ospravedlnitelná udržením rovnováhy moci), kosmopolitech (v případě podpory individuální spravedlnosti a lidských práv) a státních moralistech (v případě obrany suverenity státu či jeho státní integrity) (Nye 2007: 165). Podobně i Holzgrefe se zmiňuje o utilitaristech, zastáncích přirozeného práva, sociálních kontraktariánech, komunitarianistech a legálních pozitivistech (Holzgrefe 2003: 20–36). Typickým teoretikem je například také M. Walzer, který představuje školu komunitarianistů. Ten stanovuje morální výjimky principu neintervence. Může to být například preemptivní intervence, proti-intervence, ohrožení lidí masakrem a pomoc secesionistickému hnutí (Nye 2007: 165–167; Holzgrefe 2003: 33; Walzer 2006: 108).

Často se formulují základní kritéria vojenské humanitární intervence, která vychází z pojetí teorie spravedlivé války: musí existovat spravedlivý důvod; legitimní autorita; správný záměr; vidina úspěchu s přijatelnou cenou; musí to být poslední možnost (Ramsbotham, Woodhouse, Miall 2011: 329).¹⁶

Humanitární intervence tak představuje velice specifickou formu, kdy záměry státu představují snahu ukončit lidské utrpení. Avšak stále je třeba uvědomit si, že se jedná o intervenci. V našem případě předpokládáme, že jakákoli intervence podporuje jednu či druhou stranu. Přestože dle našeho názoru mohou idealistické zájmy hrát svou roli při a v procesu rozhodování státu intervenovat v konfliktu a problematika

¹⁶ De Waal a Omaar se zmiňují o podmínkách: měla by být poslední možností; musí existovat přesné a nezávislé ohodnocení rozsahu a původu humanitárních potřeb; zvážení, zda vojenská humanitární intervence je vhodnou; nemusí nutně řešit strategický rámec katastrofy; intervenující jednotky by měly být neutrální a odpovědné (accountable) (de Waal, Omaar 1994: 6–8).

humanitárnosti bude využita při otázce lidského utrpení ve vnitrostátních konfliktech a bude součástí druhé hypotézy, tak s pojmem humanitární intervence jako takovým nebudeme dále pracovat.

1.3 Proč státy intervnují ve vnitrostátních konfliktech

V této podkapitole budou blíže představeny jednotlivé hypotézy a operacionalizace proměnných. Blíže se podíváme na jednotlivé faktory a současný stav zkoumání těchto proměnných v rozhodovacím procesu ohledně intervence.

Afrika má největší podíl intervencí ve vnitrostátních konfliktech. Problematika intervencí byla dokonce důležitou součástí africké zahraniční politiky Francie (Jackson 2002: 32–33). Samozřejmě při rozhodování státu, zda vstoupit do cizího vnitrostátního konfliktu, je velice citlivou záležitostí, kterou ovlivňuje řada faktorů. Někteří autoři nahlíží na rozhodování o intervenci prizmatem založeném na otázce zájmu potenciálně intervnující země, zaměřeného spíše na potenciální aktéry intervence, zatímco jiní pracují se vztahem konfliktu a intervnujícího, pro který je důležitý fenomén konfliktu. Otázku o vstupu do vnitrostátního konfliktu pak nahlíží jako strategickou hru či racionální kalkulaci, kde intervnující zvažuje výhody a nevýhody, a která je otázkou interakce mezi intervnujícím a nepřátelými stranami, ale také jako vztah aktéra intervence vzhledem k charakteristikám konfliktu (Carment, Rowlands 1998: 573; Carment, James 1996: 525; Regan 2010: 461; Gent 2007: 1089–1091; Findley, Teo 2006: 828–829). Intervence je vždy politické rozhodnutí, kde hrají roli zájmy, moc, domácí, ale i zahraniční politika. Můžeme rozlišit spíše humanitární či naopak spíše sebestředné motivy vedoucí k intervenci. Motiv k intervenci se tak zdají poměrně jednoduše zachytitelné (Rioux 2003: 6; Hoeffler 2014: 76). Přesto je nutné zdůraznit skepsi některých autorů k možnosti poznání empiricky ověřitelných podmínek, které vedou k intervencím ve vnitrostátních konfliktech (Regan 1998: 756). Nicméně by bylo pravděpodobně velmi nevhodné vyhýbat se zkoumání důvodů intervencí. Konečně, intervence jsou tradičním nástrojem zahraniční politiky, který má svou dlouhou historii (Morgenthau 1967: 425).

V literatuře nalezneme obecné studie důvodů intervencí ve vnitrostátních konfliktech. Mezi klíčové patří článek Patricka Regana, který zkoumá vliv čtyř proměnných na účast vnějších aktérů ve vnitrostátních konfliktech: (1) geografická blízkost, tedy počet zemí, se kterými daná země sousedí; (2) intenzita konfliktu; (3) rozsáhlé sociální dislokace či obavy z humanitární krize; a (4) studenoválečná situace (Regan 1998: 765–768). Mi Yung Yoon podobně na vzorku afrických vnitrostátních konfliktů zkoumá vliv přítomnosti přírodních zdrojů, etnické příbuznosti, geografické blízkosti, ohrožení bezpečnosti a konfliktu uvnitř intervenující země (země se snaží odvrátit pozornost od svých vlastních vnitřních problémů) (Yoon 2005: 278–279). Za klíčovou můžeme považovat i práci Aysegula Aydina, který se primárně zaměřuje na ekonomické příčiny intervencí jako vzájemný obchod či zahraniční přímé investice, avšak jako kontrolní proměnné užívá i realistické předpoklady jako vzdálenost či existenci obranné aliance (Aydin 2012: 62–79). Naopak jeden z průkopníků studia intervencí Frederik Pearson se zabývá otázkou geografické vzdálenosti jako klíčového determinantu intervence (Pearson 1974a: 432–433).

Teoretické pohledy, důvody tedy můžeme nalézt jak u realistů, tak liberálů. Můžeme se také setkat s humanitárním důvodem intervence. Jaké jsou tedy jednotlivé motivy a podmínky, které vedou státy k intervencím ve vnitrostátních konfliktech? Vzhledem ke státo-centrické definici vnitrostátního konfliktu i intervence, budeme za aktéry intervence považovat státy.

1.3.1 Ekonomický zájem – hrají roli suroviny?

V nejobecnější rovině můžeme předpokládat přitažlivost vzácných materiálů, které mohou intervenujícímu přinést zisk (Yoon 2005: 280). Otázka surovin a obecněji obchodu jako faktoru, který ovlivňuje rozhodnutí intervenovat, se dá teoreticky odůvodnit jak liberálním pohledem, tak realistickým či marxistickým.

Velice silné a zajímavé vysvětlení přináší A. Aydin a další autoři, kteří následují linii ekonomického liberalismu (Aydin 2012; Fordham 2007; Fordham 2008). I v našem případě se úvahy budou ubírat podobným

směrem, který předkládá myšlenku, že vnější aktér vstupuje do konfliktu v situaci, kdy se snaží bránit své ekonomické zájmy (Aydin 2012: 62). Předpokládáme, že státy válčí právě kvůli obchodním zájmům. Vycházíme z teze, že konflikt obecně negativně ovlivňuje obchod a zisky z něj, z čehož panují obavy (Li, Sacko 2002: 11–15; Fordham 2007: 279–280). A. Aydin při svém vysvětlení využívá liberální teorii A. Moravcsika, který se snaží svou reformulací liberalismu odstranit jeho slabé stránky. Za klíčové předpoklady teorie pak považuje: primát sociálních aktérů (bottom-up pohled); reprezentaci a státní preferenci (stát je reprezentantem, podmnožinou své společnosti); interdependenci (Moravcsik 1997: 513–521; Aydin 2012: 43–44).

Aydin tak hledá důvody ve vnitrostátní politice (bottom-up pohled) a zkoumá vliv domácích ekonomických tlaků. Jednotliví domácí aktéři, kteří mají své obchodní a ekonomické zájmy v zahraničí se cítí ohrožení konfliktem. Proto tlačí na stát jako svého reprezentanta, aby ochránil jejich zájmy. Političtí vůdci státu si chtějí uchovat své pozice, a tak intervenují v konfliktech (Aydin 2012: 48–53; Fordham 2007: 308). Tedy ze stejného důvodu, proč státy do války nejdou, ochrana ekonomických zájmů svých občanů, do války jít mohou, a to ve snaze bránit tyto zájmy a zařídit tak stabilitu u svých obchodních partnerů (Fordham 2008: 741). V tomto kauzálním vysvětlení firmy a domácí ekonomičtí aktéři kalkulují se ztrátami v konfliktu. Snaží se jim předejít, a proto vytváří tlak na stát, aby intervenoval.

Realismus nabízí poněkud jiné vysvětlení, které nemá své základy v domácí politice. Většinou u realistů hraje základní roli snaha zajistit bezpečnost, moc či suverenitu (Fordham 2008: 739; Aydin 2012: 41). Realistický pohled je státo-centrický a bude hledět na zisky státu z obchodu, které může transformovat do vojenské moci (Li, Sacko 2002: 12). Neorealismu, nebo také obrannému realismu, K. Waltze nejde primárně o moc, ta je jen prostředkem, ale o bezpečnost, proto se nesnaží maximálně zvýšit svou moc, ale uchovat ji a zachovat tak rovnováhu moci v systému (Barša, Císař 2008: 135–137; Waltz 1979: 126). Tím se vlastně vyhne bezpečnostnímu dilematu, kdy nenavyšováním své moci nedává záminku ostatním státům ji zvyšovat (Barša, Císař 2008: 137; Jervis 1978: 173). Moc

nemůžeme rozdělovat na různé sektory, ale musíme ji chápat jako celek, který se skládá například z vojenské síly, ekonomické kapacity či přístupu ke zdrojům (Waltz 1979: 131). Stát se proto snaží mít kontrolu nad surovinami mimo své území, pokud je nemá doma (Jervis 1978: 168). Můžeme předpokládat, že pokud stát tuto kontrolu získá, například obchodem, tak se jí bude snažit udržet. Stát se bude snažit udržet *status quo* rovnováhy moci. Pokud by pak mělo dojít k narušení téhož, tak zasáhne.

Ekonomické motivy intervencí nalezneme také u marxistů, kteří poukazují na fakt, že potřeba surovin ovlivňuje zahraniční politiku státu (Yoon 1997: 582). Klíčovou složkou moci je dle Wallersteina ekonomika (Barša, Císař 2008: 238). Ten považuje využívání surovin v Africe za formu neo-imperialismu (Záhořík 2009: 285). Obecně marxismus předpokládá jistou formu ekonomického imperialismu, jehož cílem je snaha zajistit si přísun surovin a zároveň další trhy pro svůj export. Zahraniční politika je dominována ekonomickými zájmy, které se snaží dominovat ekonomiky zakrnělých států (Kramer, Bauer 1972: 285–286). Podobně nemarxistický pohled J. Galtunga, který také pracuje s pojmem imperialismu, a který si některé koncepty od marxistů vypůjčil, mluví o ekonomickém imperialismu, jako o situaci, kde v rámci asymetrické a nerovné výměny periferní národ poskytuje trh a suroviny, které centrum zpracovává (Galtung 1971: 85–92). Vrátime-li se tedy k marxistickému pohledu, tak kapitalistický vztah mezi centrem a periferií je systém nerovné směny výrobků s vysokou přidanou hodnotou centra za produkty s nízkou přidanou hodnotou periferie (Wallerstein 1974: 5). Kapitalistická ekonomika je klíčovým faktorem formujícím zahraniční politiku. Můžeme tak předpokládat, že stát pod vlivem kapitalistů si bude snažit udržet přísun nerostných surovin a bude tento přísun bránit a v případě konfliktu, který ho ohrožuje, bude intervenovat.

V rámci naší první hypotézy, která zní: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech s vysokým množstvím surovin*, v naší práci budeme na základě teoretických předpokladů zastávat názor, že zahraniční státy se budou snažit v Africe bránit své obchodní zájmy. Vzhledem k tomu, že klíčovým obchodním artiklem Afriky jsou nerostné suroviny, tak tato nezávisle proměnná bude operacionalizována skrze

přítomnost surovin. Budeme hodnotit indikátor absolutních příjmů z nerostných surovin jako procento HDP. Daný údaj budeme brát vždy jako průměr daného indikátoru za posledních pět let do začátku konfliktu, což by nám mělo dostatečně poukázat na fakt, zda daná země je dlouhodobě silným producentem přírodních zdrojů.

1.3.2 Intenzita jako překážka či pull faktor lidského utrpení

K otázce druhé hypotézy: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech s vysokým lidským utrpením*, jsme již na problematiku odůvodnění lehce narazili, při probrání problematiky humanitární intervence. Právě tato hypotéza se bude zaměřovat na idealistické záměry států při jejich intervenčních snahách. Jak již bylo zmíněno, tak humanitární intervence představuje specifickou formu intervencí, kdy je důvod schován v lidském utrpení. Právě tato hypotéza zkoumá, zda stát doopravdy zvažuje humanitární cíle své intervence nebo jestli i v případě Afriky je humanitárnost zneužívána pouze jako zástěrka. Zda záleží na počtu mrtvých v konfliktu, nebo zda naopak přílišná intenzita představuje překážku pro stát zvažující intervenci.

Ačkoli realisté budou vždy tvrdit, že humanitární cíle a důvody nejsou relevantní u zkoumání intervencí, tak je třeba si zároveň uvědomit, že v současném globalizovaném světě můžeme pozorovat utrpení lidí. A to může výrazně ovlivnit veřejné mínění uvnitř států a celou diskuzi o možné intervenci. Na druhou stranu se s největší pravděpodobností objeví i domácí opozice, která bude zdůrazňovat náklady potenciální intervence (Regan 1998: 764).

Již jsme zmínili, že M. Walzer poukazuje na důvod lidského utrpení jako na jednu z výjimek principu neintervence. Zároveň však upozorňuje na fakt, že humanitární důvod je spíše jedním mezi dalšími důvody. Přesto v situaci, kdy jsou ohroženy základní svobody, a hrozí masakr obyvatel, tak často jedinou pomocí je ta zvenčí (Walzer 2006: 101). Předpokladem je, že celé lidské společenství sdílí nesouhlas s porušováním základních práv, které je představováno například masovým vražděním. Lidé si tak vzájemně dluží určitý závazek pomoci v takovýchto situacích (Barša, Císař 2008:

505–509). Právě z lidské solidarity vychází nutnost intervenovat v případech masového vraždění (Holzgreffe 2003: 33). Každý stát by se tak měl alespoň pokusit intervenovat a zastavit vraždění (Walzer 2006: 108).

Proč ale takový stát intervenuje? Jsou morální důvody dostačující? Vždy se nabízí důležitá otázka proč obětovat vlastní finance a kapitál pro cizí lidi, často vzdálené mnoho kilometrů od hranic. Upustíme-li opět od realistického pohledu na stát jako černou skříňku a podíváme se na něj očima A. Moravcsika, tak právě domácí aktéři výrazně mohou promlouvat do tvorby zahraniční politiky (Moravcsik 1997: 513–521). Uvnitř státu tak právě v důsledku propojení světa skrze globalizovaná media, může vznikat pohoršení nad událostmi v dalekém státu a nečinností mezinárodních aktérů ve snaze tomuto příkoří učinit přítrž. Média ovlivňují veřejné mínění a domácí veřejné mínění tak může vytvářet tlak na stát, aby intervenoval (Regan 1998: 765; van der Maat 2011: 204). Vzhledem například i k proklamaci AU, která byla výše uvedena, může být i jednodušeji ospravedlnitelný na poli mezinárodních organizací a to i přesto, že například Charta OSN je proti intervencím ve vnitrostátních záležitostech států (Holzgreffe 2003: 37).

Opět podobně jako v předcházející hypotéze předpokládáme mezihru v podobě role vnitrostátní politiky. Tento argument však může být i dvousečný. P. Regan upozorňuje na fakt, že konflikty vysoké intenzity mohou představovat až přílišnou výzvu. Potenciální zisky z intervence jsou pak převáženy náklady. Stát intervenující v rozsáhlém konfliktu by musel obětovat příliš mnoho a pravděpodobně by získal velmi málo (Regan 1998: 763–764). Dokonce jsme byli v minulosti svědky situací, kdy státy v situacích propukajícího velkého konfliktu své vojáky stáhly. Navíc intervence v rozsáhlém konfliktu představuje „dobrodružství“ s nejistými výsledky. A neúspěšná intervence samozřejmě není preferovaným výsledkem (Regan 1998: 766–767).

V rámci této hypotézy se nám setkávají dvě soupeřící tvrzení. Obě v sobě nesou racionální hodnocení při rozhodování zasáhnout. První reaguje na tlak domácího mínění. Druhé hledí na možnost potenciálního neúspěchu v příliš rozsáhlém vnitrostátním konfliktu. Samozřejmě obě úvahy představují dvě strany jedné mince. Stát jednoduše může i přes tlak

veřejného mínění zhodnotit daný konflikt jako příliš nákladný a jednoznačně nevýhodný, což i přes tlak veřejnosti může vést k neintervenci. Navíc samozřejmě veřejné mínění může vést i opačným směrem a být proti intervenci například právě z důvodu přílišné nákladnosti.

Naše úvahy zde však vychází z teze vzájemných závazků a postoje všech lidí k lidskému utrpení, tak jak byla popsána výše. Nezávislá proměnná *lidské utrpení* bude operacionalizována právě skrze intenzitu konfliktu. Zároveň tak v sobě ponese i skrytou opačnou hypotézu o potenciální vysoké nákladnosti intervence z důvodu přílišné rozsáhlosti vnitrostátního konfliktu. Při zkoumání intenzity konfliktu budeme hledět na počet obětí v daném konfliktu. To nám umožní databáze UCDP, která se zabývá oběťmi konfliktů a která je kompatibilní s databází konfliktů UCDP/PRIO. Pro kumulativní součet obětí budeme využívat jejich proměnnou „Best estimate“, která zachycuje součet nejvíce spolehlivých dat o obětech (Uppsala Conflict Data Program 2014; Pettersson 2014).

1.3.3 Regionální bezpečnost a sousední státy

Jednou z nejčastějších zkoumaných proměnných je geografická blízkost intervenujícího a vnitrostátního konfliktu. Obecně se má tak za platné, že sousedé intervnují do konfliktů (Regan 2010: 465–466). Zkoumání této proměnné nalezneme již u prvotních prací F. Pearsona, ale i u současných prací P. Regana či M. Y. Yoon (Pearson 1974a; Regan 1998; Yoon 2005). Tyto práce se většinou zaměřují na zkoumání skrze vzdálenost, společnou hranici či počet sousedů (Yoon 2005: 280–281; Regan 1998: 765; Pearson 1974a: 440). V našem případě se zaměříme na vzájemné propojení, které vzniká v regionálním bezpečnostním komplexu a sousedními státy. Státy takto propojené se pak ve svém uvažování nutně musí zabývat otázkou konfliktu, který ohrožuje vlastní bezpečnost státu. Stát blízký vnitrostátnímu konfliktu v jiném státě se tak cítí ohrožen.

Obecně země, které jsou si geograficky blízké, spolu mají výraznější interakci (Yoon 2005: 280; Kelly 2007: 206). Hlavně menší země nemohou projektovat svou moc na větší vzdálenost. Maximálně se tak často projevují ve snaze udržet regionální rovnováhu moci (Yoon 2005: 280; Pearson

1974a: 453). To platí obzvláště pro Afriku, kde jsou státy často slabé a neovládají své území. A proto se jednotliví lídři primárně zajímají o regionální politiku, odkud pochází většina hrozeb. Ty mohou být propojeny se specifickým způsobem vzniku afrických států a jejich hranic, ale také s velmi častým spill-over efektem (nakažlivostí) konfliktů. Tedy až na výjimky jsou africké státy orientovány na regionální otázky bezpečnosti (Ayoob 2002a: 37; Ayoob 1989: 70; Buzan, Waever 2003: 232).¹⁷

Jak upozorňují Barry Buzan a Ole Waever, jedni z proponentů teorie regionálního bezpečnostního komplexu, tak po konci studené války regionální aspekty bezpečnosti narostly na důležitosti. Jejich teorie poukazuje na fakt, že státy nejvíce řeší bezpečnostní hrozby v nejbližším okolí, v tzv. bezpečnostním komplexu (Buzan, Waever 2003: 3–4). Autoři tak místo zkoumání globální anarchie hledí na regionální „minianarchie“ (Kelly 2007: 207). Teorie mezinárodních vztahů se dle nich příliš zabývají globálním pohledem, místo aby zohledňovaly úroveň regionů, kde jsou jednotky více propojeny a jejich bezpečnost představuje síť vzájemných vztahů (Buzan, Waever 2003: 43–44).¹⁸ Ačkoliv využívají konstruktivismus a to hlavně v otázce *sekuritizace*, tak je jejich teorie komplementární i k neorealismu (Kelly 2007: 207; Buzan, Waever 2003: 4; 11).

Důležité je poznamenat, že regiony v tomto případě nejsou definovány kulturně, nýbrž jako sociální konstrukce vzájemných bezpečnostních vztahů (Buzan Waever 2003: 48). I my budeme na problematiku regionální bezpečnosti nahlížet tímto prizmatem. Státy, které jsou si blízké mnohem více, řeší otázku možného ohrožení konfliktem probíhajícím v okolním státě. Působí zde tak faktor ohrožení bezpečnosti. Představa, že v blízkém státě probíhá konflikt, zneklidňuje okolní státy. Ty se samotnou existencí konfliktu cítí ohroženy.

Blízký stát zároveň mnohem lépe ohodnotí, zda potenciální intervence bude úspěšná (Regan 1998: 766). Zajímavé je, že i když Regan

¹⁷ Buzan a Waever uvádí jako výjimky jen regionální velmoci Nigérii a Jihoafrickou republiku, které se zajímají i o širší bezpečnost než jen tu v nejbližším okolí (Buzan, Waever 2003: 232).

¹⁸ I když Buzan a Waever kritizují globální analýzy, tak také poukazují na fakt, že analýza regionálních bezpečnostních komplexů je nutná na čtyřech úrovních: domácí úroveň, mezistátní vztahy, vztahy regionu k ostatním regionům a role globálních mocností (Buzan, Waever 2003: 51).

do argumentace o blízkosti konfliktu zapojuje i problematiku etnicity, tak Mi Yung Yoon dochází k závěru, že etnické vazby u intervencí v afrických vnitrostátních konfliktech roli nehrají (Yoon 2005: 285). Zároveň samozřejmě média obecně informují mnohem více o blízkých konfliktech než o těch, které jsou vzdálené, což opět může vytvořit vnitrostátní tlak na intervenci z obavy o rozšíření konfliktu (van der Maat 2011: 204).

Pokud se podíváme na Afriku, tak obzvláště platí, že konflikty se rozlévají do okolních zemí. To je často způsobeno uprchlíky či vzájemnými vazbami jednotlivých států. V Africe můžeme určit čtyři hlavní bezpečnostní komplexy: západní Afrika, jižní Afrika, africký roh a střední a východní Afrika (Buzan, Waever 2003: 229–233). Oblast severní Afriky Buzan s Waeverem zařazují do regionu středního východu jako maghrebský subkomplex (Buzan, Waever 2003: 189).

Předpokládáme, že státy, které spolu sousedí, více zvažují bezpečnostní rizika a hlavně potenciální nakažlivost a nestabilitu, kterou přináší konflikt v blízké zemi. Zároveň jsou v takové zemi mnohem lépe schopny projektovat svou moc. Státy se tak budou více angažovat ve vnitrostátních konfliktech, které je více ohrožují svou blízkostí, kterou samozřejmě vzdálené státy nejsou ohroženy. Konflikt se tak stává pro okolní státy rizikem a ty budou v daném vnitrostátním konfliktu intervenovat na rozdíl od států, které tímto ohrožené nejsou. Ohrožení sousedních států je nejvyšší a můžeme tak jednoduše předpokládat, že státy sousedící se státem s vnitrostátním konfliktem budou raději intervenovat. Čím více je takových sousedních států, které se cítí ohroženy, tím větší by měla být pravděpodobnost intervence.

Hypotézu: *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech s vysokým počtem sousedních států*, budeme operacionalizovat právě skrze společnou hranici. Budeme se ptát, zda ve státech s vysokým počtem sousedních států došlo k intervenci. Předpokládáme, že čím více má stát, ve kterém probíhá vnitrostátní konflikt, sousedů, tím více států se cítí ohroženo. Zkoumání této hypotézy nám poukáže na fakt, zda státy při svém rozhodování o intervenci zvažují možnost potenciálního přelítí konfliktu do jejich státu, a na základě této logiky ho považují za bezpečnostní ohrožení.

1.3.4 Intervence jako odpověď na druhou intervenci

Někteří autoři poukazují na fakt, že intervenující státy v procesu uvažování o intervenci hodnotí vzájemnou interakci s ostatními státy. Zvažují, zda intervenuje jiný stát či jestli existuje potenciální možnost, že ostatní státy budou intervenovat. A toto uvažování je obzvláště důležité, když má daný stát jednoznačného rivala v otázkách ekonomických či bezpečnostních. Na tento problém, tedy na vztah intervenujících a potenciálních intervenujících se moc prací nezaměřuje, avšak nalezneme výjimky (Findley, Teo 2006; Gent 2007: 1091). Intervence tak mohou často představovat reakce na jinou intervenci. Toto nastává v situaci, kdy se zájmy intervenujícího státu setkávají se zájmy ostatních států (Findley, Teo 2006: 829).

Můžeme na tento problém nahlížet například skrze narušení rovnováhy moci. V situaci, kdy jeden stát intervenuje do konfliktu, naruší probíhající konflikt ve prospěch jedné či druhé strany. Vítězstvím strany, kterou podporuje, může zvýšit svou bezpečnost. To samozřejmě může ohrozit bezpečnostní zájmy jiného státu, který potenciální zvýšení bezpečnosti jiného či dokonce rivalského státu chápe jako své ohrožení a využije toho k pokusu navýšit také svou bezpečnost intervencí na druhé straně. Můžeme tak problém intervence chápat jako klasické bezpečnostní dilema (Jervis 1978: 173).

Zkoumání této hypotézy samozřejmě můžeme nalézt i v období studené války. Vycházejíce z realistického předpokladu ohrožení národního zájmu a rovnováhy moci Mi Yung Yoon zkoumá předpoklad, že Spojené státy americké intervenovaly tak, aby zabránily nastolení hegemonie Sovětského svazu. Studuje, zda USA intervenovaly v situacích, kdy intervenoval SSSR či jeho spojenec (Yoon 1997: 581–582). Stát tak v tomto případě intervenuje, aby zabránil navýšení moci jiného státu. Samozřejmě výsledek vnitrostátního konfliktu může mít různé důsledky pro různé státy. Jeden stát může získat nového strategického či obchodního spojence, zatímco druhý ho ztratí. To samozřejmě není v zájmu žádného státu, protože taková ztráta se může negativně projevit na strategické pozici a může ohrozit bezpečnostní *status quo*.

Stát, který má ve státě, kde probíhá konflikt své zájmy a kde intervenuje jiný stát, svou neintervencí ohrožuje své zájmy. Pokud si samozřejmě rivalský stát vybere jinou stranu, než která je potenciálně výhodná pro první stát, tak ten musí logicky intervenovat na straně druhé (Findley, Teo 2006: 831). Samozřejmě pokud konflikt výrazně rozděljuje státy, tak proti-intervence se zdá mnohem pravděpodobnější (Gent 2007: 1093).

V rámci čtvrté hypotézy: *intervence v afrických vnitrostátních konfliktech vedou k intervencím jiných aktérů v podpoře druhé strany konfliktu*, budeme předpokládat, že v afrických vnitrostátních konfliktech často nalezneme intervence na obou stranách konfliktu. Státy v rámci této hypotézy formulují svou intervenci jako odpověď na intervenci jiného státu, který narušuje jejich zájmy. Předpokládáme, že intervence na jedné straně vyvolá intervenci na druhé straně, tedy měli bychom nalézt mnoho vnitrostátních konfliktů, kde obě strany konfliktu ve stejnou dobu obdrží vnější podporu. Budeme tak hledět na to, zda v daném vnitrostátních konfliktu byla intervence různých států podporující obě konfliktní strany či ne.

1.3.5 Etnická příbuznost

Etnicita představuje jednu v Africe z velmi často zkoumaných proměnných. Autoři se zaměřují na její vliv na volební a stranické preference, vznik konfliktů či další fenomény africké společnosti (Reynal-Querol 2002; Teshome 2008; Erdmann, Basedau 2008; Collier, Hoeffler 1998). Etnicita se tak stává velmi často zkoumaným fenoménem. Pohlédneme-li na mapu Afriky, tak zjistíme, že mnoho států je etnicky heterogenních a stejná etnika velmi často nalezneme v různých státech. Etnická příbuznost tak může mít přímý vliv na tvorbu zahraniční politiky.

Obecně musíme začít otázkou, co to vůbec etnicita je. Obecně existují tři přístupy k etnicitě: primordialismus, instrumentalismus a konstrukcionismus. Primordialismus se soustředí spíše na jakési fixní archaické kulturní základy identity, emocionální prožití, zatímco instrumentalismus na manipulaci etnickými identitami za účelem zisku moci

či zdrojů. Konstrukcionismus jde však dále a chápe etnicitu, jako produkt vzájemné interakce ve společnosti. Ta tak není fixní podmínkou, ale kontextovou charakteristikou (Berman 1998: 309–311). Jinými slovy etnicita vzniká při vzájemném kontaktu skupin a je prostředkem inkluze a exkluze. Členům tak pomáhá určit, kdo jsme „my“ a „oni“. Důležitou se tak nestává jakási esence (primordiální pohled), ale vztah k ostatním (Barša 1999: 67).¹⁹

Můžeme předpokládat, že etnicita může hrát roli i u rozhodování o intervenci. Etnicita může být důležitým emočním faktorem při pocíťování sounáležitosti s lidmi, kteří trpí vnitrostátním konfliktem. Vzhledem k tomu, že velmi často jsou etnika rozdělená, tak jiný stát může být zainteresován do konfliktu právě proto, že etnikum jeho státu trpí někde jinde (Yoon 2005: 279). Vnitrostátní konflikty mohou přitáhnout pozornost právě díky etnickým přeshraničním vazbám (Carment, James 1996: 524). Etnická příbuznost tak může být poměrně silným imperativem pro ovlivnění zahraničně politické linie (Carment, James, Taydas 2009: 66). Rozhodování státu zasáhnout je tak ovlivněno etnickou příbuzností (Regan 1998: 756).

Logika tohoto argumentu spočívá v předpokladu, že lidé ze stejného etnika budou více ovlivněni při svém rozhodování svou vazbou na daný konflikt. Více jim bude záležet na tom, aby lidé stejného etnika žili v bezpečí a nemuseli trpět vnitrostátním konfliktem. Tato charakteristika patří mezi emoční faktory ovlivňující intervenci (Regan 1998: 755). Přestože etnická příbuznost má spíše emoční charakter, tak to ale nutně neznamená, že je jen iracionální (Carment, James, Taydas 2009: 75). Předpokládáme tak, že ve státě, který má z velké části stejné etnické složení bude existovat mnohem větší tlak na stát, aby zasáhl ve prospěch dotyčných etnik ohrožených konfliktem. Zároveň etnická příbuznost představuje příležitost k intervenci pro každý stát.

V rámci hypotézy *k intervenci dochází v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech, které mají vysoký počet etnicky příbuzných států*, se budeme ptát na otázku: kolik je států, ve kterých konfliktem ohrožená etnika představují významnou část populace. Předpokládáme, že pokud daná

¹⁹ Bližší pojednání na téma etnicity není záměrem této práce. Bliže viz. Berman 1998; Barša, Strmiska 1999; Eriksen 2008, Eriksen 2012.

etnika představují výraznou část populace, jsou procentuálně prvním nebo druhým největším etnikem ve státě, tak jsou přímo u moci či jsou schopna tuto moc ovlivnit takovým směrem, který povede stát k intervenci. Chápeme etnickou příbuznost jako příležitost státu intervenovat. Stát zkrátka díky této proměnné jednodušeji ospravedlní intervenci svým obyvatelstvem, pokud to po ní přímo nevolá v důsledku ohrožení vlastního etnika v jiném státu. Čím větší počet států, které jsou etnicky příbuzné, tím větší je možnost intervence.

1.3.6 Shrnutí – důvody intervencí jako kombinace proměnných

Vzhledem k metodě, kterou budeme využívat v práci, je nutné také poukázat na způsob uvažování, který bude využit v práci. Jak bude ukázáno v následující kapitole, tak u metody QCA nejde o hledání proměnné s největším vlivem na výsledek, ale spíše najít komplexní vztahy které mají podobu kombinací, kdy i rozdílné kombinace proměnných, faktorů mohou vést ke stejnému výsledku (Emmenegger, Kvist, Skaaning 2013: 186). V podstatě můžeme dojít k závěru, že rozdílné kauzální cesty mohou být stejně relevantní. Teoreticky kombinace nezávislých proměnných může vyprodukovat závisle proměnnou, ke které povede i jiná kombinace. V závislosti na kontextu tak mohou mít dané podmínky (nezávisle proměnné) jiný vliv na výsledek (Rihoux, Marx 2013: 168; Rihoux 2006: 682; Ragin 2014: xxii)

Je tedy nutné k teoretickému podložení našich úvah dodat, že jednotlivé nezávisle proměnné a hypotézy nechápeme ve vakuu, oddělené od sebe. Ve výsledcích QCA je spíše nahlížet na proměnné jako na kombinace a vzájemné mezihry mezi jednotlivými proměnnými. Je nutné proto jak závěry, tak i formulace předpokladů chápat v tomto smyslu (Emmenegger, Kvist, Skaaning 2013: 186). Shrneme-li naše předpoklady, tak doopravdy chápeme naše nezávisle proměnné (přítomnost surovin, intenzita, geografická blízkost, oboustranná intervence, etnická příbuznost), jako síť, kdy jednotlivé státy zvažují všechny tyto proměnné. Nejde nám o určení, která z těchto proměnných má větší vliv, ale snažíme se najít kombinace těchto proměnných, které podmiňují vnější intervence.

Pokud tedy budeme uvažovat naše nezávisle proměnné tímto způsobem, tak by vnější intervence měla hypoteticky být kombinací přítomnosti surovin, lidského utrpení, potenciální nakažlivosti konfliktu a odpovědi na intervenci jiného státu. Jde v podstatě o mezihru a kombinaci těchto podmínek. Je nutné si uvědomit, že vycházíme z množinového uvažování o vztazích, které je naprosto běžné. Například jednoznačně víme, že psi jsou podmnožinou savců (Ragin 2008: 13–14). V našem uvažování to pak znamená, že například internacionalizované konflikty, konflikty s intervencí jsou podmnožinou například vnitrostátních konfliktů s vysokou intenzitou. V ideálním případě pokud by se potvrdily všechny naše hypotézy, tak by vnitrostátní konflikty s intervencí byly podmnožinou vnitrostátních konfliktů s vysokou intenzitou, velkým počtem sousedů, množstvím surovin, etnickou příbuzností a odpovědí na intervenci.

2 Metody a data

Obecně velkým problémem společenských věd a politologie, mezinárodní vztahy nejsou výjimkou, je nalézt způsob, jakým bychom byli schopni vytvářet užitečná zobecnění a zároveň ale uměli porozumět jednotlivým případům. Toto rozdělení se dá jednoduše ilustrovat na rozdělení metod na kvalitativní a kvantitativní. Zatímco první přístup je spíše intenzivní a snaží se nahlížet malý počet případů do hloubky, tak druhý je extenzivní a usiluje o zobecnující závěry, které vychází z velkého počtu případů (Kouba 2011: 468–469; Ragin, Shulman et al. 2003: 323). Jednoduše řečeno, téměř vždy jednotliví autoři musí čelit problému, kdy si musí vybrat mezi zachycením komplexnosti a hloubky jednoho, nebo velmi malého počtu případů nebo naopak porozumění nějaké obecné charakteristice napříč případy. Existuje tak propast mezi kvantitativním a kvalitativním přístupem (Ragin 2014: 2). Ta se projevuje třeba i tím, že ve výsledku mnoho fenoménů, které mají střední počet případů, se stává poměrně špatně dosažitelnými pro využití statistických metod či jsou zkoumány jen na jednotkách případů (Rihoux 2006: 680–681; Kouba 2011: 501).

V této kapitole si klademe za cíl představit formální přístup, který se snaží překonat tuto propast, a který v sobě v podstatě spojuje možnost vytvářet jednoduchá zobecnění kvantitativních metod a komplexnost a vhled kvalitativních metod, a který je využitelný pro malý a střední počet případů (Rihoux, Marx 2013: 168; Grofman, Schneider 2009: 662).

Postupně budou představeny kořeny a postupy pro práci takzvané kvalitativní srovnávací analýzy (Qualitative comparative analyses – QCA).²⁰ Nejdříve představíme metodologická východiska, následně postup při užívání cs/QCA, která nám následně umožní snazší pochopení fs/QCA, která bude vysvětlena následně. Nejvíce se zaměříme na verzi crispset a hlavně fuzzy set QCA, která bude využita v práci.

²⁰ Již na počátku je nutné upozornit, že v současnosti označení QCA označuje tři metody: crisp-set QCA (cs/QCA), fuzzy-set QCA (fs/QCA) a multivalued QCA (mv/QCA) (Rihoux, Marx 2013: 168). Pokud budeme mluvit o QCA budeme tak, odkazovat k všem třem verzím. Jinak bude vždy poukázáno na to, kterou verzí se v té či oné části zabýváme.

2.1 Východiska QCA

Metoda QCA byla poprvé představena v práci Charlese Ragina v roce 1987, a to v podobě cs/QCA (operuje s ostrými množinami), později došlo k jejímu rozšíření o další verze fs/QCA (využívá mlhavých množin) či mv/QCA (umožňuje využívat vícehodnotové podmínky) (Kouba 2011: 469; Rihoux, Marx 2013: 168, Ragin, Shulman et al. 2003: 324). V současnosti patří mezi metody, které se stále rozvíjí, což souvisí samozřejmě i s tím, že daná metoda je relativně mladá. Avšak můžeme podotknout, že existuje zřejmý nárůst v užívání této metody, který se projevil hlavně mezi lety 2003–2005 a poté 2007–2011 (Rihoux, Álamos-Concha et al. 2013: 176). V českém prostředí jsou však tyto práce spíše ojedinělé a můžeme zmínit například práce Viléma Řeháka či Jana Doška (Řehák 2011; Došek 2012). Obecně stále mezi pracemi převažuje využívání cs/QCA. (Rihoux, Álamos-Concha et al. 2013: 177). Snaha upřesňovat a zdokonalovat postupy při využívání QCA vedla k vytvoření sítě COMPASSS (COMPARative Methods for Systematic cross-caSe analySis) (Compass 2014).²¹

První otázkou, kterou bychom si měli položit je: čím se QCA liší od ostatních metod? Již jsme lehce nastínili, že představuje jakýsi most mezi kvantitativními a kvalitativními metodami. Od standardních statistických metod ji odlišují hlavně čtyři charakteristiky. Za prvé se soustředí na identifikaci konjunkcí jednotlivých faktorů, které se váží na problematiku nutných a postačujících podmínek (Grofman, Schneider 2009: 666). Tedy správnost hypotézy nerozporuje za pomoci korelace mezi dvěma proměnnými, nýbrž se soustředí na množiny (Ragin 2008: 3). Zabývá se tak otázkou, zda „případy, v nichž je přítomný důsledek, jsou podmnožinou množiny případů, v nichž je přítomna příčina (nebo kombinace příčin)“ (Kouba 2011: 471). Za druhé QCA ve svém kauzálním vysvětlení netvrdí, že jedna proměnná automaticky ve všech případech vede ke stejným důsledkům, ale poukazuje na fakt, že různé kombinace faktorů mohou mít stejný výsledek. Za třetí očekává logické kombinace proměnných (Grofman,

²¹ Tato stránka poskytuje základ pro orientaci v problematice QCA. Je zde možné nalézt potřebný software, publikace a další užitečné odkazy. Jako taková stránka poskytuje vhodnou platformu pro sdílení zkušeností s využitím QCA a je základním zdrojem informací pro autory, kteří se v problematice QCA příliš neorientují.

Schneider 2009: 666). Na rozdíl od statistických metod tak nechápe nezávisle proměnné jako soupeřící, izolované a jako potenciálně vylučující se. Naopak hledá konfigurace podmínek (nezávisle proměnných), které povedou k výsledku (závisle proměnné) (Kouba 2011: 473–474). A za čtvrté QCA se soustředí na asymetrickou kauzalitu (Grofman, Schneider 2009: 666). Ch. Ragin sám upozorňuje, že jeho přístup představuje alternativu k více konvenčnímu postupu, který je hlavně užíván kvantitativními výzkumy. Tento rozdíl zachycuje v rámci dichotomií, kdy první charakteristika zachycuje konvenční přístup a druhá alternativní přístup, který sám uvedl ve své slavné publikaci (*The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*): proměnné vs. množiny, měření vs. kalibrace, závislé proměnné vs. kvalitativní výsledek, daná populace vs. konstruovaná populace, korelace vs. vztahy množin, korelační matrice vs. tabulka pravdy, čisté účinky vs. kauzální prostředky (Ragin 2014: xxiii). Můžeme tedy vidět, že způsob uvažování a samozřejmě i následná interpretace se poněkud liší od mainstreamových metod, což jsme již lehce nastínili, a co bude ještě probráno v popisu formálního postupu u QCA.

Nyní se již zaměříme na cs/QCA.²² Ta operuje pouze s dichotomními proměnnými. Tedy buď se daný případ vyskytuje v dané množině, nebo ne (Kouba 2011: 469). Standardně jsou pak data reprezentována v systému jedniček a nul, kde jednička indikuje přítomnost a nula absenci, což jsou základní stavy v booleovské algebře (Ragin 2014: 86). Právě alespoň základní orientace v ní je důležitým předpokladem pro pochopení cs/QCA, protože zachycuje logické vztahy mezi množinami (Kouba 2011: 479; Bennett, Elman 2007: 182; Rihoux 2003: 354). Výsledek v booleovské algebře je zachycen písmeny spojenými logickými operátory „NEBO“ (+), „NE“ (ta je v cs/QCA vyjádřena malými písmeny) a „A“ (*) (Grofman, Schneider 2009: 664). Nyní si tyto logické operátory a operace představíme.

První operací, kterou je nutné si popsat je booleovské sčítání, nebo také logické sčítání či jednoduše disjunkce. Pokud alespoň jedna podmínka

²² Máme za to, že je vhodné se nejdříve seznámit s původní a jednodušší verzí QCA. Následné pochopení fuzzy set QCA bude jednodušší.

je pravdivá, rovna jedné, tak výsledek je také pravdivý, roven jedné. Nejde tedy o aritmetické, ale logické sčítání (Ragin 2014: 89). Tato operace je vyjádřena logickým operátorem „NEBO“ a symbolem „+“ (Kouba 2011: 479). V booleovské algebře tak zápis $A + B = Z$ znamená, že pokud je $A = 1$ NEBO $B = 1$, tak $Z = 1$ (Ragin 2014: 89). Druhou operací je negace, která je vyjádřena symbolem „-“ a operátorem „NE“. Znamená nepřítomnost a je pak, jak již bylo zmíněno, vyjádřena v cs/QCA malým písmenem (Kouba 2011: 476; Grofman, Schneider 2009: 664). Třetí operací je booleovské násobení nebo také konjunkce, která je představována symbolem „*“ a operátorem „A“. V tomto případě musí být obě podmínky pravdivé (rovny jedné), aby výsledek byl také pravdivý (Kouba 2011). Opět i násobení se výrazně liší od aritmetického postupu. Tedy výraz „ $A*b*c = Z$ “ ($A = 1, B = 0, C = 0, Z = 1$) znamená, že A v kombinaci s nepřítomností B a C vede k Z (Ragin 2014: 91–92).

2.2 Formální postup u cs/QCA

Prvním krokem v analýze je samozřejmě vypracování datového souboru a určení nezávisle a závisle proměnných, které budou teoreticky ukotveny (Kouba 2011: 481). Datová tabulka by měla znázorňovat různé binární kombinace pro každý případ, kde proměnné budou sloupce a případy řády (Grofman, Schneider 2009: 663).

Následně se přechází k nejdůležitější části analýzy pomocí cs/QCA, kterou představuje pravdivostní tabulka. Ta ukazuje možné rozdílné kombinace podmínek a propojuje je s výsledky (Ragin, Shulman et al. 2003: 331). Dnes již není problém, aby nám tuto tabulku vytvořil software (Rihoux, Marx 2013: 169). V tabulce pravdy opět sloupce představují jednotlivé proměnné, ale řady tentokrát již nejsou případy, ale různé kombinace (Kouba 2011: 482). Kombinací je v cs/QCA, která staví na binární logice, 2^k , kde k představuje počet nezávisle proměnných. V tento moment ještě není důležité zajímat se o četnost jednotlivých kombinací (Ragin 2014: 87; Kouba 2011: 482).²³ Teoreticky může v tomto kroku dojít

²³ Můžeme poznamenat, že se nemusíme orientovat jen na empiricky existující případy, ale lze počítat i s jen logicky existujícími případy, což přispívá k jednoduššímu výslednému vzorci (Kouba 2011: 484).

k situaci, kdy jedna kombinace povede ke dvěma rozdílným výsledkům. Tento problém kontradiktorních případů musí být vyřešen ještě před tím, než bude výzkumník pokračovat dále. Existuje několik postupů jak toto vyřešit. Autor se může vrátit k případům a přehodnotit je. Zároveň toto může být signálem, že byla opomenuta nějaká podmínka, která vysvětlí tento střet. Také existuje možnost vynechání této konfigurace z další analýzy. Teoreticky se dají zapojit i různá statistická kritéria, jako například četnost případů (Rihoux 2006: 692; Kouba 2011: 483; Ragin 2014: 113–118).

V dalším kroku je důležité přepsat tabulku pravdy do jednoduché rovnice, která bude zachycovat všechny možné kombinace podmínek (Grofman, Schneider 2009: 664–665). Z dlouhého booleovského vyjádření, které popisuje tabulku pravdy, se snažíme dosáhnout dostatečně jednoduchého vyjádření. Na řadu přichází booleovská minimalizace, která zkrátí původní dlouhé vyjádření do kratší podoby (Rihoux 2003: 354). Kdybychom k tomuto kroku nepřistoupili, tak bychom dali výraznou přednost komplexnosti. Booleovská minimalizace umožní zjednodušit výraz tak, že dvě různá booleovská vyjádření, pokud se liší jen v hodnotě jedné proměnné, mohou být vyjádřena kombinovaným výrazem (Ragin 2014: 93). Jedná se o co největší možné zjednodušení na základě imitace experimentální logiky, kdy jsou v podstatě vyřazeny faktory, které jsou logicky zbytečné. Čímž se získají primární implikanty (Kouba 2011: 485). Například dva výrazy „Abc“ a „ABc“ se liší jen v hodnotě „B“, které je tím irelevantní a je možné ho vyřadit a kombinovaný výraz bude „Ac“ (Ragin 2014: 93–94).

Předposledním krokem je implikace. Ta nabízí možnost dalšího zjednodušení rovnice (Ragin 2014: 95). Dva výrazy se vzájemně implikují v situaci, kdy jeden výraz je podmnožinou druhého (Ragin 2014: 95; Kouba 2011: 486). Představme si situaci primitivního vyjádření $S = AbC + aBc + ABc + ABC$, která se dá pomocí minimalizace zjednodušit na $S = AC + AB + Bc$. Primární implikant „AC“ pokrývá vyjádření „ABC“ a „AbC“, „AB“ pak „ABC“ a „ABc“ a „Bc“ vyjadřuje „ABc“ a „aBc“. Vidíme tedy, že primární implikant „AB“ v podstatě dubluje zbylé dva implikanty u vyjádření „ABC“ a „ABc“. Dá se tedy vynechat, protože zbylé dva

implikanty pokrývají všechny kombinace z původního primitivního vyjádření. Výsledek tak je $S = AC + Bc$ (Ragin 2014: 95–97).

Posledním krokem u cs/QCA je samozřejmě interpretace výsledků. Kdy je nutné se vrátit k případům a teoriím a vysvětlit celkový význam výsledků analýzy (Kouba 2011: 487). Již jsme zmínili, že jednotlivé výsledky je nutné chápat jako kombinace nikoliv jako soupeřící výsledky. Také musíme dostatečně upozornit, že cs/QCA vyjádření se dají interpretovat ve smyslu nutných a postačujících podmínek. Jednoduše proměnná je postačující i nutná v případě, že je jedinou proměnnou způsobující výsledek (například $S = B$, kde „B“ je nutnou i postačující). Jen postačující je podmínka v situaci, kdy je schopná vyprodukovat výsledek, ale není jediným možným důvodem (například $S = A + Bc$, je „A“ postačující, ale ne nutná). Ani jedna proměnná nemusí být nutnou ani postačující, když se objeví jen v subsetu kombinací, které vedou k výsledku (například $S = AC + Bc$, kde ani jedna proměnná není ani postačující ani nutnou). Samozřejmě může nastat situace, kdy podmínka bude, buď postačující, ale není nutná a vice versa (například $S = A + Bc$, „A“ je postačující, ale není nutnou nebo $S = AC + BC$, kdy „C“ je nutnou, ale ne postačující podmínkou) (Ragin 2014: 99–100). V tomto smyslu je třeba i interpretovat a uvažovat o výsledcích analýzy.

2.3 Silné a slabé stránky cs/QCA a obecné QCA

Ačkoli to možná zní, že cs/QCA nebo možná i obecněji QCA je dokonalou syntetickou metodou, která spojuje kvalitativní a kvantitativní metody, tak je nutné být si stále vědom, že i přes tuto výhodu má nejen silné, ale i slabé stránky.

Ch. Ragin poukazuje na pět charakteristik, které by měla mít silná syntetická komparativní metoda: schopnost zkoumat větší počet případů, schopnost pochopit komplexní kauzální konjunkturny, schopnost vytvořit jednoduchá vysvětlení, schopnost zkoumat případy jako celek i po částech a schopnost ohodnotit soutěživá vysvětlení. Všechny tyto podmínky samozřejmě QCA splňuje (Ragin 2014: 121–123). QCA v sobě spojuje holismus a komplexnost kvalitativních metod a zároveň schopnost

generalizovat, replikovatelnost dat (naplňuje popperiánský předpoklad pro hromadění vědeckého vědění) a kapacitu vytvářet jednoduché kauzální vysvětlení kvantitativního výzkumu (Rihoux 2006: 682). Zároveň umožňuje zkoumat střední počet případů (Kouba 2011: 501).

Forma cs/QCA má mnoho chyb, avšak mnohdy se je dá eliminovat či alespoň zmírnit jejich dopad. První je samozřejmě dichotomizace proměnných, při které dochází ke ztrátě informací. Samozřejmě, i když je zjednodušování při operacionalizaci často nevyhnutelné, tak zvláště když proměnná není přirozeně dichotomní, tak autor výzkumu do něj zasahuje již určením dělicího bodu. Obecně je QCA velmi citlivá na jednotlivé případy. Přidáním či odebráním jediného případu úplně změníme výsledky analýzy. Podobně toto hrozí u špatného kódování. Metoda jako taková se nedá aplikovat mechanicky, ale potřebuje často hlubokou diskuzi s jednotlivými případy či doplnění o případové studie, což se často vylučuje s využitím u studií psaných pro odborné časopisy, a tak se spíše hodí do knižních formátů výzkumů (Rihoux 2003: 358–359; Kouba 2011: 502–503). B. Rihoux například za nejvýraznější slabinu QCA považuje to, že je statická. Což se ovšem dá nahradit vhodnou interpretací, operacionalizací nebo výběrem případů (Rihoux 2003: 360).²⁴

2.4 Postup u fs/QCA

Nyní se již podíváme na QCA pro fuzzy množiny. Hlavním důvodem tohoto rozšíření původní QCA bylo, že tato verze eliminuje jednu ze zásadních slabin cs/QCA. Umožňuje totiž zkoumat kontinuální proměnné a není tak nutné využívat jen dichotomní proměnné či je uměle dichotomizovat (Ragin 2008: 2; Rihoux 2006: 685). Fuzzy set (nebo také fuzzy, mlhavé či vágní množiny) pracují se stupněm přítomnosti a kombinují tak kvalitativní i kvantitativní úroveň měření. Výzkumník tak nemusí rozhodovat jen o přítomnosti a nepřítomnosti fenoménu. Místo toho fuzzy set přístup pracuje s kalibrací hodnot a rozlišuje plné členství, spíše členství, spíše nečlenství a plné nečlenství. V závislosti na kvalitativních

²⁴ Rihoux upozorňuje celkem na sedm kritik, kterých se QCA dostává. Máme však za to, že není důležité zmiňovat úplně všechny a vystačíme si jen s výše uvedenými nejdůležitějšími (Rihoux 2003: 358–360)

bodech se tak určuje stupeň členství v dané množině (Ragin 2008: 29–30; Kouba 2011: 487–488). Umožňuje nám tedy nahlížet například na námi zkoumanou intenzitu konfliktu nejen skrze dichotomii vysoká a nízká intenzita, ale i na variaci, která se pod těmito pojmy skrývá.

Zároveň se fs/QCA dá kromě malého a středního počtu případů užít i na větší počet případů. Rihoux poukazuje na fakt, že pokládá tuto verzi QCA bližší kvantitativnímu výzkumu (Rihoux 2006: 685). Kromě možnosti využít kontinuálních proměnných, zároveň fs/QCA umožňuje zachování množinového charakteru uvažování, ve kterém je formulována většina společenskovedních teorií. Také uchovává rozlišování nutných a postačujících podmínek (Ragin, Pennings 2005: 425).

Již jsme zmínili, že uvažování v rámci fuzzy množin funguje na principu různých stupňů členství v dané množině. Dá se říci, že hodnota skóre 1 určuje plné členství v množině. Nižší například 0,9 či 0,8 pak ne zcela plné členství (spíše uvnitř než vně). Hodnota 0,5 označovaná jako dělící bod nebo bod nejvyšší neurčitosti určuje, jestli jsou případy spíše uvnitř nebo spíše vně množiny. Hodnoty nižší než 0,5 (například 0,2) indikují, že případ je spíše vně než uvnitř množiny. A hodnota 0 označuje, že je případ plně mimo množinu (Ragin 2009: 90; Ragin 2008: 30; Kouba 2011: 489).

Fuzzy sety jsou v podstatě kontinuální proměnné, které prostřednictvím kalibrace určují členství v množině (Ragin, Pennings 2005: 424). Jak tedy vidíme, tak právě kalibrace představuje důležitou součást. Autor by neměl body určovat náhodně, ale spíše na základě vnější teoretické znalosti či vzhledu do problematiky (Ragin 2008: 32). Problémem je, že i když například v přírodních vědách je kalibrace běžná, tak ve společenských vědách je toto spíše zřídka. Výjimečně víme a máme obecně přijímané prahy pro například chudobu (Ragin 2008: 72). Jak si ukážeme později u kalibrace našich proměnných, tak například u měření počtu sousedů jednoznačné kvalitativní kategorie neexistují. Autoři tak často využívají své vlastní prahy (srov. Regan 1998: 771; Yoon 2005: 284). Teoreticky se samozřejmě dají využít i statistické metody například K. Kouba využívá standardních odchylek v rámci z-skóre (Kouba 2011: 496). Dle našeho

názoru se však volba ne zcela jasných prahů dá následně vzít v úvahu v interpretaci a zohlednit na jednotlivých případových studiích.

Právě pro kalibraci datasetu je v programu fs/QCA nutné určit dělicí bod a práh plného členství (0,95) a plného nečlenství (0,05). Program pak překalibruje hodnoty proměnných do podoby zpracovatelné do tabulky pravdy (Ragin 2006: 16–18).

Podobně jako cs/QCA i fs/QCA vyžaduje znalost logických operací. Ty fungují velmi obdobně (Kouba 2011: 492). Negace v podobě cs/QCA funguje jen převrácením z 0 na 1 a obráceně. To ovšem v případě fs/QCA nelze, protože máme hodnoty kontinuální. Negace tak docílíme odečtením původní hodnoty členství od 1 (Ragin 2008: 36; Kouba 2011: 492).²⁵ Pokud má konflikt hodnotu členství v intenzivních konfliktech 0,66, tak jeho hodnota v nízko intenzivních konfliktech bude $1 - 0,66$, tedy 0,34. V případě logické násobení („A“) je hodnota členství u kombinace více množin rovna minimální hodnotě členství z těchto dvou množin (Ragin 2008: 37; Kouba 2011: 492).²⁶ Například pokud by hypotetický konflikt měl hodnotu členství v intenzivních konfliktech 0,7 a v 0,9 v geograficky blízkých konfliktech, tak výsledná kombinovaná hodnota členství bude 0,7. Poslední operací je opět logické „NEBO“.²⁷ Zde se postupuje zrcadlově k logickému násobení. A bere se naopak nejvyšší hodnota (Ragin 2008: 37; Kouba 2011: 492).

V celé analýze se pak začíná určením, zda jedna z podmínek není samostatně nutnou podmínkou (Kouba 2011: 497). Pokud je podmínka X postačující pro důsledek Y, tak hodnota členství v množině Y musí být rovna nebo vyšší než v X a u nutných podmínek tomu je obráceně (Kouba 2011: 489).²⁸ Nejprve se zjistí, do jakých kombinací zapadají jednotlivé případy, a následně se vytvoří tabulka pravdy. Případ do dané kombinace náleží v situaci, že má členství vyšší než 0,5, což může mít právě v jedné kombinaci (Kouba 2011: 497–498). Je zřejmé, že vytvoření tabulky pravdy není u fuzzy setů tak jednoduché jako u crisp setů (Ragin 2009: 100). V tabulce pravdy v rámci fs/QCA řady představují 2^k logicky možných

²⁵ Znaménkem pro negaci je „~“ (Ragin 2008: 36).

²⁶ Logické násobení se značí stejně jako u cs/QCA symbolem „*“ (Kouba 2011: 492).

²⁷ Logické sčítání je opět symbolizované „+“ (Kouba 2011: 492).

²⁸ Graficky se nutné podmínky zobrazují s vysokou konzistencí v pravé dolní polovině grafu a postačující s vysokou konzistencí v levé horní polovině (Kouba 2011: 489).

argumentů (k je počet nezávisle proměnných), které představují stejný počet vícedimenzionálního vektorového prostoru. V pravdivostní tabulce pak dle hodnoty konzistence určujeme, jakou hodnotu důsledku přiřadíme (Kouba 2011: 498; Ragin 2009: 100). Výzkumník by měl také zavést vhodný práh pro počet případů u kombinace pro její započítání, před přidělení hodnoty důsledku. To závisí na celkovém počtu případů. Obecně u nižšího počtu to může být například jeden či dva případy. U většího počtu případů může být práh vyšší (Ragin 2009: 106–107; Ragin 2006: 77–78). Právě konzistence je klíčová v tomto bodě. Udává, do jaké míry jedna množina obsahuje druhou (Ragin 2009: 108). Jde vlastně o to jaká je shoda v důsledku mezi případy s danými podmínkami (Kouba 2011: 491). Konzistence se dá vypočítat pomocí vzorce:

$$Cons(X_i < Y_i) = \frac{\sum_{i=1}^i \min(X_i, Y_i)}{\sum_{i=1}^i (X_i)}$$

kde X_i je stupeň členství v množině X , Y_i je členství v množině Y , ($X_i < Y_i$ je podmnožinový vztah v otázce, a min značí výběr nižšího z obou skóre (Ragin 2008: 99; Kouba 2011: 491). Většinou by neměla konzistence klesnout pod 0,8, ale v podstatě záleží na zkoumajícím, jaký práh zvolí (Kouba 2011: 491). Ragin však varuje, že by neměl být použit práh nižší než 0,75 (Ragin 2009: 118). Následně již dostaneme logický výraz, se kterým můžeme dále pracovat a například ho minimalizovat, jak již bylo poukázáno u cs/QCA.

2.5 Data

Naše nezávisle proměnné budou operacionalizovány skrze čtyři indikátory. První hypotéza *aktéři mezinárodních vztahů intervnují v afrických vnitrostátních konfliktech ve státech, kde mají ekonomické zájmy* je operacionalizována skrze přítomnost surovin (SUR), jak bylo odůvodněno v předchozích kapitolách. Indikátorem jsou data Světové banky o absolutních příjmech z nerostných surovin jako procento HDP (Total natural resources rents) (World Bank Databank 2015).²⁹ Abychom dosáhli reprezentativnosti daného údaje, tak budeme hledět na jeho průměr za

²⁹ Indikátor v sobě zahrnuje zisky z ropy, přírodního plynu, uhlí, minerálů a dřeva (World Bank Databank 2015).

posledních pět let do začátku konfliktu. V rámci kalibrace pro potřeby fs/QCA jsme využili standardizovaného z-skóre. Pro body 0,95 a 0,05 jsme pak využili hodnoty 1,645 a -1,645, mezi kterými se nachází 90 % případů. Dělicí bod byl určen na hodnotu 0 (Kouba 2011: 496).³⁰ Máme za to, že v tomto případě je klasické porovnání hodnot a jejich standardizování dostatečné pro určení prahů plného členství, dělicího bodu i plného nečlenství. Dělicím bodem je zde průměrnost. Spíše bohatým státem je nadprůměrnost do hranice 1,645 odchylky a nad ní jsou případy s plným členstvím, tedy velmi bohaté a obráceně.

Druhá hypotéza *vysoké lidské utrpení v afrických vnitrostátních konfliktech vede vnější aktéry k intervencím v těchto konfliktech* je chápána jako intenzita (INT) konfliktu. Ta bude operacionalizována jako kumulativní intenzita. Na základě databáze počtu úmrtí dle UCDP/PRIO jsme určili pro každý konflikt počet obětí na rok. Jednoznačně intenzivní konflikt (hodnota plného členství 0,95) je hodnota války, tedy 1000 obětí za rok. Dělicím bodem (0,5) je pak hodnota 480 obětí za rok, což je střední hodnota střední intenzity dle HIIK (určují rozmezí mezi 20 až 60 oběťmi na měsíc). A hodnota jednoznačně nízké intenzity konfliktu je 240 obětí na rok. Opět vycházíme z hodnoty HIIK, která bere hodnotu 20 obětí na měsíc a méně (HIIK 2014: 9). Zde nacházíme jednoznačně kvalitativní prahy, které vychází z vnější teoretické znalosti a jsou obecně přijímané.

Hypotéza týkající se geografické blízkosti (GB) *státy intervenují ve vnitrostátních afrických konfliktech, které se odehrávají v sousedních státech* je operacionalizována skrze počet sousedních států v době konfliktu.³¹ Předpokládáme, že čím více sousedů daný stát s vnitrostátním konfliktem má, tím více států se cítí ohroženo a je tak vtáhnuto do rozhodování o intervenci. Větší počet ohrožených států znamená více potenciálních intervenujících. Tuto hypotézu budeme zkoumat tak, že budeme počítat s předpokladem, že větší počet sousedů znamená větší počet ohrožených. Více států tak chce ukončit konflikt, který je ohrožuje a je tak větší pravděpodobnost, že bude někdo intervenovat. Máme za to, že čím

³⁰ V tomto případě postupujeme podobně jako K. Kouba při příkladové kalibraci dat ve své stati o QCA (Kouba 2011: 496).

³¹ V případě, že se počet sousedů v průběhu konfliktu změnil, tak bereme počet států po změně.

větší je počet sousedních států, tím je větší šance na intervenci. Při určení dělicího bodu a bodů 0,95 a 0,05 pro kalibraci, vzhledem k tomu, že neexistuje jednoznačné kvalitativní hledisko, budeme postupovat podobně jako u surovin a pomocí z-skóre budeme určovat nadprůměrnost a podprůměrnost. Těmito body pak opět budou 1,645 odchylky, 0 a -1,645 odchylky.

Proměnná oboustranná intervence (O) je v rámci hypotézy *intervence v afrických vnitrostátních konfliktech vedou k dalším intervencím jiných aktérů*. Státy v rámci této hypotézy formulují svou intervenci jako odpověď na intervenci jiného státu, který narušuje jejich zájmy. Indikátorem pro nás je přítomnost intervence na obou stranách. Aby daný konflikt dostal v této proměnné hodnotu 1, musí na obou stranách konfliktu intervenovat různí aktéři. Budeme tak hledět na to, zda v daném vnitrostátním konfliktu byla intervence různých států podporujících opačné konfliktní strany či ne.

V rámci hypotézy *etnická příbuznost států vede k jejich intervenci ve vnitrostátních konfliktech*, budeme měřit počet etnicky příbuzných (ETN). Na základě Fearonova datasetu k článku *Ethnic and Cultural Diversity by Country* jsme zkoumali, jaké množství etnicky příbuzných států má stát, ve kterém probíhal vnitrostátní konflikt (Fearon 2003; Fearon 2003a).³² Situace etnické příbuznosti jsme chápali jako situaci, kdy v daném státě patří etnikum ohrožené vnitrostátním konfliktem v jiném státě mezi procentuálně dvě největší etnika a tím má vliv na tvorbu zahraniční politiky či zároveň stát může jednodušeji intervenci ospravedlnit. Opět podobně jako u počtu sousedů předpokládáme, že čím větší je počet etnicky příbuzných států, tím větší je možnost (je více příležitostí) intervenovat. Budeme tak, podobně jako u sousedních států, počítat počet etnicky příbuzných států v každém

³² Některá etnika jsme sjednotili či doplnili chybějící data a to na základě CIA Factbook (CIA World Factbook 2015). Ke sjednocení došlo hlavně v situaci, kdy máme za to, že dané kategorie si odpovídají, například „Arab“ a „Arabs“, „Songhai“ a „Songhay“ či „Mandinka“ a „Mandingo“. Zároveň jsme sjednotili kategorie Peul a Fulani. Kategorii Hausa-Fulani, počítáme jako etnicky příbuznou jak k Hausa, tak k Fulani. Samostatnou kategorii Hausa však k Fulani nepočítáme. Kategorii Moor jsme také brali jako jednotnou. Kategorii Zarma jsme odlišili od Songhai, a to z důvodu, že dialekt tohoto etnika se výrazně liší od Songhai a vzájemná jazyková nesrozumitelnost je vysoká. Například v Mali zarmuskému dialektu nerozumí Songhai Koyraboro Senni, což je populačně největší část Songhai v Mali (Ethnologue.com 2015).

státě v našem souboru, kde probíhal vnitrostátní konflikt. Jednotlivé body pro kalibraci pak určíme opět podle z-skóre.

Rozlišení toho zda se jednalo o konflikt s nebo bez intervence bylo provedeno na základě databáze UCDP/PRIO a datasetu ve verzi UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset v.4-2014a, 1946–2013 (Themnér, Wallensteen 2014a).

Všechny výpočty byly provedeny autorem na základě uvedených databází a datasetů (World Bank Databank 2015; UCDP/PRIO 2015; Uppsala Conflict Data Program 2014; Uppsala Conflict Data Program 2015; Fearon 2003a; Themnér, Wallensteen 2014; Themnér, Wallensteen 2014a; Gleditsch et al. 2002).

3 Analýza příčin

Nyní již přistoupíme k samotné analýze. Prvním krokem je samozřejmě vytvoření datového souboru. V tomto kroku bylo zjištěno, že jedna z podmínek nevykazovala žádnou variabilitu. Proměnná oboustranná intervence vykazovala u všech případů stejnou hodnotu. V námi zkoumaném souboru neexistoval žádný případ, který by naplnil zadané podmínky pro oboustrannou intervenci. I když u dvou konfliktů měly obě strany konfliktu podporu, tak se vždy jednalo o stejný stát či skupinu států, která podporovala jak vládní stranu A, tak někoho z opoziční strany. Logika našeho teoretického argumentu však předpokládala intervenci jiného ideálně rivalského státu na druhé straně. K této situaci však empiricky nedošlo. V žádném případě jedna intervence nevyvolala intervenci jiného státu na straně druhé. Proto byla tato proměnná vyřazena z další analýzy. V dalších krocích tak budeme pokračovat pouze se čtyřmi podmínkami (nezávisle proměnnými).

Důležitým krokem při využití fs/QCA je samostatná analýza nutných podmínek. K té tedy přistoupíme jako první.

3.1 Analýza nutných podmínek

Program fs/QCA sám umožňuje analýzu nutných podmínek (Ragin, Davey 2014). Zde lze zadat námi zvolenou podmínku a program nám zpětně nabídne její konzistenci a pokrytí (coverage). V rámci našich zkoumaných podmínek žádná z nich samostatně nepředstavuje nutnou podmínku pro důsledek (intervenci), když žádná nepřekročila práh 0,8, ani nižší práh, který jak jsme se zmínili výše, lze užít (viz Tabulka 1).

Tabulka 1 Nutné podmínky pro kladný důsledek

Pro důsledek I		Konzistence		Pokrytí	
SUR	~SUR	0,498750	0,501250	0,337278	0,282992
INT	~INT	0,363750	0,636250	0,615222	0,239304
GB	~GB	0,397500	0,602500	0,240363	0,377447
ETN	~ETN	0,437500	0,562500	0,288303	0,324675

(Zpracováno autorem za pomoci programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Při zkoumání negovaného důsledku jsme však již narazili na nutnou podmínku (Tabulka 2).³³ S konzistencí 0,898889 se nízká intenzita (negovaná podmínka intenzity) zdá nutnou podmínkou neintervence (negovaného důsledku). Relativní důležitosti tohoto faktoru nasvědčuje i pokrytí, které dosahuje hodnoty 0,760696. V tomto případě je tak nízká intenzita relevantní samostatně nutnou podmínkou neintervence.

Tabulka 2 Nutné podmínky pro negovaný důsledek

Pro důsledek ~I		Konzistence		Pokrytí	
SUR	~SUR	0,435556	0,564444	0,662722	0,717008
INT	~INT	0,101111	0,898889	0,384778	0,760696
GB	~GB	0,558333	0,441667	0,759637	0,622553
ETN	~ETN	0,480000	0,520000	0,711697	0,675325

(Zpracováno autorem za pomoci programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

3.2 Tabulka pravdy a přítomnost důsledku

V situaci, kdy jsme zjistili nutnou podmínku pro neintervenci, budeme dále pokračovat k analýze postačujících podmínek, které zjistíme z tabulky pravdy, kterou nám vygeneruje opět program fs/QCA (Ragin, Davey 2014). Nejdříve budeme zkoumat kombinace pro přítomnost důsledku a následně opět i pro negaci důsledku. Zahrnutí jednotlivých případů do kombinací je možné nalézt v příloze (Tabulka 5). Více se tomu, které případy náleží k různým kombinacím, budeme věnovat ještě v interpretaci.

Již v popisu metody jsme zmínili, jak tabulka pravdy vypadá, a co znázorňuje. Námi zvolený práh konzistence byl 0,75, což je minimální, avšak ještě ospravedlnitelná a užitečná hodnota, jak již bylo výše zmíněno. V tomto případě jsou dvě kombinace, které vedou k důsledku (i): $sur*int*\sim gb*\sim etn$; $\sim sur*int*\sim gb*\sim etn$. Výhodou programu fs/QCA je, že zároveň program vyhodnotí a za nás vytvoří i konečnou podobu logické věty. Program nabízí tři možné výsledky. Jednoduché vyjádření

³³ Vždy je vhodné provést analýzu i k vzhledem k negovanému důsledku. Stejně pak budeme postupovat i u tabulky pravdy (Kouba 2011: 497).

(parsimonious), střední (intermediate) a komplexní (complex). V případě komplexního řešení jsou všechny logicky možné kombinace, avšak empiricky neexistující (remainders) označeny hodnotou 0 (Ragin 2006: 81). V našem případě se jedná o tři kombinace (sur*int*~gb*etn; ~sur*int*gb*etn; ~sur*int*~gb*etn).

Střední hodnocení a jednoduché hodnocení pak již bere v úvahu kontrafaktuály, které jsou vygenerovány na základě autorových předpokladů (Ragin 2006: 81; Došek 2012: 43). Jde o to, která z podmínek vede k důsledku. Dle našich teoretických předpokladů vede jednoznačně přítomnost podmínek „sur“ (velké množství surovin), „gb“ (velké množství sousedů) a „etn“ (velké množství etnicky příbuzných států) k přítomnosti intervence. Avšak u podmínky „int“ (vysoké lidské utrpení, vysoká intenzita) může potenciálně vést oběma směry. I když jsme v rámci naší hypotézy předpokládali, že vysoké lidské utrpení vede k intervenci, tak teoreticky je možné, že absence povede také. V tomto případě jsme tak v programu zvolili možnost přítomnosti i absence, jako podmínky důsledku. Jednoduché řešení využije logicky možných, ale empiricky neexistujících kombinací k vytvoření co nejjednoduššího řešení (Ragin 2006: 81).

Tabulka 3 Tabulka pravdy pro přítomnost důsledku (intervenci)

sur	int	gb	etn	Počet případů	i	raw consist.	PRI consist.	SYM consist
1	1	0	0	1	1	0.760870	0.760870	0.760870
0	1	0	0	1	1	0.754098	0.754098	0.754098
1	1	1	0	1	0	0.708609	0.708609	0.708609
0	1	1	0	1	0	0.482993	0.482993	0.482993
1	1	1	1	1	0	0.426316	0.426316	0.426316
1	0	0	1	4	0	0.360684	0.360684	0.360684
0	0	0	1	1	0	0.301455	0.301455	0.301455
1	0	0	0	1	0	0.295400	0.295400	0.295400
0	0	0	0	5	0	0.283407	0.283407	0.283407
0	0	1	1	3	0	0.274956	0.274956	0.274956
1	0	1	1	1	0	0.242478	0.242478	0.242478
0	0	1	0	5	0	0.239482	0.239482	0.239482

1	0	1	0	1	0	0.236203	0.236203	0.236203
---	---	---	---	---	---	----------	----------	----------

(Zpracováno autorem za pomoci programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

V našem případě je komplexní řešení po minimalizaci:

$$int * \sim gb * \sim etn \rightarrow i$$

Toto řešení má konzistenci 0,791971, tedy relativně dobrou hodnotu. Důležitá se však v tomto případě zdá také hodnota pokrytí, která dosahuje 0,271250. Tato hodnota udává, jakou relativní důležitost daná podmínka představuje. Pokrytí má obecně smysl zvažovat až teprve v případě, že je dosažena potřebná konzistence. Obecně nám tato hodnota udává hypotetickou důležitost dané cesty k důsledku. Na druhou stranu udává pouze empirickou důležitost nikoliv teoretickou. Postačující podmínky pak mohou být relevantní směrem k teorii, i když se empiricky zdají méně významné (Ragin 2008: 55–57). I když je tedy hodnota pokrytí spíše nízká, tak tato kombinace může být reálnou, i když v případě empirických výsledků se zdá méně důležitou. Tento výsledek komplexní rovnice využijeme dále a v interpretaci se jím budeme více zabývat, stejně jako v případových studiích.

Jednoduché řešení je:

$$int * \sim gb \rightarrow i$$

V tomto případě je však konzistence těsně pod hranicí 0,75 s konzistencí 0,744262 a pokrytím 0,283750. Střední řešení je pak totožné. V další interpretaci však může toto řešení být užitečné, a to z důvodu, že kombinace vedoucí k tomuto řešení hranici 0,75 překročily, i když jeho celková konzistence je již nižší, což musíme brát v úvahu.

3.3 Tabulka pravdy a nepřítomnost důsledku

Vždy je doporučeno, aby byla provedena i samostatná analýza kombinací vedoucích k negovanému důsledku, v našem případě k neintervenci. Toto je způsobeno typickou asymetrickou příčinností. Tedy různé kombinace mohou vést k přítomnosti a jiné k absenci (Kouba 2011: 497). Postup je samozřejmě stejný jako u zkoumání přítomnosti intervence. Stejně tak i hranice konzistence. V tomto případě nás zajímají kombinace

vedoucí k neintervenci. Hranici překročili tři kombinace ($\sim\text{sur}*\sim\text{int}*\text{gb}*\sim\text{etn}$; $\text{sur}*\sim\text{int}*\text{gb}*\sim\text{etn}$; $\text{sur}*\sim\text{int}*\text{gb}*\text{etn}$). Logicky možné, ale empiricky neexistující kombinace jsou samozřejmě totožné jako u pozitivního důsledku.

Tabulka 4 Tabulka pravdy pro negovaný důsledek

sur	int	gb	etn	Počet případů	$\sim i$	raw consist.	PRI consist.	SYM consist
1	0	1	0	1	1	0.763797	0.763797	0.763797
0	0	1	0	5	1	0.760518	0.760518	0.760518
1	0	1	1	1	1	0.757522	0.757522	0.757522
0	0	1	1	3	0	0.725044	0.725044	0.725044
0	0	0	0	5	0	0.716593	0.716593	0.716593
1	0	0	0	1	0	0.704601	0.704601	0.704600
0	0	0	1	1	0	0.698545	0.698545	0.698545
1	0	0	1	4	0	0.639316	0.639316	0.639316
1	1	1	1	1	0	0.573684	0.573684	0.573684
0	1	1	0	1	0	0.517007	0.517007	0.517007
1	1	1	0	1	0	0.291391	0.291391	0.291391
0	1	0	0	1	0	0.245902	0.245902	0.245902
1	1	0	0	1	0	0.239130	0.239130	0.239130

(Zpracováno autorem za pomoci programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Program nám opět vydá tři možná řešení. V případě hodnocení kontrafaktuálů jsme postupovali zrcadlově. Tedy absence podmínek „sur“ (velké množství surovin), „gb“ (velké množství sousedů) a „etn“ (velké množství etnicky příbuzných států) vede k nepřítomnosti intervence. Podmínka „int“ (vysoké lidské utrpení, vysoká intenzita) může potenciálně vést oběma směry. V tomto případě jsou všechna tři řešení (jednoduché, střední, komplexní) totožná:

$$\sim\text{etn} * \text{gb} * \sim\text{int} + \text{gb} * \sim\text{int} * \text{sur} \rightarrow \sim i$$

Konzistence tohoto řešení je 0,785412 a pokrytí 0,412778. Relativně vyšší unikátní pokrytí (tedy pokrytí jednotlivé kombinace) má první kombinace a zdá se relativně důležitější (Ragin 2008: 63–68). Unikátní pokrytí první

kombinace je 0,131667 a druhé pak 0,088889. Dále ale budeme interpretovat obě kombinace vedoucí k neintervenci.

3.4 Interpretace a výběr případových studií

Klíčovou součástí analýzy pomocí QCA je vždy interpretace získaných výsledků. V našem případě jsme získali komplexní kombinaci vedoucí k existenci důsledku, tou je:

$$int * \sim gb * \sim etn \rightarrow i$$

A jednoduché a střední řešení:

$$int * \sim gb \rightarrow i$$

K intervenci ve vnitrostátních konfliktech tak vede jedna kombinace námi zkoumaných proměnných, a to jak v komplexním i jednoduchém a středním řešení. Již jsme zmiňovali, že při využití QCA je na proměnné třeba pohlížet jako na vzájemnou síť nikoliv jako na izolované proměnné. V tomto případě jsou podmínky takzvanými INUS podmínkami. Tedy samostatně nejsou postačující, ale jsou nutné součásti kombinace, která je postačující (Wagemann, Schneider 2007: 6).³⁴ Toto potvrzuje i grafické zobrazení, kdy jsou výsledky konzistentní jako postačující podmínka (viz. Graf 1; Graf 2 v příloze). Naše kombinace podmínek v případě komplexního řešení nám logickou větou říká, že *vysoké lidské utrpení (měřeno skrze intenzitu konfliktu) a nízká geografická blízkost (nízký počet sousedních států) a nízká etnická příbuznost (nízký počet etnicky příbuzných států) vede k intervenci v daném vnitrostátním konfliktu*. Stejná kombinace bez přítomnosti negované etnické příbuznosti vede k intervenci v případě jednoduchého a středního řešení. Vnitrostátní konflikty v Africe jsou tak podmnožinou vnitrostátních konfliktů s takovýmito charakteristikami. Přítomnost surovinového bohatství je irelevantní podmínkou.

Nyní se musíme vrátit k teoretickým předpokladům a zhodnotit, jakým způsobem mají tyto proměnné vliv. Začneme komplexním řešením. Potvrdila se hypotéza o vysokém lidském utrpení. Zdá se tak, že intervenující státy mají zájem ukončit lidské utrpení v daném vnitrostátním konfliktu. Zároveň i při nižší geografické blízkosti dochází k intervenci, což

³⁴ INUS je zkratkou pro: „Insufficient but Necessary part of a condition which is itself Unnecessary but Sufficient for the result“ (Wagemann, Schneider 2007: 6).

jde proti hypotetickému předpokladu podobně jako v případě etnické příbuznosti.

Blízké státy stále výrazněji cítí vysokou intenzitu daného konfliktu. A proto i při nižší geografické blízkosti (nižším počtu sousedů) dojde k intervenci. Jak jsme uvedli v teoretické části, tak na geografické blízkosti záleží, protože čím je vyšší počet sousedů, tím více je ohrožených států, a tím vyšší je pravděpodobnost intervence. V rámci tohoto výsledku však můžeme uvažovat, zdá se, i jiným směrem.³⁵ Roli zde patrně hraje vysoké lidské utrpení (vysoká intenzita). To může například vyprodukovat vyšší množství uprchlíků, které se při nižším počtu států „rozuteče“ do méně států, čímž vytvoří vyšší počet uprchlíků na jeden stát. Proto by se dalo říci, že i nižší počet blízkých států (nižší geografická blízkost) může vést k intervenci. Vzdálené státy pak pravděpodobně intervenují primárně právě z důvodu vysokého utrpení a intenzity a hrozby dalšího rozšíření konfliktu, který by se mohl samozřejmě postupnou eskalací začít dotýkat nejen přímo sousedících států.

Roli zde hraje právě i etnicita. Například P. Regan počítá při vysvětlení role geografické blízkosti, kterou měří obdobně jako v této práci, že roli hrají etnické vazby, které ovlivňují rozhodovací proces (Regan 1998: 766). Zatímco například Mi Yung Yoon měří geografickou blízkost a etnicitu zvlášť a dochází k závěru, že etnické vazby u intervencí v afrických vnitrostátních konfliktech roli nehrají (Yoon 2005: 285). V našem případě jsme zjistili, že stačí i nízká etnická příbuznost, relativně malý počet etnicky příbuzných států, aby došlo k intervenci. Teoreticky tak k intervenci může dojít i ve státě, který nemá žádný etnicky příbuzný stát, a při rozhodování tak etnicita nemusí hrát roli. Na druhou stranu toto může samozřejmě souviset i s nízkou hodnotou geografické blízkosti a právě vysokou intenzitou. Etnicky příbuzné státy jsou tak více koncentrované v okolí. Ze sousedních států jich může být – i přes nižší absolutní počet – etnicky příbuzných procentuálně více. Například z počtu dvou sousedů tak mohou být oba státy etnicky příbuzné, ale v absolutním čísle je v obou případech

³⁵ P. Regan ve své studii zjišťuje, že geografická blízkost spíše snižuje pravděpodobnost intervence (Regan 1998: 773–776).

hodnota proměnných nižší.³⁶ Tyto faktory posíleny i větším pocitem ohrožení (vysoké lidské utrpení) pak mohou vést k intervenci. Na druhou stranu pohlédneme-li na střední a jednoduché řešení, tak zjistíme, že etnicita je v tomto případě irelevantní a nehraje tak žádnou roli. Může se tedy zdát, že za středního a jednoduchého řešení, je etnicita nedůležitou ve vytvoření kladného důsledku, tedy intervence. Tomu nasvědčuje i fakt, že střední řešení je nejlépe vysvětlující, protože by mělo představovat střední cestu mezi příliš komplexním či příliš jednoduchým vysvětlením (Ragin 2008: 175). Je však nutné vzít v úvahu, že toto řešení je již pod hranicí 0,75 a je tak otázkou, zda je skutečně postačující. Velmi důležité tak bude, jaký vliv skutečně etnicita měla v rámci případových studií.

Vzhledem k tomu, že QCA počítá s asymetrickými výsledky, tak v případě, že jsme zjistili, že například nízká etnická příbuznost je jednou z podmínek intervence, tak nutně neznamená, že vysoká etnická příbuznost vede k negovanému důsledku. Jde o kombinaci podmínek. V našem případě k negovanému důsledku, neintervenci, vedly dvě možné kombinace:

$$\sim etn * gb * \sim int + gb * \sim int * sur \rightarrow \sim i$$

Logická věta v tomto případě vyjadřuje, že *nízká etnická příbuznost a geografická blízkost a nízké lidské utrpení nebo geografická blízkost, nízké lidské utrpení a vysoký množství surovin vedou k neintervenci*. Zároveň již z předchozí analýzy také víme, že nízká intenzita je samostatně nutnou podmínkou neintervence. Negovaná etnická příbuznost, geografická blízkost a vysoké množství surovin jsou INUS podmínkami. Opět toto potvrzují i grafy vztahu mezi důsledkem a kauzální kombinací, případně vztahu nutné podmínky a negovaného důsledku (viz. Graf 3; Graf 4; Graf 5 v příloze).

V rámci prvního vysvětlení se zdá, že vysoká geografická blízkost hraje roli v případě neintervence, což jde proti hypotetickým předpokladům. Avšak opět je nutné vidět tuto proměnnou i v rámci dalších dvou proměnných, které zde hrají roli, a to nízké etnické příbuznosti a nízké intenzity, které v tomto případě potvrdily hypotézy.

³⁶ Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že etnicky příbuzné státy nemusí být nutně sousedé.

Vysoká hodnota geografické blízkosti může vést v této kombinaci podmínek k neintervenci právě díky nízké intenzitě. I když je stát v konfliktu obklopen velkým množstvím sousedních států, tak ty se necítí být skutečně ohrožené, protože intenzita je malá. Konflikt tak nepředstavuje výraznější bezpečnostní hrozbu, a to třeba ani z pohledu nějakého nárůstu uprchlíků. Navíc tomuto nahrává nízká etnická příbuznost. Toto vysvětlení se zdá velice jednoduché a přímočaré. Jednoduše, i když má stát mnoho sousedů, kteří by se mohli cítit ohroženi, tak se tak necítí právě díky tomu, že konflikt je málo intenzivní a zároveň s ním nemají etnickou vazbu. I když vysoký počet blízkých států hraje spíše pro intervenci, tak v souhře s nízkou etnickou příbuzností a nízkým lidským utrpením státy nemají potřebu intervenovat, protože na intervenci není vytvářen tlak ani z bezpečnostního hlediska, ani z pohledu etnických vazeb či morálního problému lidského utrpení.

Druhá logická kombinace opět vychází z nízké intenzity a geografické blízkosti. Interpretaci tedy můžeme považovat za podobnou. K intervenci nedojde i přes geografickou blízkost právě proto, že konflikt svou intenzitou ve skutečnosti nepředstavuje nebezpečí. Otázkou je, jakou roli v tomto vysvětlení hraje vysoké množství surovin. Toto je proti našim teoretickým předpokladům, kdy by naopak surovinové bohatství mělo vést k intervenci, protože se toto státu vyplatí. Můžeme však předpokládat, že v situaci vnitrostátního konfliktu s nízkou intenzitou (lidským utrpením) nedochází k takovému ohrožení obchodních styků, a proto i když stát má vysoké množství surovin, tak potenciální intervenující aktéři toto nevidí jako výrazné ohrožení svých ekonomických zájmů, a proto k intervenci i přes vysoké množství surovin nedojde. Zároveň blízké státy vzhledem k tomu, jakou mají africké státy strukturu hospodářství, nemají zájem intervenovat, protože ve smyslu našich teoretických předpokladů se svým sousedem s největší pravděpodobností neobchodují se surovinami. Naopak pokud mají například podobné nebo substituční suroviny, tak by jim konflikt v dané zemi mohl vyhovovat. Navíc vzhledem k tomu, že je úroveň lidského utrpení nízká, tak pro intervenci nemusí existovat ani morální ospravedlnění.

Nad problematikou etnicity jsme se již pozastavili u pozitivního důsledku. Kde jsme poukázali na možnou interpretaci i na možnou irelevantnost dané proměnné ve vztahu k pozitivnímu důsledku. Zdá se, že při vysokém počtu sousedů, ale malém počtu etnicky příbuzných k intervenci nedojde. Pravděpodobně proto, že právě z takto velkého množství sousedů jich málo bude cítit etnickou příbuznost a nebudou tak tlačit na intervenci. Zároveň je toto spojeno i s nízkou intenzitou, která prostě nevede k tak vysokému pocitu ohrožení etnika.

Shrňme-li závěry ještě před přistoupením k případovým studiím, tak se zdá, že naše hypotéza o lidském utrpení se potvrdila. Vysoká intenzita vede k pozitivnímu důsledku a nízká k negativnímu, v závislosti na ostatních podmínkách. Otázkou však je, zda roli hraje doopravdy morální zájem či spíše bezpečnostní obavy z vysoce intenzivního konfliktu. Naopak hypotéza o surovinách se nepotvrdila. V případě podmínek vedoucích k důsledku se vysoké množství surovin zdá irelevantní podmínkou. Naopak vysoké surovinové bohatství může za určitých podmínek vést k neintervenci (interpretace pak může být závislá na nutné podmínce nízké intenzity). Nízká hodnota etnické příbuznosti může vést jak k intervenci, tak i neintervenci a záleží na ostatních podmínkách. Je však nutné vzít v úvahu, že se může jevit i jako irelevantní vzhledem k střednímu řešení vedoucímu k intervenci, jenž však má nižší konzistenci, což poukazuje na nižší důležitost této kombinace. Geografická blízkost jde naprosto proti hypotetickému předpokladu. V tomto případě je toto způsobeno právě dalšími podmínkami, které umožňují geografickou blízkost nahlížet například společně s intenzitou.

V rámci případových studií bude analyzován případ Sierra Leone, který spadá do množiny případů vedoucích k pozitivnímu výsledku. Druhou krátkou studií bude případ Středoafričké republiky, která je součástí podmnožiny výsledného řešení pro neintervenci. K intervenci by tam nemělo dojít, přesto zde však empiricky k ní došlo. Budeme se tak snažit nalézt důvody, proč tento případ odporuje svou přítomností v množině v našem modelu. Posledním krátkou případovou studií budou dva konflikty v Mali.

4 Africké vnitrostátní konflikty – interpretace na vybraných případových studiích

V následujících podkapitolách budou v krátkosti blíže rozebrány tři vybrané případové studie. Na nich si ukážeme, jakou roli v jejich případě sehrály jednotlivé námi zkoumané faktory. Upozorníme na způsob, jakým jednotlivé faktory mohly hrát roli a doplníme tak námi zjištěné poznatky o logických kombinacích. Cílem této části je větší specifikace daných závěrů a zároveň snaha upozornit na možné problémy celého našeho modelu.

Na konci této kapitoly se ještě jednou vrátíme k naší interpretaci a doplníme či ji upravíme dle závěrů z těchto případových studií.

4.1 Sierra Leone – krvavé diamanty a vysoká intenzita

Konflikt v Sierra Leone patří mezi jedny z nejstrašnějších konfliktů po konci Studené války. Ať už přímo či nepřímo do něj zasáhly okolní státy, bývalá koloniální velmoc, regionální organizace, OSN či nestátní aktéři. Vzhledem k našemu cíli se zaměříme hlavně na vojenské intervence tří států, a to Nigérie, Guinei a Velké Británie. Nejdříve je však nutné se alespoň ve zkratce podívat na pozadí, zdroje a průběh konfliktu.

4.1.1 Pozadí a průběh konfliktu

Konflikt v Sierra Leone, který začal v roce 1991 byl výrazně spojen s konfliktem, který tou dobou již probíhal v sousední Libérii. Charles Taylor měl zájem získat kontrolu nad diamantovými doly v Sierra Leone a zároveň se vymezil i proti prezidentovi Sierra Leone J. Momohovi, který podporoval snahy ECOWAS o zásah v Libérii (Oliver, Atmore 2005: 351).

Hlavní opoziční skupina Sjedenocená revoluční fronta (RUF) vedená Foday Sankohem úzce spolupracovala s liberijskou NPFL Taylora (Klíma 2012: 429–430).³⁷ Konečně v počátcích jednotky RUF výrazně záležely na žoldácích právě z Libérie a Burkiný Faso (McGregor 1999: 485). Hnutí navazovalo na revoluční studentský populismus 70. a 80. let. Ideologicky se

³⁷ Společně se účastnili převratu v Burkiný Faso v roce 1987, kdy se zde k moci dostal Blaise Compaore (Richards 2003: 9).

zároveň odkazovalo ke Kaddáfího Zelené knize a pan-afrikanismu (Richards 2003: 9; McGregor 1999: 483–484).

Problémy v Sierra Leone byly dlouhodobé, ale na počátku 90. let již nepopulární korupční autokratická vláda, nebyla schopna zastavit vzplanutí konfliktu, který vycházel z frustrovaných a nezaměstnaných mladých lidí, problematiky diamantů a selhání patronážního systému (Uppsala Conflict Data Program 2015). Právě problémy s chudobou a vládnutím jsou často velmi zdůrazňované důvody konfliktu. Krize patrimoniálního státu a neschopnost vlády promítat svou moc do všech částí země byly také důležitými faktory (Kargbo 2012: 66). Důležitou roli hrála také již zmíněná sousední Libérie a Burkina Faso, které poskytly zbraně či Libye, která umožnila výcvik (Kargbo 2012: 68; Richards 2003: 9). Zajímavé vysvětlení konfliktu přináší i třeba Robert Kaplan, který poukazuje na problematiku odcizených mladých. Například těžba diamantů vedla k výrazným přesunům populace, což narušilo sociální strukturu společnosti. Prostředí pro mladé se tak ani zdaleka neblížilo stabilnímu, a to třeba právě v oblasti, kde své akce začala RUF (Clapham 2003: 14).

Samotný konflikt začal v březnu 1991 právě v oblastech Kono, kde se nachází významné diamantové doly, ze kterých byla RUF později financována (Klíma 2012: 429; Dorman 2009: 38). Velice záhy, roku 1992, navíc došlo k převratu a místo prezidenta Momoha se vlády ujala Prozatímní národní vládní rada (NPRC) pod vedením Valentine Strassera. Ten se nejdříve stal prezidentem, aby v roce 1996 přepustil své místo A. T. Kabbahovi (Klíma 2012: 430). Vojenská junta Strassera dělala vše proto, aby se jí podařilo zastavit postup RUF. Kromě vytvoření milic Kamajor pozvala soukromou vojenskou společnost Executive Outcomes (EO). Zároveň již v této době zde operovaly jednotky Guinei a Nigérie. Později byly tyto skupiny využívány dál i prezidentem Kabbahem (McGregor 1999: 488; Zack-Williams 2012: 24; Uppsala Conflict Data Program 2015).³⁸

I přes mír, který byl v roce 1996 podepsán, byly boje obnoveny s převratem J. P. Koromy z Revoluční rady ozbrojených sil (AFRC). Ten svrhl Kabbaha, který prchl do Guinei. Záhy však po zásahu nigerijských

³⁸ EO za svou účast v konfliktu požadovala například i koncesi na těžbu diamantů pro svou sesterskou společnost Branch Energy (Zack-Williams 2012: 24).

jednotek byl v březnu 1998 dosazen zpět Kabbah (Reno 2000: 325; Dorman 2009: 40–43; Klíma 2012: 430). V této situaci souzení jednotlivých účastníků převratu vedlo k obnovení boje RUF a AFRC. V roce 1999 však střety ukončily mírové dohody z Lomé. Po této situaci se Sankoh stal viceprezidentem a dokonce získal kontrolu nad diamantovými doly. Na demilitarizaci měly dohlížet jednotky OSN UNAMSIL (Clapham 2003: 8; Klíma 2012: 430).

OSN obecně hrála poměrně zvláštní roli. To vychází z dvojího pojetí problematiky hledění na regionální bezpečnost. Na jednu stranu, jak jsme již zmínili výše, musí využití síly být schváleno Radou bezpečnosti. Na druhou stranu ale v Kapitole VIII Charty OSN a na doporučení Společné inspekční jednotky měla tíha rozhodnutí o lokálních konfliktech ležet na regionálních organizacích (McGregor 1999: 492–493). OSN uvalila embargo na cestování, ropu a zbraně (Vines, Cargill 2010: 47). V situaci, kdy však měly jednotky OSN dohlížet nad demilitarizací, tak absolutně selhaly. Pro svou misi neměly dostatečnou sílu (Dorman 2009: 43).

V této situaci jednotky ECOMOG pod velením Nigérie v roce 2000 opustily zemi. RUF však unesla několik členů UNAMSIL jednotek, což vyprovokovalo intervenci Velké Británie. West Side Boys zodpovědní za únos byli rychle rozprášeni. Mise UNAMSIL byla výrazně posílena. Roku 2002 byli bojovníci konečně odzbrojeni a tento rok znamenal konec války (Zack-Williams 2012: 29).

Velmi důležitou roli hrály soukromé vojenské organizace. Podobně důležité se zdají i nevojenské intervence, jako například finanční podpora či dodávky zbraní Burkiny Faso pro jednotky RUF. Mezinárodní organizace hrály problematickou roli. Mise OSN, zdá se, nebyla hlavně v počátcích vůbec účinná.

V další části se budeme více věnovat jednotlivým námi zkoumaným faktorům a intervenujícím státům. Zaměříme se například na jednotky Nigérie, které ač působily v rámci ECOWAS, tak zastávaly zájem právě tohoto státu.

4.1.2 Intervence Nigérie, Guinei a Velké Británie

Při pohledu do datasetu UCDP/PRIO zjistíme, že v podstatě hned od počátku se v konfliktu vojenskou intervencí angažovaly Nigérie a Guinea. Později v rámci jednotek ECOMOG přibyly i Ghana a Mali (Themnér, Wallensteen 2014; Themnér, Wallensteen 2014a; Gleditsch et al. 2002). V rámci jednotek ECOMOG klíčovou roli hrála Nigérie, na kterou se zaměříme.³⁹ V krátkosti zhodnotíme i důvody u Guineje. Výrazněji se pak zaměříme na motivy Velké Británie.

Tento případ v rámci našich dat představuje konflikt s vysokým lidským utrpením, vysokým množstvím surovin, nízkou geografickou intenzitou a nízkou etnickou příbuzností. Odpovídá tak naší výsledné kombinaci vedoucí k intervenci. Teoreticky by vzhledem k našim výsledkům ekonomické zájmy, měřené skrze množství surovin, neměly hrát roli.

Guinea se účastnila konfliktu od prvního roku. Důvodů její intervence je několik. Ihned po začátku války jednotky RUF velmi rychle postupovaly a jejich prvotní postup byl zastaven až vládními jednotkami a hlavně jednotkami Guinei, která měla se Sierra Leone vzájemný bezpečnostní pakt. Zároveň v tomto konfliktu bylo důležitým faktorem vzájemné sousedství zemí, když se Guinea obávala přílivu uprchlíků a rozšíření konfliktu i na její diamantové doly (Keen 2005: 36). U intervence Guineje, tak zdá se, hrála roli jednoznačně bezpečnost. Intenzita konfliktu ohrožovala její zájmy a blízkost konfliktu této obavě výrazně přidávala. Guinea byla i jako jediná frankofonní země výrazně nakloněna celkové intervenci v rámci ECOMOG na rozdíl od ostatních frankofonních členů (McGregor 1999: 492). Přesto, jak jsme zmínili, tak později se bojů účastnilo i Mali. Většina frankofonních států však zůstala mimo.

To je výrazný rozdíl od anglofonních států. Ghana výrazně podporovala zájem Nigérie intervenovat. Podobně i když bez přímé vojenské účasti v Sierra Leone se k věci stavěla i Gambie (McGregor 1999:

³⁹ Je otázkou do jaké míry je doopravdy možné chápat na začátku jednotky Nigérie jako jednotky ECOMOG, vzhledem k povaze intervence. I když Nigérie například mluvila o peacekeepingu, tak se ale jednoznačně jednalo o vojenskou intervenci, kde Nigérie chtěla dosáhnout výsledku, který vyhovoval jejím zájmům (McGregor 1999: 489–190).

492). Nigérie hrála v rámci intervencí klíčovou roli. I v rámci jednotek ECOMOG šlo v podstatě primárně o její vojáky (McGregor 1999: 483). Někteří autoři poukazují dokonce na fakt, že ECOMOG, respektive ECOWAS, nikdy ve skutečnosti nebyl v konfliktu zainteresován jako mezinárodní organizace (Aydin 2010: 50). Celé působení Nigérie lze nahlížet v komplexních vztazích jednotlivých aktérů. Libye podporovala RUF. To bylo způsobeno i tím, že Kaddáfí chápal Taylora jako protiváhu Nigérii ve svých strategických zájmech. Proto musel nutně podporovat i RUF. Nigérie si však nepřála destabilizaci regionu, která nahrávala, a která byla cílem Taylora (Keen 2005: 38). Dlouhodobým zájmem nigerijských elit totiž jednoznačně byla stabilita v regionu (Reno 2000: 328). Již na přelomu července a srpna prvního roku konfliktu tak vojenské jednotky Nigérie operovaly v Sierra Leone (Richards 2003: 11).

Obecně měla Nigérie i další důvody k intervenci než jen stabilitu regionu. Těmi mohla být například i mezinárodní legitimita pro vojenský režim Saniho Abachi či snaha prosadit svou hlavní roli v regionu. Zajímavou myšlenkou pak je i důležitost toho, že služba vojáků mimo Nigérii se Abachovi politicky i ekonomicky vyplatila. Nespokojení vojáci dostávali plat podle tabulek ECOMOG. Navíc se účastnili pašování a rozkrádání diamantů z dolů v Sierra Leone. Abachovi pravděpodobně vyhovovalo i to, že možní účastníci převratu byli mimo zemi ve službách ECOMOG. I když však mluvíme o jednotkách ECOMOG, tak akce v Sierra Leone byla jednoznačně v moci Nigérie (McGregor 1999: 482–483, 496; Clapham 2003: 31). V situaci, kdy se již Nigérie konfliktu v Sierra Leone účastnila, tak navíc roli sehrálo i to, že místní zprávy ukazovaly, jak bojovníci RUF týrají nigerijské vojáky, což také přispělo k veřejné podpoře intervence (Reno 2000: 328).

V případě Nigérie, tak klíčovým aspektem byla problematika regionální bezpečnosti. Zároveň se Abachovi hodilo zainteresování svých vojáků v rámci jednotek ECOMOG. Důležitou roli tak sehrála intenzita, avšak spíše než v rámci morálního imperativu lidského utrpení šlo o intenzitu (lidské utrpení), které ohrožovalo celou regionální bezpečnost, ať už skrze strategie přijaté například Taylorem či skrze uprchlíky, které konflikt v Sierra Leone vyprodukoval. Důležitým faktorem v rozhodování

byla očividně i vnitropolitická situace režimu Abachi či mezinárodní postoj vůči němu.

Velká Británie byla posledním intervenujícím v tomto konfliktu. V roce 2000 již Nigérie opustila Sierra Leone a vše nechala na misi UNAMSIL (Zack-Williams 2012: 29). RUF však začala na tuto misi útočit a podařilo se jí unést 500 pozorovatelů. Na toto reagovali Britové. Celá akce byla pro Británii spíše překvapením (Dorman 2009: 62). V nejobecnější rovině bychom mohli důvody intervence shrnout pod snahu „zajistit pořádek a předejít kolapsu peacekeepingové operace OSN“ (Kargbo 2012: 65). Roli v rozhodnutí intervenovat kromě výše zmíněných rizik kolapsu mise OSN sehrály pravděpodobně i ekonomické zájmy. FCO a DFID již v této době významně investovali do mise OSN a Sierra Leone, což by v případě dalšího konfliktu znamenalo ztrátu (Dorman 2009: 65). Zajištění míru tak bylo klíčovou proměnnou v rozhodování Velké Británie a to i ve spojení s investicemi, které již v té době podnikla. Jednalo se o investice založené na neoliberálním uvažování. V rámci tohoto uvažování pak vláda Velké Británie poskytla Sierra Leone přímou rozpočtovou podporu a zároveň již existovaly programy na přípravu odstranění obchodních bariér pro vzájemný obchod (Kargbo 2012: 68–69). Dalšími klíčovými aspekty pak samozřejmě byly i přítomnost britských občanů, například zaměstnanců DFID či samozřejmě celková otázka jakou pozici má Velká Británie ve světě (Dorman 2009: 65–66).

Cíle Velké Británie tak nalezneme jak v problematice bezpečnosti a lidského utrpení, tak i v ekonomických zájmech. Geograficky byla samozřejmě Británie vzdálená, stejně jako etnicky nepřibuzná. Avšak právě u posledně jmenované proměnné je třeba zdůraznit, že rozhodnutí intervenovat bylo ovlivněno i přítomností britských občanů v konfliktní oblasti.

4.1.3 Shrnutí

Daný konflikt byl velmi intenzivní. Dle UCDP/PRIO padlo průměrně v jednom konfliktním roce více než 960 obětí (Uppsala Conflict Data Program 2014). Zároveň Sierra Leone představuje velmi surovinově

silný stát, když v rámci našeho datasetu byl s hodnotou z-score 15,12 výrazně nadprůměrný (dle vlastních výpočtů na základě World Bank Databank 2015). Geografickou blízkost a etnickou příbuznost mělo naopak velmi nízkou. Důležité však je zmínit, že oba sousední státy se nějakým způsobem v konfliktu angažovaly. Guinea přímou vojenskou intervencí a Libérie prostřednictvím Taylora (tuto účast však vzhledem k naší definici nechápeme jako intervenci).

U Guineje byly jednoznačně důležitými bezpečnostní imperativy. Podobně tento faktor hrál roli i u Nigérie, která však již zvažovala i další faktory, důležité hlavně pro vojenský režim Abachi. Velké Británii šlo o ekonomické stejně jako bezpečnostní zájmy. Zajímavým činitelem byla i problematika přítomnosti britských občanů v konfliktní oblasti.

Zdá se tak, že intenzita skutečně byla důležitou. Otázkou však je, zda to bylo ve směru morálního imperativu snahy ukončit lidské utrpení či zda toto nehrálo spíše roli v kontextu zvažování regionální bezpečnosti a nebezpečí, které silou lidského utrpení konflikt představoval pro okolní či regionálně blízké státy. Velká Británie zasahovala i se snahou ukončit utrpení a zajistit pořádek. Zároveň ale zde působila jednoznačně i bezpečnostní problematika, což byl i hlavní imperativ u Guineje a Nigérie. Ekonomické zájmy byly pravděpodobně důležité v případě Velké Británie. Je však otázkou, zda to bylo přesně ve směru teoretických předpokladů. Kromě surovinového bohatství měla svůj význam třeba i rozvojová pomoc DFID či investice do mise OSN. Samostatně pak suroviny (v tomto případě diamanty) měly vliv také při rozhodování Nigérie, kdy místní zdroje posloužily pro loupění například nigerijskými vojáky. Etnicita se zdá nedůležitou. V rámci rozhodování nehrála etnicita žádnou roli, když ani jeden intervenující stát nebyl příbuzný, a dle etnických vazeb se tak nerozhodoval. Nízká geografická blízkost může působit právě vzhledem k vysoké intenzitě konfliktu a kromě nejbližších sousedů také v rámci komplexní regionální bezpečnosti, jako v případě intervence Nigérie.

4.2 Středoafriická republika – konflikt s fluidními lojalitami

Konflikt o vládu ve Středoafriické republice (SAR) můžeme rozdělit na čtyři etapy: první v letech 2001–2002; druhá v roce 2006; třetí v letech 2009–2012; a poslední od roku 2012 až do současnosti. Průběžně se v daném konfliktu měnili aktéři, avšak stále šlo o stejnou nekompatibilitu, a proto ho bereme jako jeden. Zároveň je nutné vzít v úvahu, že období mezi lety, kdy konflikt dosahoval úrovně ozbrojeného konfliktu, se nedá považovat za období míru (Call 2012: 128).

Celý konflikt má výraznou regionální rovinu. Celkem dle datasetu UCDP/PRIO intervenovaly v celé době konfliktu čtyři země: Libye, Francie, Čad a JAR (Themnér, Wallenstein 2014; Themnér, Wallenstein 2014a; Gleditsch et al. 2002). Kromě intervencí se opět zaměříme nejdříve na aktéry a průběh konfliktu.

4.2.1 Pozadí a průběh konfliktu

Obecně existuje poměrně málo literatury, která by se zabývala problematikou analýzy konfliktu ve Středoafriické republice (Welz 2014: 601). Již jsme zmínili, že konflikt můžeme nahlížet skrze více fází, kdy se částečně měnili aktéři. Avšak je také nutné zdůraznit, že často i když tito aktéři nesli jiný název, tak z velké části měli stejné složení a cíle, což souvisí obecně s výraznou volatilitou jednotlivých účastníků a skupin v rámci konfliktu o vládu v této zemi a celé regionu (Debos 2008: 239).

V první fázi konfliktu na jedné straně stojí legitimní vláda Ange-Félix Patassého, který se stal prezidentem v demokratických volbách v roce 1993, ale již velice záhy jeho popularita výrazně klesla, což se projevilo i v tom, že první náznaky vzpour můžeme nalézt již v letech 1996 a 1997 (Welz 2014: 602; Call 2012: 125; Glasius 2008: 51). Vzhledem k našemu datasetu však konflikt začíná až v roce 2001, kdy se proti Patassému vymezila vojenská frakce, která usilovala o jeho svržení (Themnér, Wallenstein 2014; Themnér, Wallenstein 2014a; Gleditsch et al. 2002; Call 2012: 126). Klíčovými muži této frakce byli André Kolingba (bývalý prezident) a od roku 2002 generál François Bozizé (Call 2012: 126).

Aktéři se v tomto konfliktu změnili hned v další fázi, kdy je opozice představována hlavně Svazem demokratických sil za sdružení (UFDR) (Klíma 2012: 518; Uppsala Conflict Data Program 2015). Ten se skládal z tzv. *ex-liberators* a podporovatelů Patassého. *Ex-liberators* představují skupinu žoldnéřů a milice, které pomohly Bozizému k moci a nebyly spokojeny s odměnami nového režimu za svou pomoc (Debos 2008: 230–231; Mehler 2011: 127).

Ve třetí fázi se klíčovým opozičním hnutím stává Vlastenecký konvent za spravedlnost a mír (CPJP) vedený Charlesem Mossim, který dříve působil v UFDR a v letech 2005 až 2008 byl ministrem obrany, a který pravděpodobně zemřel ve vězení v Bossembélé po svém zatčení (Mehler 2010: 218–219; Uppsala Conflict Data Program 2015, Klíma 2012: 518).

V poslední etapě je opozice představována hnutím Séléka, což v překladu znamená aliance, které sdružuje některé bojovníky z UFDR, CPJP a Unie republikánských sil (UFR) (BBC News 2013). V současnosti se o této skupině hovoří jako o většinově muslimské protivládní milici. Proti ní se vymezuje tzv. anti-Balaka, která je spíše křesťanská a představuje mladé muže, jejichž rodiny byly zasaženy bojem Séléky (Welz 2014: 603–604; BBC News 2014). Někteří autoři poukazují na fakt, že právě náboženská dimenze, která se začala projevovat, vyvolala mezinárodní reakci například ECCAS, který do SAR navrátil misi MICOPAX (Welz 2014: 604).⁴⁰

Můžeme si všimnout, že jednotlivci různě mění své loajality a přechází z jednoho hnutí ke druhému. Typicky tím jsou *ex-liberators* či později jednotky UFDR a CPJP. Tento faktor je jedním z klíčových důvodů, proč konflikt v Středoafričské republice stále trvá. Fluidní loajality bojovníků souvisí „s historicky zakořeněným armádním frakcionalismem, mírovými jednáními, která jsou vedena jen mezi elitami, špatně implementovanými mírovými dohodami či samozřejmě s celkovou sociální dynamikou, kdy je pro bývalé bojovníky násilí atraktivní volbou“ (Debos 2008: 239). Problém

⁴⁰ Mise MICOPAX zde působila od roku 2008 do počátku roku 2012. V prosinci téhož roku se pak ale mise obnovila v situaci, kdy konflikt nabral směr střetu mezi muslimy a křesťany (Welz 2014: 604).

loajalit v konfliktu, tak můžeme považovat i za jeden ze zdrojů a důvodů konfliktu. Mehler jako důvody konfliktu zmiňuje například špatné vládnutí a nespokojenost s managementem země, korupcí či vyloučením dříve privilegovaných skupin (v případě Patassého i Bozizého) (Mehler 2011: 122). Dalším zdrojem může být celkový problém v armádním sektoru, který souvisí s nemožností uplatňování legitimní moci na celém území SAR. Armáda je dlouhodobě nedisciplinovaná, má špatné vybavení, je spojena s korupcí či postrádá disciplínu a dobré vedení (Mehler 2012: 58; Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 9–10).

Mezi důležité vlivy, které přispěly ke konfliktu, samozřejmě patří i celá regionální dimenze konfliktu, kdy jednotlivé strany získávají podpory od různých státních či nestátních aktérů. Bozizé například pro svůj převrat získal základnu v Čadu, Chartúm finančně a dodávkami zbraní podporoval UFDR (Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 7–8). Často se poukazuje na roli etno-regionální problematiky a náboženství v konfliktu. Dlouhou dobu platilo, že pro volby byl typický etno-regionalismus, který symbolizoval rozdělení země na sever a jih, což se ovšem změnilo při puči Bozizého, který rozbil regionálně-etnickou koalici severu (Mehler 2011: 119–121). V současnosti se mluví hlavně o náboženské dimenzi konfliktu vzhledem k hnutím Séléka a anti-Balaka. Náboženství se tak stalo silným faktorem mobilizace v konfliktu (Welz 2014: 603–604; BBC News 2014; Uppsala Conflict Data Program 2015).

I když nalezneme první nepokoje v 90. letech, tak konflikt začíná v roce 2001, kdy se o převrat pokusila vojenská klika kolem bývalého prezidenta André Kolingby. Tento převrat byl však zastaven i za pomoci intervence Libye, která kromě pozemních jednotek vyslala i vojenské helikoptéry (Call 2012: 126; Mehler 2012: 54). Klíčovou událostí první fáze bylo propuštění armádního generála Bozizého pro údajný podíl na puči. Tomu se s věrnými vojáky podařilo prchnout do Čadu, kde prezident I. Déby souhlasil s tím, aby zde Bozizé rekrutoval vojáky. S těmito vojáky se poté vrátil do Středoafričské republiky, kde se mu v roce 2003 podařilo Patassého sesadit v situaci, kdy se nacházel mimo republiku na regionálním summitu v Nigeru (Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 7–8; Glasius 2008: 51; Call 2012: 127–128, Mehler 2011: 125).

V roce 2005 se konaly relativně svobodné volby, které Bozizé vyhrál a stal se tak prezidentem (Glasius 2008: 51). V té době pomalu započala nová etapa konfliktu na severu země, když UFDR začal kontrolovat části území (Call 2012: 128). Jednalo se z velké části právě o bývalé bojovníky z Bozizého puče. *Ex-liberators* měli přislíbeny poměrně výrazné odměny. Tito bojovníci, kteří v této době nebyli vítáni ani v SAR ani v Čadu, se spojili s podporovateli Patassého, jenž nebyl připuštěn k volbám a v rámci UFDR začali bojovat proti Bozizému (Debos 2008: 229–231; Mehler 2011: 127). V tento moment výrazně intervenovala Francie na straně Bozizého a pomohla tak získat zpět některá území (Call 2012: 128; Mehler 2011: 127). Mírový proces s UFDR a dalšími opozičními uskupeními byl ukončen v roce 2008 podpisem mírové dohody. Byla připravena i dohoda o dalších volbách v roce 2010 (Uppsala Conflict Data Program 2015). V této době již v zemi působila i mise EU EUFOR Chad/CAR, která vznikla z tlaku Francie a byla hlavně odpovědí na situaci v Dárfúru (Pohl 2014: 196).

Ve třetí fázi konfliktu CPJP pod vedením Massiho prováděl útoky na severovýchodě SAR (Mehler 2010: 218–219). CPJP celou dobu nebyl součástí mírového procesu a prezident Bozizé na tom pravděpodobně ani neměl zájem, přesto se po těžkých bojích armády a CPJP podařilo v roce 2011 dojednat klid zbraní (Mehler 2012a: 221).

Opět se však projeví fluidní loajality a fakt, že ne všichni z dané frakce s mírem souhlasili. Séléka představovala koalici vzniknuvší z některých bojovníků dříve opozičních hnutí (BBC News 2014; BBC News 2013). V prosinci 2012 začala Séléka ofenzívu, aby již v lednu 2013 byla téměř v Bangui. Přes podpis mírové smlouvy ve stejném měsíci však byl v březnu Bozizé sesazen (Welz 2014: 603). Již v prosinci zasáhl intervencí Čad, aby podpořil vládu Bozizého, stejně tak JAR, avšak ani tyto intervence nezabránily jeho sesazení. Místo něj se prezidentem stal vůdce Séléky Michel Djotodia, který Séléku následně rozpustil (Welz 2014: 603; Polgreen 2013; Uppsala Conflict Data Program 2015). Protože však Djotodia nekontroloval Séléku plně, tak bývalí bojovníci Séléky pokračovali v boji. Proti nim se v současnosti staví milice anti-Balaka. Vzhledem k tomu, že se na přechodného prezidenta valila kritika kvůli pokračujícím bojům, tak v lednu 2014 rezignoval a byl nahrazen Catherine Samba-Panza. Konflikt

v SAR však pokračuje a mír se zdá v nedohlednu a to i vzhledem k tomu, že uvnitř jednotlivých hnutí jsou vedeny spory mezi umírněnými a radikály (BBC News 2015; BBC News 2014; Welz 2014: 603–604).

4.2.2 Intervence Libye, Francie, Čadu a JAR

V konfliktu se obecně výrazně angažují mezinárodní aktéři. Již jsme zmínili EU. Dalšími jsou mise OSN či ECCAS (Welz 2014: 601). My se primárně soustředíme na motivy intervenujících dle dat UCDP/PRIO. Zaměříme se tak na intervence Libye, Francie, Čadu a JAR (Themnér, Wallensteen 2014; Themnér, Wallensteen 2014a; Gleditsch et al. 2002).

V rámci našeho datasetu konflikt v SAR patřil mezi konflikty s nízkým surovinovým bohatstvím, s nízkou intenzitou, vysokou geografickou blízkostí a nízkou etnickou příbuzností. Zapadá tak do množiny případů, ve kterých by k intervenci dojít nemělo. Přesto se však jedná o konflikt s intervencí. Jaké jsou tedy důvody toho, že tento případ není konzistentní s našimi předpoklady?

Prvním intervenujícím státem byla Libye. Ta intervenovala ihned v roce 2001 (Call 2012: 126). Dle UCDP/PRIO byla intervence způsobena hlavně strategickým zájmem Kaddáfího, který by tak, i vzhledem k dobrým vztahům s Patassém, potvrdil svůj vliv a vojenskou přítomnost v regionu. Zároveň by tak vytvořil tlak na Čad (Uppsala Conflict Data Program 2015). Paradoxní je však toto jednání zvláště vůči Čadu, protože Kaddáfí měl v té době relativně dobré vztahy s Débým (Meerpohl 2013: 3). A to i vzhledem k tomu, že Kaddáfí pomohl Débymu k moci (Mahjar-Barducci 2011). Na druhou stranu je třeba podotknout, že prezident Déby dal nepřímou podporu Bozizému proti Patassému, když mu poskytl útočiště a možnost pro vytvoření milice (Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 7–8). Zdá se, že v případě Libye roli hrály blízké vztahy s Patassém a snaha o posílení vlivu v regionu, díky kterým měl Kaddáfí zájem udržet ho u moci.

Druhým intervenujícím byla Francie, která zde působila v roce 2006, kdy úspěšně podpořila Bozizého (Call 2012: 128; Mehler 2011: 127). Bozizé byl dlouhodobě udržován u moci zahraničními sponzory, mezi kterými můžeme jednoznačně nalézt i Francii (Giroux, Lanz, Squaitamatti

2009: 9). Je otázkou, zda tedy Francie nechtěla chránit své investice do vlády, kterou sponzorovala. Export SAR do Francie v té době tvořil přibližně 8,5 milionu dolarů, což není výrazné množství a mezi surovinami není žádná strategická surovina, i když je nutné podotknout, že třetí nejvýznamnější surovinou byly diamanty, které tvořily necelých 13 % exportu SAR do Francie (Simoes, Hidalgo 2011; Hausmann, Hidalgo et al. 2011). Je také zdůrazňováno, že Francie je proslulá intervencemi ve svých bývalých koloniích na straně vlády, a to vzhledem k blízkým bezpečnostním vztahům, které s nimi má (Collier, Hoeffler, Rohner 2006: 14). Je tak možné, že faktor toho, že SAR je bývalou francouzskou kolonií, sehrál svou roli. Toto však spíše vyvrací fakt, že ani přes žádost Bozizého Francie neintervenovala v roce 2013 (Welz 2014: 603).

Intervence Čadu byla pravděpodobně způsobena bezpečnostními obavami z konfliktu ve Středoafričské republice. Celý konflikt je nutné vidět právě skrze celkový regionální komplex hlavně ve vztahu k událostem v Ugandě, Súdánu a Jižním Súdánu a právě v Čadu. Protože tyto nestabilní oblasti jsou možným místem, kde mohou jednotliví rebelové působit a nacházet své základny (Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 1). Zájmy Čadu se projevují v celém námi sledovaném konfliktu. Déby podporoval Bozizého a později sám intervenoval. Jeho zájmy v tomto konfliktu jsou jednoznačně bezpečnostního původu. Jde o to, že většina hnutí, která se staví v opozici proti Débymu, využívají území Středoafričské republiky. Zároveň má Čad ekonomické zájmy (ropná pole) při hranicích Středoafričské republiky a jakýkoli střet na severu území SAR tak ovlivňuje i ekonomiku Čadu (Welz 2014: 607–608). Čad tak pro svou intervenci má ryze bezpečnostně-ekonomické důvody. Otázkou také může být, jakou roli hrála etnicita v rozhodování Čadu vzhledem k tomu, že jedno z etnik ve Středoafričské republice, etnikum Sara, patří mezi velmi významná etnika v Čadu. Avšak je také nutné podotknout, že Déby je z etnika Zaghawa, které se ve Středoafričské republice nevyskytuje (Fearon 2003a; Giroux, Lanz, Squaitamatti 2009: 4).

Posledním intervenujícím byla Jihoafrická republika. Její vojáci se účastnili bojů v roce 2013. Vzhledem k vzdálenosti u rozhodování nehrála roli geografická blízkost či etnická příbuznost. JAR však dle dohody

s prezidentem Bozizém vyslala kontingent vojáků, který měl posílit a vycvičit armádu SAR, avšak celá intervence byla v JAR poměrně kritizována (Polgreen 2013). Můžeme možná také spekulovat o tom, zda intervence neměla být i jakousi manifestací síly vzhledem k aspiracím JAR na kontinentálního hegemona a potenciálního stálého člena RB OSN. Zároveň musíme zmínit, že právě JAR patří mezi ty africké země, které zvažují bezpečnost i mimo své nejbližší okolí (Buzan, Waever 2003: 232). V případě JAR tak můžeme za klíčové faktory považovat širší zájem o bezpečnost a bilaterální dohodu s tehdejší vládou.

Je třeba zmínit, že do celého konfliktu zasáhla i agenda mezinárodních organizací, která ale byla vedena jednoznačně zájmy Francie a Čadu (Welz 2014: 606). Přesto musíme podotknout, že peacekeepingové mise EU či ECCAS sehrály svou roli, i když v rámci našeho datasetu nejsou chápány jako intervence.

4.2.3 Shrnutí

Konflikt ve Středoafričské republice patří mezi málo intenzivní konflikty, což by ho vzhledem k tomu, jak důležitý se tento faktor z prvotní analýzy zdá, mělo předurčovat spíše k tomu, že nebude patřit do konfliktů s intervencí. Zároveň je to konflikt s nízkou etnickou příbuzností a vysokou geografickou blízkostí, čímž odpovídá jedné z našich kombinací pro neintervenci. Zapadá do množiny případů, kde by dle analýzy QCA k intervenci nemělo dojít.

Různé státy však našly důvody pro intervenci, ať už to byla přímá dohoda mezi vládami v případě JAR či bezpečnostní otázky v případě Čadu. Zvláště intervence Čadu se zdá signifikantní a ukazuje, že nebezpečí nemusí představovat jen vysoké lidské utrpení (vysoká intenzita), ale i problém toho, že celé území státu není pod kontrolou centrální vlády, což poskytuje prostor pro rebely, kterých se vláda Čadu obává. Stejně tak intervence Francie by se možná dala chápat ve světle komplexního nebezpečí vyvolaného i dalšími konflikty v regionu. Konečně Francie tlačila na vytvoření mise EU EUFOR Chad/CAR ve vztahu k situaci v Dárfúru.

Etnicita v tomto případě skutečně roli nehrála, neboť intervenovaly státy, které nemají totožná etnika. Specifický případ představoval Čad, kde ale vládne jiné než procentuálně výrazné etnikum.

Vzhledem k problematice bezpečnosti se nabízí otázka, zda je dostatečné měřit pouze lidské utrpení a to skrze intenzitu konfliktu. Lidské utrpení může představovat nebezpečí podobně, jako tomu bylo v případě Sierra Leone. Na druhou stranu se zdá, že v situaci, kdy stát není schopný kontrolovat své území, jako v případě SAR, tak i malé lidské utrpení, v našem případě se dá vyložit i jako nízká intenzita a tedy nízké ohrožení, může představovat vysoké bezpečnostní riziko. Zároveň je třeba zmínit, že způsob měření intenzity konfliktu, který využívá UCDP/PRIO, nemusí dobře zachytit tuto proměnnou. Zvláště když vezmeme v úvahu, že jednotlivé strany konfliktu se často dopouští jednostranného násilí, které se započítává do samostatných statistik, a které v případě konfliktu v SAR představoval pravděpodobně velkou část lidského utrpení. Porovnáme-li hodnotu počtu obětí v rámci konfliktu v roce 2013 a jednostranného násilí vůči civilistům, tak zjistíme, že jen vláda způsobila více než desetinásobný počet obětí v jednostranném násilí, než v rámci konfliktu (Uppsala Conflict Data Program 2015). Celá metodika měření intenzity konfliktu i vzhledem k operacionalizaci konfliktu, která se zaměřuje jen na počet obětí v bitvách (battle-related), tak může představovat problém.

4.3 Mali – dva konflikty a jen jedna intervence?

Mali bylo dlouho obecně považováno za relativně stabilní a demokratický stát. To se však v poslední době výrazně změnilo. Dle databáze UCDP/PRIO se v Mali v námi zkoumaném datasetu odehrály dva konflikty, které se výrazně překrývaly. Jednalo se o konflikt o teritorium Azawad, kde proti vládě stála různá hnutí Tuaregů a konflikt o vládu, kterého se účastnily teroristické organizace AQIM či Ansar Dine a pučisté z řad armády (Themnér, Wallensteen 2014; Themnér, Wallensteen 2014a; Gleditsch et al. 2002). V rámci námi zkoumaných dat jsou tyto konflikty chápány odděleně. I přesto, že je teoreticky možné oba případy nahlížet jako jeden konflikt, tak se budeme držet námi zvolené databáze. V následující

krátké studii se ale zaměříme i na vzájemné ovlivňování těchto dvou případů, protože tento faktor je velmi důležitý pro pochopení celé problematiky.

4.3.1 Pozadí a průběh konfliktů

Oba konflikty spolu bezprostředně souvisí. Začneme konfliktem o teritorium Azawad. Ten má relativně hluboké kořeny, avšak plně se rozhořel až v 90. letech. Tuaregové oblasti jménem Azawad dlouhou dobu dominovali a ovládali místní obchodní cesty. První menší rebelie či odpor můžeme nalézt již proti francouzskému koloniálnímu záboru, kdy právě Tuaregové nejdéle vzdorovali, a to až do začátku 20. století. Následně nalezneme revolty během první světové války a v 60. letech 20. století (Saraceno 2014: 3; Bøås, Torheim 2013: 418; Lecocq, Klute 2013: 425). Tuaregové dlouhodobě vykazují separatistické tendence. Paradoxně však bez iredentismu. Tuaregové jsou rozděleni do více států a začátek konfliktu v 90. letech je také úzce spojen s konfliktem stejného původu v Nigeru. Idea samostatného státu je však nová a objevuje se v podstatě až ke konci konfliktu (Lecocq, Klute 2013: 424–425; Klíma 2012: 426).

Za důvody vzniku konfliktu můžeme považovat obecný problém rozdělení hranic a tuarežského separatismu. Někteří autoři poukazují také na problém selhání státních institucí, ekonomické problémy či na problém s desertifikací (Kisangani 2012: 62–67; Lecocq, Klute 2013: 424–425; Jubber 2014: 6; Saraceno 2014: 6). Významnou roli pravděpodobně hrála i příležitost, která stála na počátku konfliktu v 90. letech, tak stejně při jeho znovuoobnovení a to hlavně v roce 2012. Touto příležitostí byly konflikty v jiných zemích, kterých se Tuaregové účastnili. Ať už to byl návrat ozbrojených tuarežských jednotek z války mezi Libyí a Čadem, který vedl ke konfliktu v Nigeru a právě v Mali v 90. letech či podobně destabilizační role tzv. Arabského jara a návrat Tuaregů z bojů v Libyi po roce 2011 (Klíma 2012: 426, 499–500; Lecocq et al 2013: 3). Tento konflikt má tak několik fází: první v 90. letech; následně mezi lety 2007–2009; poslední fází je ta od roku 2012 (Uppsala Conflict Data Program 2015).

Klíčovým aktérem na straně opozice je tuarežské hnutí, které v průběhu konfliktu nabývalo různých podob. Toto hnutí na počátku první fáze přijalo název Lidové hnutí za osvobození Azawadu (MPLA). Záhy se však v jeho rámci objevily neshody a část hnutí se odpojila, vznikla tak Lidová fronta za osvobození Azawadu (FPLA), Arabská islámská fronta Azawadu (FIAA) a Revoluční armáda na osvobození Azawadu (ARLA). Zbytek MPLA se následně přejmenoval na MPA a z názvu tak bylo vypuštěno slovo osvobození (Lecocq, Klute 2013: 426–427). První fáze konfliktu v 90. letech byla definitivně ukončena v roce 1995 tzv. „plamenem míru z Timbaktu“, kdy poslední bojové akce ukončila FIAA. V té době ale již nedosahovala úrovně ozbrojeného konfliktu dle UCDP/PRIO (Klíma 2012: 426; Uppsala Conflict Data Program 2015).

Druhá fáze mezi lety 2007–2009 byla věcí vnitřního pnutí Tuaregů a další frakce, která nebyla spokojená s vývojem v Mali. Vznikla tak Severomaliská aliance Tuaregů pro změnu (ATNMC). Ta však nebyla nijak populární ani mezi Tuaregy a v roce 2009, tak tato fáze rychle skončila (Lecocq, Klute 2013: 429).

V této době však již můžeme hledat počátky druhého konfliktu v Mali, do kterého budou následně směřovat i intervence. Tehdy se zde již objevuje organizace AQIM (al-Kaida v Islámském Maghrebu). AQIM vzniká původně jako Saláfistická skupina pro modlení a boj (GSPC) v Alžírsku. V Mali začínali jako dobrodinci, rozdávali léky, peníze, čímž si získali podporu slabých. Postupně toto začali propojovat s výkladem islámu skrze marabuty (Bøås, Torheim 2013: 419–420; Klíma 2012: 419). Dle našeho datasetu první střety začínají v roce 2009. Plně se však druhý konflikt rozhoří až ve spojitosti s třetí fází konfliktu o Azawad. Kromě AQIM pak v té době zde začnou působit také organizace Ansar-Dine, MUJAO a Batalion krví podepsaných. Do konfliktu o vládu zasáhnou i události v Bamaku v podobě pučistů, což samozřejmě ovlivní i konflikt o Azawad (Themnér, Wallenstein 2014; Themnér, Wallenstein 2014a; Gleditsch et al. 2002; Uppsala Conflict Data Program 2015).

Nejdříve se zaměříme na jednotlivé aktéry konfliktu o vládu a svým způsobem nového aktéra v konfliktu o Azawad, následně průběh obou konfliktů projdeme společně. Co se týká opozice v konfliktu o Azawad, tak

tu představovalo Národní hnutí za osvobození Azawadu (MNLA), které vzniklo v roce 2011, kdy se přetvořilo z Národního hnutí Azawadu (MNA). Tento přerod mělo na svědomí spojení s ozbrojenci, kteří se vrátili z konfliktu v Libyi a připojili se právě k MNA, což vedlo k remilitarizaci Tuaregů. Toto hnutí bylo navíc prvním, které otevřeně deklarovalo snahu o nezávislost Azawadu (Lecocq, Klute 2013: 429–430; Lecocq et al 2013: 3–4).

V rámci konfliktu o vládu musíme identifikovat více aktérů. První skupinu můžeme dle Lecocqa et al. označit za mudžahedíny (mujahideens) (Lecocq et al 2013: 1). Do této skupiny patří islamistické skupiny Ansar Dine, AQIM, Hnutí za jednotu a džihád v Západní Africe (MUJAO) a Batalion krví podepsaných. Tato saláfistická hnutí spojují praktiky násilného džihádu a proklamovaný cíl, kterým je sociální uspořádání dle islámu (Lecocq et al 2013: 1; Lecocq, Klute 2013: 432–433).⁴¹ Mudžahedínům celkově nejde jen o území Azawadu, nýbrž o vládu v Mali, proto se jedná o jiný konflikt. Hlavní cíl je pro ně snaha o uplatnění náboženského práva a otevřené šíření islámu. Liší se od sebe spíše jen proklamovaným rozsahem šíření islámu. Ansar Dine má tyto cíle jen v rámci Mali. MUJAO se netají svými ambicemi na šíření džihádu po celé západní Africe (Lecocq et al 2013: 1; BBC News 2013a). Za druhou skupinu v tomto konfliktu můžeme považovat armádní složky Rudých baretů pod vedením Amadou Sanoga, které svrhly tehdejšího prezidenta Amadou Toumani Tourého (Lecocq et al 2013: 4; Uppsala Conflict Data Program 2015).

Převrat v Bamaku byl také součástí konfliktu o vládu, avšak také přímo ovlivnil konflikt o Azawad. Představitelé tohoto vojenského puče byli nespokojeni se způsobem boje a celkovou nekompetencí prezidenta v boji o Azawad. Místo řešení však toto akorát definitivně rozložilo armádu (Lecocq, Klute 2013: 430; BBC News 2013a).

Ačkoli zde tak sledujeme dva konflikty a každý o jinou věc, tak je pozoruhodné, že určitou dobu si vzájemně pomáhali a do určitého momentu

⁴¹ Ansar Dine představuje tuarežské hnutí, které je však nábožensky zabarvené a usiluje o vládu v Mali dle islámského práva. MUJAO má svůj původ v Mauretánii. Obhajuje šíření islámského práva po celé západní Africe. Cíl Batalionu krví podepsaných je totožný (BBC News 2013a; Lecocq et al 2013: 7).

můžeme nalézt jistou koalici mezi MNLA a mudžahedíny. Přestože se jedná o dva konflikty, tak se významně vzájemně ovlivnily. MNLA jde o teritorium Azawadu, zatímco mudžahedínům jde o kompletní vládu v Mali. V roce 2012 se obnovuje konflikt o Azawad, v té době zde již působí AQIM i Ansar Dine. I když mají zcela jiné dlouhodobé a primární cíle, tak v rámci boje proti společnému nepříteli, kterého představuje vláda v Bamaku, na nějakou dobu spolupracují. Tato spolupráce je však jen přechodná.

Zaměříme se nyní na vývoj obou konfliktů kontinuálně od roku 2012. V lednu 2012 začalo MNLA svůj útok. AQIM v té době spíše získával pozice a nabízel ochranu místnímu obyvatelstvu v situaci konfliktu (Bøås, Torheim 2013: 420; Wing 2013: 482). Vzájemná spolupráce vedla velice záhy k ovládnutí celého severu Tuaregy a mudžahedíny. V tento moment se ale ukázalo, že ve skutečnosti žádná koalice neexistuje. Zatímco MNLA usilovalo jen o vytvoření samostatného sekulárního státu, tak cíle mudžahedínů byly širší. Snahy o šíření islámského práva v celém Mali se neslučovaly s představou MNLA. Tento rozpor se projevil ihned po vyhlášení samostatného Azawadu, kterému výrazně pomohl i Sanogův vojenský puč v Bamaku, po kterém zůstala armáda prakticky nefunkční (Lecocq et al 2013: 5–7; Klíma 2012: 500; BBC News 2013a; Lecocq, Klute 2013: 430–433). Rozpad koalice mezi MNLA a mudžahedíny byl symbolizován vzájemnými boji na podzim roku 2012, kdy MUJAO a Ansar Dine vyhnali představitele MNLA z klíčových pozic v Azawadu (Lecocq, Klute 2013: 431).

V této době již oba konflikty přitahovaly pozornost světových médií. Po tlaku sankcí ECOWAS na vojenskou juntou Sanoga musela tato vláda přistoupit na civilní řešení a přechodným prezidentem se stal Dioncounda Traoré (BBC News 2013a; Polgreen, Offner 2012; Lecocq et al 2013: 5). MNLA v tento moment začalo ustupovat do pozadí a hledat spíše diplomatické řešení. Naopak konflikt o vládu mezi mudžahedíny a vládou v Bamaku začal být neudržitelný. V prosinci 2012 Rada Bezpečnosti OSN schválila užití síly pod vedením afrických sil (AFISMA) (Bannelier, Christakis 2013: 857). Prezident Mali Traoré však kvůli velmi vážné situaci požádal o intervenci Francii, která ihned odpověděla a 11. ledna 2013 se francouzské bojové jednotky objevily v Mali. Díky Operaci Serval a i za

podpory dalších států ECOWAS, které se později také zapojily, se brzy podařilo získat zpět několik měst na jihu Azawadu (Heisbourg 2013: 10). Je důležité podotknout, že intervence byly zaměřeny pouze proti mudžahedínům a byly tak součástí konfliktu o vládu (Bannelier, Christakis 2013: 866–867)

V Mali se v roce 2013 konaly prezidentské volby, které vyhrál Ibrahim Boubacar Keita, jenž se tak stal novým prezidentem. Avšak oba konflikty v podstatě pokračují, a to i přes přítomnost mise EU, OSN a stále přítomnosti francouzských jednotek (BBC News 2015a; EEAS 2015; UN.org 2015).

4.3.2 Intervence Francie a AFISMA

V této části se zaměříme na francouzskou intervenci v Mali, která byla klíčovou složkou intervenčních sil. Je však nutné zmínit i další intervenující státy. V datasetu UCDP/PRIO jich nalezneme hned 34. Důležité je toto podotknout vzhledem k tomu, že jednou z našich proměnných představovala i etnická příbuznost a mezi intervenujícími státy nalezneme i africké státy, které potenciálně tuto proměnnou naplňují (například Mauritánie, Guinea, Nigérie či Côte d'Ivoire) (Themnér, Wallensteen 2014; Themnér, Wallensteen 2014a; Gleditsch et al. 2002).

V rámci našeho datasetu patří oba dva případy konfliktů v Mali do množiny vnitrostátních konfliktů s relativně nízkou intenzitou, nízkým množstvím surovinového bohatství, vysokou geografickou blízkostí a vysokou etnickou příbuzností. Neodpovídají tak množině podmínek, které dle naší analýzy vedou k intervenci. A vzhledem k tomu, že má nízkou intenzitu, což je nutná podmínka neintervence, tak jsou dokonce spíše blíže podmínkám vedoucích k neintervenci. V jednom případě však k intervenci došlo a v druhém ne. Zkusíme tak poukázat na to, co vedlo k intervenci v konfliktu mezi vládou a mudžahedíny.

ECOWAS připravoval intervenci v podstatě téměř od doby vojenského puče. Na druhou stranu také zároveň váhal a zvažoval i diplomatickou cestu, což i vzhledem k tomu, že mudžahedínové rychle postupovali, vyvolalo žádost o intervenci Francie (Bøås, Torheim 2013:

422). Francouzská odpověď byla rychlá a jasná. Mohlo ji k tomu vést několik důvodů, které se pokusíme shrnout. Co se týká afrických států, tak jednoznačně musíme zdůraznit obavy z destabilizační role nového konfliktu, který by mohl výrazně zvýšit rizika pašování zbraní, narkotik či obecný nárůst aktivit teroristických skupin, které představovaly klíčové aktéry v konfliktu o vládu (Bannelier, Christakis 2013: 857). Právě mudžahedínové byli důležitým faktorem například u rozhodnutí Nigeru, který se sám v minulosti potýkal s problémem povstáním Tuaregů. V situaci, kdy však konflikt o Azawad deeskaloval a v Mali začal být primárním konflikt mezi vládou a mudžahedíny, jednoznačně podporoval intervenci (Lecocq et al 2013: 15).

Francie měla několik důvodů, i když pravděpodobně nebyly totožné s těmi okolních států, které se obávaly destabilizace regionu. Prvním důvodem může být žádost vlády Mali, i když je otázkou do jaké míry vlády legitimní. Druhým důvodem může být rezoluce RB OSN umožňující zásah a posledním problematika tzv. války s terorismem (Bannelier, Christakis 2013: 857–866). Vzhledem k tomu, že námi zkoumané proměnné jsou pro oba konflikty totožné, tak se zdá, že právě tyto tři proměnné vedly k intervenci. Projděme si celý proces rozhodnutí Francie intervenovat.

Prvním krokem k vojenským intervencím v tomto konfliktu byla Rezoluce 2085 (2012), kterou přijala RB OSN 20. prosince 2012. V tomto prohlášení vyzývá RB OSN k zásahu proti teroristickým organizacím AQIM a MUJAO a autorizovala vojenskou intervenci AFISMA (RB OSN 2012: 1–4). V této době ještě na sankčním seznamu OSN nebyl Ansar Dine. To ovšem bylo velmi záhy v březnu napraveno (Bannelier, Christakis 2013: 866). O roli Francie se tak v dané rezoluci nemluví. Je však nutné zdůraznit, že se poukazuje na nutnost zasáhnout proti teroristickým organizacím.

Poté, co přišla žádost od vlády Mali, tak Francie v lednu 2013 neváhala (Lecocq, Klute 2013:432). Mali patří mezi bývalé francouzské kolonie. Francie je s 12 % druhým největším dovozcem do Mali, na druhou stranu objem vývozu Mali do Francie není nijak významný a vyvážené produkty nejsou významného strategického charakteru. Na druhou stranu tento konflikt pravděpodobně ohrožoval francouzské ekonomické zájmy například v sousedním Alžírsku, ze kterého Francie v nemalém množství

dovází ropu a zemní plyn, či v Nigeru odkud dováží radioaktivní materiály, hlavně uran, o který má zájem především francouzská Areva (Simoes, Hidalgo 2011; Hausmann, Hidalgo et al. 2011; Flynn, De Clercq 2014). Můžeme tak říci, že i když možná neměla Francie přímo ekonomické zájmy v Mali, tak pravděpodobně je měla v sousedních zemích, kde by působení teroristických organizací mohlo představovat výrazný destabilizační prvek.

Obecně roli kromě přímého pozvání a rezoluce RB OSN pravděpodobně hrál i faktor terorismu. To přispělo i celé legalitě intervence, která se opírala právě o tyto tři faktory. Francouzská intervence tomu perfektně vyhovovala, protože byla namířena přímo proti mudžahedínům a nikoli proti MNLA. Vůbec se tak nedotýkala konfliktu o Azawad, nýbrž pouze konfliktu o vládu (Bannelier, Christakis 2013: 866). Později byla tato intervence doplněna misí afrických zemí. V současnosti pak zde působí mise EU EUTM-Mali a mise OSN MINUSMA (EEAS 2015; UN.org 2015)

4.3.3 Shrnutí

Oba tyto konflikty byly spíše méně intenzivní. Zároveň Mali nepředstavuje na suroviny bohatou zemi. Naopak geografická blízkost i etnická příbuznost je vysoká. Je otázkou jaký vliv by mělo, kdyby byly dané konflikty považovány za jeden, což by mohlo mít vliv například na jeho intenzitu. Na druhou stranu, jak jsme poukázali, tak se jedná o konflikty o různou nekompatibilitu, a tudíž vzhledem k naší definici různé konflikty. Zajímavé je, že i když byl konflikt spíše méně intenzivní, tak stále vyprodukoval relativně mnoho uprchlíků a to hlavně v roce 2012, kdy oproti předchozímu roku stoupl jejich počet o více než 140.000. Zvláště v Nigeru či Mauretánii pak v obou o více než 50.000 (UNdata 2015).

Důležitost těchto faktorů nemusí však být významná, vzhledem k tomu, že v jednom případě k intervenci došlo a v druhém ne. Jednoduchým srovnáním můžeme poukázat na další faktory, které právě oba případy odlišují. Jedná se o mandát RB OSN, pozvání maliské vlády a problém terorismu. Velmi jasně si můžeme všimnout, že všechny tyto události byly namířeny proti konfliktu o vládu a v něm opoziční straně, kterou jsme označili za mudžahedíny. Posledním faktorem, který je

jednoznačně odlišný, je nekompatibilita, o kterou se konflikt vede. V prvním případě se jedná o teritorium Azawad v druhém jde o moc vládnout. Zdá se ale, že ve svém rozhodování státy zvažovaly spíše první tři faktory, z nichž velmi důležitý se zdá faktor terorismu, na který byla navázána i rezoluce RB OSN.

Francie přímo namířila svou intervenci proti AQIM, MUJAO či Ansar Dine a vynechala tak MNLA figurující v druhém konfliktu. Stejně tak rezoluce RB OSN měla za cíl tyto skupiny. I intervenující státy svou účast na intervenci schválily vzhledem k účasti teroristických skupin.

Zdá se tak, že tento konflikt představoval nebezpečí nikoli svou intenzitou (lidským utrpením), ale právě účastí těchto hnutí. Terorismus tak v situaci s vysokou geografickou blízkostí pravděpodobně ohrožoval okolní státy. Stejně tak pravděpodobně ohrožoval zájmy Francie, které však nemusely být přímo v Mali, ale spíše v okolních zemích jako například v Alžírsku. Konflikt, jak jsme již zmínili, neodpovídá kombinaci, která by měla vést k intervenci. Nemá ani nízkou geografickou blízkost, ani vysokou intenzitu, ani nízkou etnickou příbuznost. Naopak s nízkou intenzitou, která jako nutná podmínka pro neintervenci představuje klíčovou podmínku, by k intervenci dojít spíše nemělo. To se skutečně stalo v jednom případě. V druhé k intervenci došlo a zdá se, že klíčovou roli hrála účast teroristických hnutí, pozvání vlády a rezoluce RB OSN. Vysoká etnická příbuznost pravděpodobně nebyla důležitou. I když v tomto případě je vysoká a intervenovaly i etnicky příbuzné státy, tak je nutné podotknout, že se zdá, že důvody byly jiné než etnicita.

Otázkou však je, zda lze skutečně oddělit oba konflikty a intervenci považovat jen za intervenci do jednoho konfliktu. I když byla intervence směřována přímo proti konfliktu o vládu mezi vládou a mudžahedíny, tak samozřejmě musel ovlivnit i druhý konflikt v Mali. Ale vzhledem k tomu, že právě státy, ale i třeba OSN chápou tyto konflikty odděleně, je možné se na oba konflikty takto dívat.

4.4 Souhrn a poznatky pro interpretaci

Nyní se vraťme k našim kombinacím. Na případu Sierra Leone jsme si ukázali, jakou roli hrála intenzita. Stejně tak se ukázalo, že malá intenzita skutečně v jedné z našich krátkých případových studií k intervenci nevedla (konflikt o Azawad v Mali). Zároveň se však zdá, že celá problematika lidského utrpení nehraje roli ve smyslu našich teoretických předpokladů. Státům nejde ani tak o morální imperativ lidského utrpení, nýbrž spíše je možné tento problém nahlížet v bezpečnostních termínech. Vysoké lidské utrpení, které jsme měřili skrze intenzitu konfliktu, představuje bezpečnostní riziko, ať už mluvíme o na to navázané vlny uprchlíků či obecně problém nebezpečí způsobené konfliktem v blízké zemi.

Otázkou také je, zda intenzita konfliktu dostatečně zachycuje lidské utrpení, potažmo bezpečnostní hrozbu. Celkem se toto vztahuje i ke konfliktu, který je operacionalizován v termínech obětí v bitvách, a tak přehlíží problematiku jednostranného násilí. Zároveň se nabízí možnost měřit intenzitu konfliktu například i přes další indikátory jako je například počet uprchlíků.

Celkově se však lidské utrpení (intenzita konfliktu) jeví jako velmi důležité. V případě Sierra Leone státy vzhledem k intenzitě konfliktu zvažovaly bezpečnostní rizika. Nigérie se například patrně obávala destabilizace regionu, kterou takto intenzivní konflikt představoval. Zároveň Velká Británie pravděpodobně intervenovala ve snaze zajistit pořádek a ukončit utrpení, avšak roli hrály i další okolnosti stejně jako v případě Nigérie. Důležitost intenzity a lidského utrpení, zdá se, podporuje i případ Středoafričské republiky, kdy v rámci našeho měření sice představuje málo intenzivní konflikt, ale je třeba zdůraznit, že tento případ může být chápán i jako intenzivní, a to při pohledu na oběti jednostranného násilí či v situaci, kdy stát není schopen kontrolovat celé své území, což přispívá k situaci nebezpečí a umožňuje to tak vyšší lidské utrpení.

Geografická blízkost působí ve smyslu našich výsledků analýzy QCA. I když stále je tento faktor poněkud matoucí a bude třeba ho dále podrobit zkoumání. V případě Sierra Leone se v podstatě oba nejbližší sousedé účastnili konfliktu, ať už přímo vojenskou intervencí či nepřímo

nějakou podporou. Naopak ve Středoafričké republice se sousedé přímo tohoto konfliktu neúčastnili, s výjimkou Čadu. Je nutné poukázat i na jiné prostředky, které byly využity. Súdán například podporoval některá opoziční hnutí poskytnutím výcviku na svém území. Zdá se však, že v případě vysokého počtu sousedů k intervenci dojít nemusí a v případě malého počtu ano. Konečně i v jednom případě (konflikt o Azawad) k intervenci nedošlo a v druhém případě bojů v Mali patrně působila role terorismu.

Etnicita spíše roli nehraje. Ačkoli v rámci našich kombinací může potenciálně působit, tak z hlediska případových studií důkazy naznačují, že důležitější bude spíše střední vysvětlení intervence, kde je etnicita irelevantní, a to i v situaci, kdy je již toto vysvětlení pod hranicí konzistence 0,75. Celkově však nemůžeme říci, že by v nějaké intervenci, kterou jsme zkoumali, byla etnicita otevřeně proklamovaným důvodem. V Sierra Leone jednoznačně roli nehrála. Podobně tomu bylo i ve Středoafričké republice. Otázkou je případ Mali, kde zasahovaly etnicky příbuzné státy, avšak důvody pro jejich zásah (například výše uvedený Niger) kořeny v etnicitě mít nemusely. Případně je možné, že etnicita působí jinak, než jsme teoreticky předpokládali. Čehož je příkladem právě Niger, který si intervenci v Mali rozmyslel z důvodu přítomnosti Tuaregů na svém území. Jak jsme výše poukázali, tak intervenoval až v situaci, kdy bylo jasné, že intervence se Tuaregů nedotknou. Tuaregové však nejsou v žádném případě dominantním ani výrazně procentě zastoupeným etnikem Nigeru, avšak i přesto toto etnikum hrálo v rozhodování roli. Zdá se tak, že celá problematika role etnicity může být mnohem problematičtější.

Ekonomické zájmy (měřené skrze surovinové bohatství) se v prvotním závěru zdály spíše nedůležité. V kombinaci pro důsledek intervence byly irelevantní a pro negovaný důsledek působily obráceně, což mohlo být způsobeno nízkou intenzitou, která dostatečně neohrožovala tyto zájmy. Z případových studií však vyplývá, že celá problematika ekonomického zájmu nepůsobí jen skrze surovinové bohatství v dané zemi. Státům nemusí jít přímo jen o obchodní vztahy, nýbrž třeba i o investice, které převedly v rámci snahy rozvoje daného státu (případ Velké Británie v Sierra Leone). Ekonomické zájmy nemusí být přímo v zemi konfliktu, ale

například v sousední zemi. Konflikt může destabilizovat celý region, což ohrožuje zájmy intervenující země (případ Francie v Mali a jejích zájmů v Alžírsku). Zdá se tak, že celá problematika je velmi obtížně zachytitelnou. Stát může mít zájmy na první pohled mimo konfliktní území, avšak přesto k intervenci dojde.

Ještě bychom se rádi vrátili k problematice intervence jako reakce na jinou intervenci. Ve všech případových studiích jsme si mohli všimnout, že státy často využívají jiných praktik zásahu do konfliktu než přímé vojenské intervence. Burkina Faso a Libye poskytly zbraně a výcvik v případě Sierra Leone, v případě Libye toto jednání bylo namířeno proti intervenci Nigérie. Čad poskytl základnu Bozizému při konfliktu v SAR, záhy poté co Libye přímo vojensky podpořila Patessého. Ve stejném případě Súdán podpořil výcvikem a finančně jednotky UFDR. Státy tak mohou v případě intervence jiného státu na jedné straně zasáhnout nikoli přímou vojenskou intervencí, ale jiným druhem podpory na straně druhé.

Je třeba podotknout, že jsme zároveň objevili i další faktory, které mohou potenciálně hrát roli. Důležitým se zdá terorismus. Podobně zajímavým faktorem je problematika schopnosti kontroly území centrální vládou. Nejednoznačná je role RB OSN či přímého pozvání. Tyto faktory mohou působit spíše pro snadnější ospravedlnění, než jako přímý důvod intervence.

V případě navrnutí nějakého obecného rámce důvodů intervence můžeme vyjádřit podobnou skepsi, jakou vyjadřuje i jeden z doyenů výzkumu intervencí v konfliktech (Regan 1998: 756). Celá problematika se zdá velmi komplikovanou a komplexní a její empirické zachycení je velmi problematické. Přesto dle závěrů analýzy QCA a případových studií hraje svou roli proměnná intenzita konfliktu (lidské utrpení), která v rámci vzájemného ovlivňování podmínek, má vliv na další podmínky. Nízká intenzita je dokonce nutnou podmínkou neintervence. Obecná kombinace podmínek vedoucích k důsledku (intervenci) tak s přihlédnutím k případovým studiím a výsledkům QCA může odpovídat výsledným kombinacím (komplexnímu či střednímu řešení), které jsme získali právě skrze analýzu QCA (kloníme se spíše k té, kde je etnicita irrelevantní podmínkou – střední řešení), ale je nutné vzít pro další výzkumy v úvahu i

další faktory, jako terorismus, který může v budoucnu hrát velmi důležitou roli, či složitější a komplexnější problematiku ekonomického zájmu (tedy jiným způsobem operacionalizovanou). Problematické může ale být výše uvedené nižší pokrytí a konzistence této kombinace.

Zároveň můžeme souhlasit s podmínkami, které vedou k neintervenci. Skutečně v případě Mali, které kombinací podmínek bylo spíše blíže množině případů, kde by k intervenci dojít nemělo, můžeme poukázat na fakt, že státy neměly zájem intervenovat až do chvíle, kdy se objevil nový faktor v novém konfliktu, a to terorismus, který ale nepatřil mezi základní námi zkoumané podmínky. Nízká intenzita tak, jak byla námi operacionalizována, k intervenci skutečně nepovede. Avšak je nutné podotknout, že důležitým faktorem bude pravděpodobně i další působení konfliktu například na uprchlíky, kteří však v rámci naší operacionalizace využité u QCA nebyli zachyceni.

Závěr

V předkládané práci jsme poukázali na důvody a faktory, které ovlivňují rozhodnutí států intervenovat v afrických vnitrostátních konfliktech. Zároveň jsme představili zajímavý formální postup a metodu komparativní analýzy QCA a v naší práci jsme přímo aplikovali jednu z jejích podob – fs/QCA. Na základě teoretických předpokladů jsme diskutovali a analyzovali faktory, jež jsou v odborné literatuře považovány za klíčové – konkrétně (1) ekonomické zájmy, (2) intenzitu a lidské utrpení, (3) geografickou blízkost a (4) etnicitu (intervenci jako odpověď na jinou intervenci jsme jen diskutovali a z analýzy QCA byla z výše uvedených důvodů vyřazena). V rámci případových studií jsme blíže nahlédli na jednotlivá specifika a poukázali jsme na slabiny celého výzkumu a na další možné faktory, které potenciálně mohou ovlivnit intervenci, ať už se jednalo o terorismus, roli mezinárodních organizací či pozvání samotné země.

Na výzkumnou otázku práce: *Jaké jsou důvody vojenských intervencí třetích stran v afrických vnitrostátních konfliktech?*, jsme odpověděli, že kombinace vedoucí k intervencím pro nás jsou potenciálně dvě. V komplexním řešení můžeme připustit, že kromě vysoké intenzity hrají roli i nízká geografická blízkost a nízká etnická příbuznost. Posledně jmenovanou podmínku však považujeme spíše za irelevantní vzhledem k případovým studiím, a to přestože taková kombinace podmínek má konzistenci pod hranicí 0,75, což může představovat problém a je nutné se zabývat zkoumáním reálných důsledků pravděpodobně v dalších výzkumech. Podobně problematické může být i nízké pokrytí těchto kombinací. Podstatným faktorem je pravděpodobně intenzita konfliktu, i když ne ve smyslu morálního imperativu ukončit lidské utrpení, ale spíše ve smyslu bezpečnostní hrozby, kterou takovýto konflikt může představovat.

Role intenzity se potvrdila i v analýze důvodů vedoucích k neintervenci. Zde jsme poukázali i na nejednoznačný vliv etnicity. Ten pokud doopravdy nějaký je, je závislý na ostatních podmínkách. Překvapivě zvláštní se ukázal vliv ekonomických zájmů, jejichž přítomnost vede paradoxně spíše k neintervenci. Z našeho pohledu je ale důležitým faktorem v tomto případě právě nízká intenzita, která nepředstavuje tak významné

ohrožení těchto zájmů, což ve výsledku vede k neintervenci. Geografická blízkost jde plně proti teoretickým předpokladům. Je pak otázkou, zda právě vysoký počet sousedů tedy spíše nekomplikuje rozhodnutí státu intervenovat, a proto nevede k intervenci. Každopádně i tato proměnná musí být dále zkoumána, protože neodpovídá teoretickým předpokladům. Vzhledem k hypotézám se tak potvrdila pouze ta o lidském utrpení, i když se zdá, že spíše v rámci bezpečnostních termínů, než morálně-imperativních.

Obecně vytvoření a sledování nějakých obecných a empiricky zachytitelných faktorů intervence považujeme za velmi komplikovanou činnost. Přesto však především intenzitu pokládáme za klíčový faktor. To se potvrdilo i v případových studiích. Ostatní námi analyzované faktory je nutné dále zkoumat, a to obzvláště v rámci jiných operacionalizací. To, zdá se, platí obzvláště pro ekonomické zájmy, které proti předpokladům založeným na realismu, liberalismu či marxismu mohou působit i jinak než jen přes přítomnost surovin. Zároveň problematika ohrožení tohoto zájmu nemusí být vždy omezena jen na konfliktní stát, ale i na širší region, jak jsme ukázali na příkladu francouzského zájmu v Alžírsku či v Nigeru u konfliktu o vládu v Mali.

Významnou otázkou směrem k užité metodě může být celkově využitá hranice konzistence. Ta představuje i relativní slabinu celého postupu u QCA. Je v podstatě na autorově zvážení, zda zvolí vysokou či nižší hranici. V našem případě jsme zvolili v podstatě nejnižší možnou hodnotu. Při určení vyšší hranice bychom došli k závěru, že ani jedna z kombinací a faktorů nehraje roli v rámci rozhodování intervenovat a v podstatě bychom tak naplnili skepsi některých autorů k zachycení důvodů intervencí.

Celkově je nutné poukázat na slabiny a limity celého výzkumu. Kromě omezení formalizovaného postupu, který jsme se rozhodli využít, to může být i například naše pojetí intervencí. To se reálně ukázalo u případových studií. Ačkoli máme za to, že nejlepší pojetí intervencí je skutečně skrze vojenské intervence (vzhledem k tomu, že jsou nejlépe viditelné a zachytitelné), tak v afrických podmínkách se zdají důležité i jiné druhy intervencí, které státy využívají. Jak jsme si mohli všimnout hlavně

v případových studiích, státy využívají různé další mechanismy podpory jednotlivých stran v konfliktu. Běžně poskytují zbraně, výcvik, základny či azyl různým rebelům či svrženým představitelům vlád. Jakým způsobem pak určit jednotlivé způsoby operacionalizace a zároveň která z těchto potenciálních intervencí má větší sílu a hodnotu? V teoretické části jsme například poukázali na klasifikaci J. Nye, kde je však velmi obtížné určit jednotlivé dělící body mezi jednotlivými druhy intervence. Obecně vytvoření klasifikace intervencí dle intenzity donucení nebo síly intervence se zdá být důležitým krokem pro další zkoumání tohoto fenoménu. Úspěch ve vytvoření vhodné klasifikace však může představovat nedosažitelný cíl. Velké definiční spory by mohly nastat samozřejmě v případě určení, kdy se již jedná o intervenci a kdy ještě zcela ne. Můžeme například projev považovat za intervenci, když se ani nemusí dostat k obyvatelům daného státu, kde probíhá vnitrostátní ozbrojený konflikt? Konečně musíme vzít v úvahu i to, že o mnoha intervencích například tajných služeb můžeme často jen spekulovat, čímž se ale můžeme dostat nebezpečně blízko k nějakým konspiračním teoriím. Někteří autoři jako P. Regan a A. Aydin se již snaží zaměřit na problematiku diplomatických intervencí, ovšem toto stále nepokrývá právě v Africe možná mnohem důležitější druhy intervence, jako je třeba umožnění využití svého území pro výcvik milic či rekrutování bojovníků (Regan, Aydin 2006). I když právě rozlišení různých druhů intervencí považujeme za důležité, tak v současnosti se stále zdá jako nejlepší přístup takový, který na intervence hledí skrze tvrdé složky moci a hlavně přes přímou vojenskou účast.

Dalším faktorem, který se týká našeho pojetí, je samozřejmě i státocentrická definice intervence. Jak jsme mohli vidět na příkladu Sierra Leone, tak svou roli mohou hrát i nestátní aktéři jako například různé soukromé vojenské společnosti. Tito aktéři (zmínili jsme například Executive Outcomes) mohou mít své vlastní zájmy a mohou tak sehrát významnou roli v celém konfliktu. Stejně tak zůstává nezodpovězena komplikovaná otázka role peacekeepingových misí, které běžně za intervence nejsou považovány, avšak příklad působení Nigérie v Sierra Leone ukázal, že se ne vždy o peacekeeping jedná. V tomto případě šlo o zcela zřejmou vojenskou intervenci.

Specifický problém představuje etnicita. Ta je sama o sobě velmi problematickou proměnnou. V této studii byla využita data J. Fearona (Fearon 2003a). Klíčovou otázkou je, kdy můžeme jednotlivá etnika považovat ještě za totožná, a kdy ne. Nenarážíme ani tak na problémy překlepů u označení jednotlivých skupin, jako spíše na otázku, jak moc jsou si etnických vazeb vědomi například Zarmové z Nigeru a Songhai z Mali, a to v případě, když si většinové obyvatelstvo vzhledem ke svým dialektům neporozumí (Ethnologue.com 2015). Celá problematika je samozřejmě ještě více komplikována faktem, že v rozložení a procentuálních podílech etnik na obyvatelstvu stále většinově vycházíme ze studie sovětských autorů z 60. let *Atlas Narodov Mira* (Fearon 2003: 196). Řešení celé této otázky je však problémem pravděpodobně celého oboru afrikanistiky. Do doby než budeme moci operovat s přesnými a hlavně aktuálními daty je velmi obtížné zacházet s fenoménem etnicity v rámci jednotlivých studií.

V rámci případových studií jsme narazili na jeden faktor, který může být velmi zajímavým a velmi důležitým ve směru rozhodování států o intervencích, a který zatím, zdá se, nebyl výrazněji zkoumán. Jedná se o problematiku terorismu. Ten však představuje sám o sobě živoucí a dosud ne zcela jasnou debatu, hlavně z hlediska definičního. Problémem je, že zkoumání tohoto faktoru vyžaduje právě zcela jasné vymezení pojmu. To však může být pro každý stát jiné. Konečně někteří autoři poukazují na fakt, že existuje více než 250 akademických, mezivládních a vládních definic (Easson, Schmid 2011: 99–148). Přesto se však zdá, že s nabývajícím mediální a politickou agendou, která se terorismem zabývá, a vzhledem k jistým precedentům, které byly v nedávné době nastaveny, může být právě terorismus v budoucnosti jednou z klíčových proměnných, které budou ovlivňovat rozhodování států a celé mezinárodní komunity intervenovat.

Z hlediska budoucího studia intervencí považujeme za klíčové již výše zmíněné rozpracování jasně odlišitelných tříd intervence dle intenzity intervence. Zároveň bychom se měli více zaměřovat i na intervence nestátních aktérů. V této souvislosti je nutné také podotknout, že důležitou roli bude představovat i více širší a obecnější zkoumání konfliktů v Africe. Je otázkou, zda intervence považovat za inherentní součást konfliktů nebo doopravdy za něco, co je velmi specifická proměnná celého konfliktu.

Nabízí se tak otázka, zda považovat za intervenující stát, který je účasten konfliktu již od jeho počátku. V tomto smyslu může být velmi důležitý specifický pohled, na který jsme poukázali v teoretické části, kdy se intervenující určuje dle času jeho vstupu do konfliktu nikoli podle toho, že se jedná o vnějšího aktéra (Aydin 2012: 24). Abychom se však vrátili k celé problematice zkoumání konfliktů, tak velmi důležitou součástí je právě operacionalizace, která je vytvářena často dle počtu obětí v bitvách, kdy se předpokládá oboustranné násilí a nepočítá se tak s jednostranným násilím na civilistech (srov. Sambanis 2004; UCDP/PRIO 2015; Sarkees 2010). Musíme podotknout, že v Africe jsou konflikty často spojené i s jednostranným násilím, které může hrát velmi významnou roli nejen při pohledu na důvody konfliktů, ale i na problematiku intervencí.

Zdroje a literatura

Literatura

- Aydin, Aysegul. 2010. „Where Do States Go? Strategy in Civil War Intervention.“ *Conflict Management and Peace Science* 27, č. 1, 47–66.
- Aydin, Aysegul. 2012. *Foreign Powers and Intervention in Armed Conflicts*. Stanford, California: Stanford Security Studies.
- Ayoob, Mohammed. 1989. „The Third World in the System of States: Acute Schizophrenia or Growing Pains?.“ *International Studies Quarterly* 33, č. 1, 67–79.
- Ayoob, Mohammed. 2002. „Humanitarian Intervention and State Sovereignty.“ *The International Journal of Human Rights* 43, č. 1, 81–102.
- Ayoob, Mohammed. 2002a. „Inequality and Theorizing in International Relations: The Case for Subaltern Realism.“ *International Studies Review* 4, č.3, 27–48.
- Bannelier, Karine, Christakis, Theodore. 2013. „Under the UN Security Council’s Watchful Eyes: Military Intervention by Invitation in the Malian Conflict.“ *Leiden Journal of International Law* 26, č. 4, 855–874.
- Barša, Pavel, Císař, Ondřej. 2008. *Anarchie a řád ve světové politice*. Praha: Portál.
- Barša, Pavel, Strmiska, Maxmilián, eds. 1999. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Barša, Pavel. 1999. Národní konflikt a plurální identita. In: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. Eds. Pavel Barša, Maxmilián Strmiska. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 11–172.
- Barša, Pavel. 2000. „Meze suverenity: Dekonstrukce moderní dichotomie národního společenství a mezinárodní anarchie.“ *Mezinárodní vztahy* 35, č. 3, 5–17.
- Bennett, Andrew, Elman, Colin. 2007. „Case Study Methods in the International Relations Subfield.“ *Comparative Political Studies* 40, č. 2, 170–195.

- Berman, Bruce J. 1998. „Ethnicity, Patronage and the African State: The Politics of Uncivil Nationalism.“ *African Affairs* 97, 305–341.
- Bøås, Morten and Torheim, Liv E. 2013. „The international intervention in Mali: "Desert blues" or a new beginning?.“ *International Journal* 68, č. 3, 417–423.
- Bureš, Oldřich. 2003. „Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více.“ *Mezinárodní vztahy* 38, č. 3, 24–43.
- Buzan, Barry, Waeber, Ole. 2003. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Call, Charles. 2012. *Why peace fails the causes and prevention of civil war recurrence*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Carment, David, James, Patrick, Taydas, Zeynep. 2009. „The Internationalization of Ethnic Conflict: State, Society and Synthesis.“ *International Studies Review* 11, č. 1, 63–86.
- Carment, David, James, Patrick. 1996. „Two-Level Games and Third-Party Intervention: Evidence from Ethnic Conflict in the Balkans and South Asia.“ *Canadian Journal of Political Science* 29, č. 3, 521–554.
- Carment, David, Rowlands, Dane. 1998. „Three's Company: Evaluating Third-Party Intervention in Intrastate Conflict.“ *The Journal of Conflict Resolution* 42, č. 5, 572–599.
- Clapham, Christopher. 2003. *Sierra Leone: The Political Economy of Internal Conflict*. Working Paper 20. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael“ Conflict Research Unit. Dostupné na: http://www.clingendael.org/publications/2003/20030700_cru_working_paper_20.pdf (25. 5. 2015).
- Collier, Paul, Hoeffler, Anke, Rohner, Dominic. 2006. *Beyond Greed and Grievance: Feasibility and Civil War*. Working Paper 10. Centre for the Study of African Economies (CSAE). Dostupné na: <http://www.csae.ox.ac.uk/workingpapers/pdfs/2006-10text.pdf> (1. 6. 2015).
- Collier, Paul, Hoeffler, Anke. 1998. „On economic causes of civil war.“ *Oxford Economic Papers* 50, č. 4, 563–573.

- Collier, Paul, Hoeffler, Anke. 2002. Greed and Grievance in Civil War. CSAE Working Paper, WPS 2002-01. Dostupné na: <http://economics.ouls.ox.ac.uk/12055/1/2002-01text.pdf> (16. 6. 2015).
- Debos, Marielle. 2008. „Fluid Loyalties in a Regional Crisis: Chadian ‘Ex-Liberators’ in the Central African Republic.“ *African Affairs* 107, č. 427, 225–241.
- Dorman, Andrew M. 2009. *Blair's Successful War: British Military Intervention in Sierra Leone*. Farnham, Surrey: Ashgate.
- Došek, Jan. 2012. „Kvalitativní komparativní analýza zapojení evropských členů NATO do operací v Afghánistánu.“ *Mezinárodní vztahy* 47, č. 2, 29–56.
- Easson, Joseph J., Schmid, Alex P. 2011. „250-plus Academic, Governmental and Intergovernmental Definitions of Terrorism.“ In: *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. Ed. Alex P. Schmid. New York, Abingdon: Routledge, 99–148.
- Elbadawi, Ibrahim A., Sambanis, Nicholas. 2000. *External Interventions and the Duration of Civil Wars*. Příspěvek přednesený na konferenci The Economics and Politics of Civil Conflicts, Princeton University, NJ, 18–19. března 2000. Dostupné na: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-2433> (16. 6. 2015).
- Emmenegger, Patrick, Kvist, Jon, Skaaning, Svend-Erik. 2013. „Making the Most of Configurational Comparative Analysis: An Assessment of QCA Applications in Comparative Welfare-State Research.“ *Political Research Quarterly* 66, č. 1, 185–190.
- Erdmann, Gero, Basedau, Matthias. 2008. „Party systems in Africa: Problems of categorising and explaining party systems.“ *Journal of Contemporary African Studies* 26, č. 3, 241–258.
- Eriksen, Thomas Hylland. 2008. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál.
- Eriksen, Thomas Hylland. 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: SLON.

- Fearon, James D. 2003. „Ethnic and Cultural Diversity by Country.“ *Journal of Economic Growth* 8, č. 2, 195–222.
- Findley, Michael G., Teo, Tze Kwang. 2006. „Rethinking Third-Party Interventions into Civil Wars: An Actor-Centric Approach.“ *The Journal of Politics* 68, č. 4, 828–837.
- Finnemore, Martha. 2003. *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the Use of Force*. Ithaca: Cornell University Press.
- Fordham, Benjamin O. 2007. „Revisionism Reconsidered: Exports and American Intervention in World War I.“ *International Organization* 61, č. 2, 277–310.
- Fordham, Benjamin O. 2008. „Power or Plenty? Economic Interests, Security Concerns, and American Intervention.“ *International Studies Quarterly* 52, č. 4, 737–758.
- Galtung, Johan. 1971. „A Structural Theory of Imperialism.“ *Journal of Peace Research* 8, č. 2, 81–117.
- Galtung, Johan. 1996. *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo. London, Thousand Oaks, Calif.: International Peace Research Institute, Sage Publications.
- Gent, Stephen E. 2007. „Strange Bedfellows: The Strategic Dynamics of Major Power Military Interventions.“ *The Journal of Politics* 69, č. 4, 1089–1102.
- Gent, Stephen E. 2008. „Going in When It Counts: Military Intervention and the Outcome of Civil Conflicts.“ *International Studies Quarterly* 52, č. 4, 713–735.
- Giroux, Jennifer, Lanz, David, Squaitamatti, Damiano. 2009. *The Tormented Triangle: The Regionalisation of Conflict in Sudan, Chad and the Central African Republic*. Working Paper 47. Crisis States Research Centre. Dostupné na: <http://www.css.ethz.ch/publications/pdfs/The-Tormented-Triangle.pdf> (1. 6. 2015).
- Glasius, Marlies. 2008. „We Ourselves, We Are Part of the Functioning: The ICC, Victims, and Civil Society in the Central African Republic.“ *African Affairs* 108, č. 430, 49–67.
- Gleditsch, Nils Petter et al. 2002. „Armed Conflict 1946–2001: A New Dataset.“ *Journal of Peace Research* 39, č. 5, 615–637.

- Grofman, Bernard, Schneider, Carsten Q. 2009. „An Introduction to Crisp Set QCA, with a Comparison to Binary Logistic Regression.“ *Political Research Quarterly* 62, č. 4, 662–672.
- Heisbourg, François. 2013. „A Surprising Little War: First Lessons of Mali.“ *Survival* 55, č. 2, 7–18
- Herbst, Jeffrey. 1990. „War and the State in Africa.“ *International Security* 14, č. 4, 117–139.
- Hoeffler, Anke. 2014. „Can international interventions secure the peace?.“ *International Area Studies Review* 17, č. 1, 75–94.
- Holzgrefe, Jeff L. 2003. „The humanitarian intervention debate.“ In: *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal, and Political Dilemmas*. Eds. J. L. Holzgrefe a Robert O. Keohane, Cambridge: Cambridge University Press, 15–52.
- Jackson, Richard. 2002. „Violent Internal Conflict and the African State: Towards a Framework of Analysis.“ *Journal of Contemporary African Studies* 20, č.1, 29–52.
- Jervis, Robert. 1978. „Cooperation Under the Security Dilemma.“ *World Politics* 30, č. 2, 167–214.
- Jubber, Nicholas. 2014. „Mali's Nomads: Bulwarks Against Jihad.“ *World Policy Journal*, č. 31, 65–74.
- Kabia, John M. 2009. *Humanitarian Intervention and Conflict Resolution in West Africa from ECOMOG to ECOMIL*. Farnham: Ashgate.
- Kargbo, Michael. 2012. „International Peacebuilding in Sierra Leone: The Case of the United Kingdom.“ In: *When the State Fails: Studies on Intervention in the Sierra Leone Civil War*. Ed. Tunde Zack-Williams. London: Pluto Press, 65–88.
- Keen, David. 2005. *Conflict & Collusion Sierra Leone*. New York: Palgrave.
- Keen, David. 2012. „Greed and grievance in civil war.“ *International Affairs* 88, č. 4, 757–777.
- Kelly, Robert E. 2007. „Security Theory in the New Regionalism.“ *International Studies Review* 9, č. 2, 197–229.
- Kisangani, Emizet F. 2012. „The Tuaregs' Rebellions in Mali and Niger and the U.S. Global War on Terror.“ *International Journal on World Peace* 29, č. 1, 59–97.

- Klíma, Jan. 2012. *Dějiny Afriky*. Praha: NLN.
- Königová, Lucie. 2001. „Teorie státní suverenity a praxe intervence.“ *Mezinárodní vztahy* 36, č. 3, 41–58.
- Kouba, Karel. 2011. „Kvalitativní srovnávací analýza (QCA) a konfiguratívni metody v politologii.“ In: *Úvod do studia politiky*. Ed. Miroslav Novák, Praha: Sociologické nakladatelství, 468–507.
- Kramer, Helmut, Bauer, Helfried. 1972. „Imperialism, Intervention Capacity, and Foreign Policy Making: On the Political Economy of the US Intervention in Indochina.“ *Journal of Peace Research* 9, č. 4, 285–302.
- Krasner, Stephen D. 2001. „Abiding Sovereignty.“ *International Political Science Review* 22, č. 3, 229–251.
- Lecocq, Baz et al. 2013. *One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali Extended Editors Cut*. Working paper, Leiden University, Institut of History. Dostupné na: <http://media.leidenuniv.nl/legacy/lecocq-mann-et-al---one-hippo-8-blind-analysts-editors-cut.pdf> (1. 6. 2015).
- Lecocq, Baz, Klute, Georg. 2013. „Tuareg separatism in Mali.“ *International Journal* 68, č. 3, 424–434.
- Li, Quan, Sacko, David. 2002. „The (Ir)Relevance of Militarized Interstate Disputes for International Trade.“ *International Studies Quarterly* 46, č. 1, 11–43.
- McGregor, Andrew. 1999. „Quagmire in west Africa: Nigerian Peacekeeping in Sierra Leone (1997–1998).“ *International Journal* 54, č. 3, 482–501.
- Meerpohl, Meike. 2013. *Libya, Chad and Sudan – An Ambiguous Triangle?*. Working Paper 5. Centre for Mediterranean Studies (ZMS). Dostupné na: http://www.zms.ruhr-uni-bochum.de/mittelmeerstudien/mam/downloads/zms_-_wps_-_5.pdf (1. 6. 2015).
- Mehler, Andreas. 2010. „Central African Republic.“ In: *Africa Yearbook 6: Politics, Economy and Society South of the Sahara 2009*. Eds. Klaas van Walraven, Hennig Melber, Andreas Mehler. Leiden: Brill. 217–224.

- Mehler, Andreas. 2011. „Rebels and parties: the impact of armed insurgency on representation in the Central African Republic.“ *The Journal of Modern African Studies* 49, č. 1, 115–139.
- Mehler, Andreas. 2012. „Why Security Forces Do Not Deliver Security: Evidence from Liberia and the Central African Republic.“ *Armed Forces & Society* 38, č. 1, 49–69.
- Mehler, Andreas. 2012a. „Central African Republic.“ In: *Africa Yearbook 8: Politics, Economy and Society South of the Sahara 2011*. Eds. Klaas van Walraven, Hennig Melber, Andreas Mehler. Leiden: Brill. 219–226.
- Moravcsik, Andrew. 1997. „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics.“ *International Organization* 51, č. 4, 513–553.
- Morgenthau, Hans. 1967. „To intervene or not to intervene.“ *Foreign Affairs* 45, č. 3, 425–436.
- Nye, Joseph S. 2007. *Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*. 6. vyd. New York: Pearson-Longman Publishers.
- Oliver, Roland, Atmore, Anthony. 2005. *Africa Since 1800*. 5. vydání. Cambridge: University Press.
- Pearson, Frederic S. 1974. „Foreign Military Interventions and Domestic Disputes.“ *International Studies Quarterly* 18, č. 3, 259–290.
- Pearson, Frederic S. 1974a. „Geographic Proximity and Foreign Military Intervention.“ *The Journal of Conflict Resolution* 18, č. 3, 432–460.
- Pickering, Jeffrey, Kisangani, Emizet. 2009. „The International Military Intervention Dataset: An Updated Resource for Conflict Scholars.“ *Journal of Peace Research* 46, č. 4, 589–599.
- Pohl, Benjamin. 2014. „To what ends? Governmental interests and European Union (non-) intervention in Chad and the Democratic Republic of Congo.“ *Cooperation and Conflict* 49, č. 2, 191–211.

- Ragin, Charles, Pennings, Paul. 2005. „Fuzzy Sets and Social Research.“ *Sociological Methods & Research* 33, č. 4, 423–430.
- Ragin, Charles, Shulman, David et al. 2003. „Complexity, Generality, and Qualitative Comparative Analysis.“ *Field Methods* 15, č. 4, 323–340.
- Ragin, Charles. 2008. *Redesigning Social Inquiry: Fuzzy Sets and Beyond*. Chicago, London: University of Chicago Press.
- Ragin, Charles. 2009. „Qualitative Comparative Analysis Using Fuzzy Sets (fsQCA).“ In *Configurational Comparative Methods: Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Techniques*. Eds. Benoît Rihoux, Charles Ragin. Los Angeles, London, New Dehli, Singapore: Sage Publications. 87–121.
- Ragin, Charles. 2014. *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies: with a New Introduction*. Oakland: University of California Press.
- Ramsbotham, Oliver, Woodhouse, Tom, Miall, Hugh. 2011. *Contemporary Conflict Resolution*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Cambridge: Polity Press.
- Regan, Patrick M. 1998. „Choosing to Intervene: Outside Interventions in Internal Conflicts.“ *The Journal of Politics* 60, č. 3, 754–779.
- Regan, Patrick M. 2002. *Civil Wars and Foreign Powers: Interventions and Intrastate Conflict*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Regan, Patrick M. 2010. „Interventions into Civil Wars: A Retrospective Survey with Prospective Ideas.“ *Civil Wars* 12, č. 4, 456–476.
- Regan, Patrick M., Aydin, Aysegul. 2006. „Diplomacy and Other Forms of Intervention in Civil Wars.“ *The Journal of Conflict Resolution* 50, č. 5, 736–756.
- Regan, Patrick M., Meachum, Scott M. 2014. „Data on interventions during periods of political instability.“ *Journal of Peace Research* 51, č. 1, 127–135.

- Řehák, Vilém. 2011. „Mediace jako nástroj řešení konfliktů: Příklad občanské války v Libérii.“ *Mezinárodní vztahy* 46, č. 3, 30–54.
- Reno, Will. 2000. „No Peace for Sierra Leone.“ *Review of African Political Economy* 27, č. 84, 325–329.
- Reynal-Querol, Marta. 2002. „Ethnicity, Political Systems, and Civil Wars.“ *The Journal of Conflict Resolution* 46, č. 1, 29–54.
- Richards, Paul. 2003. *The Political Economy of Internal Conflict in Sierra Leone*. Working Paper 21. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael“ Conflict Research Unit. Dostupné na: http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20030800_cru_working_paper_21.pdf (25. 5. 2015).
- Rihoux, Benoît, Álamos-Concha, Priscilla et al. 2013. „From Niche to Mainstream Method? A Comprehensive Mapping of QCA Applications in Journal Articles from 1984 to 2011.“ *Political Research Quarterly* 66, č. 1, 175–184.
- Rihoux, Benoît, Marx, Axel. 2013. „Qualitative Comparative Analysis at 25: State of Play and Agenda.“ *Political Research Quarterly* 66, č. 1, 167–171.
- Rihoux, Benoît. 2003. „Bridging the Gap between the Qualitative and Quantitative Worlds? A Retrospective and Prospective View on Qualitative Comparative Analysis.“ *Field Methods* 15, č. 4, 351–365.
- Rihoux, Benoît. 2006. „Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Systematic Comparative Methods Recent Advances and Remaining Challenges for Social Science Research.“ *International Sociology* 21, č. 5, 679–706.
- Rioux, Jean-Sébastien. 2003. *Third Party Intervention as Conflict Management: The Case of Africa*. Příspěvek přednesený na konferenci 16th Nordic and 4th Baltic Peace Research Conference, St. Petersburg, 11–13. září 2003. Dostupné na: http://www.institutidrp.org/contributionsidrp/Rioux_7octobre2003.pdf. (4. 2. 2015).
- Rosenau, James N. 1969. „Intervention as a Scientific Concept.“ *The Journal of Conflict Resolution* 13, č. 2, 149–171.

- Ruggie, John G. 1998. „What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge.“ *International Organization* 52, č. 4, 855–885.
- Sambanis, Nicholas. 2004. „What Is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition.“ *The Journal of Conflict Resolution* 48, č. 6, 814–858.
- Saraceno, Francesco. 2014. „Reflections on Azawad Crisis and Malian Democracy: The Statehood, its Deficiencies and Inclusion Failure.“ *Journal of Asian and African Studies* 50, č. 3, 1–16.
- Sarkees, Meredith R., Wayman, Frank W., Singer David J. 2003. „Inter-State, Intra-State, and Extra-State Wars: A Comprehensive Look at Their Distribution over Time, 1816–1997.“ *International Studies Quarterly* 47, č. 1, 49–70.
- Simoes, Alexander, Hidalgo, César. 2011. *The Economic Complexity Observatory: An Analytical Tool for Understanding the Dynamics of Economic Development*. Příspěvek na konferenci Twenty-Fifth AAAI Conference on Artificial Intelligence, San Francisco, 7–11. srpna 2011. Dostupné na: <https://atlas.media.mit.edu/en/> (16. 6. 2015).
- Suchý, Petr. 2012. „Výzkum konfliktů – terminologie a typologie.“ In: *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Eds. Ivo Pospíšil, Zdeněk Kříž a kol. Brno: Masarykova univerzita. 13–25.
- Sullivan, Patricia L., Koch, Michael T. 2009. „Military Intervention by Powerful States, 1945–2003.“ *Journal of Peace Research* 46, č. 5, 707–718.
- Sundberg, Ralph, Eck, Kristine, Kreutz, Joakim. 2012. „Introducing the UCDP Non-State Conflict Dataset.“ *Journal of Peace Research* 49, č. 2, 351–362.
- Tan, Kok-Chor. 1995. „Military Intervention as a Moral Duty.“ *Public Affairs Quarterly* 9, č. 1, 29–46.
- Teshome, Wondwosen. 2008. „Ethnicity and Political Parties in Africa: The Case of Ethnic-based Parties in Ethiopia.“ *The Journal of International Social Research* 1, č. 5, 780–809.
- Themnér, Lotta, Wallensteen, Peter. 2014. „Armed Conflict, 1946–2013.“ *Journal of Peace Research* 51, č. 4, 541–554.

- Tillema, Herbert K. 1989. „Foreign Overt Military Intervention in the Nuclear Age.“ *Journal of Peace Research* 25, č. 2, 179–196.
- Tillema, Herbert K., Van Wingen, John R. 1982. „Law and Power in Military Intervention: Major States after World War II.“ *International Studies Quarterly* 26, č. 2, 220–250.
- Tilly, Charles. 1985. „War Making and State Making as Organized Crime.“ In: *Bringing the State Back In*. Eds. Peter Evans, Dietrich Rueschemeyer, Theda Skocpol, Cambridge: Cambridge University Press, 169–191.
- Urbanovská, Jana. 2008. „Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války–předpoklady úspěchu.“ *Mezinárodní vztahy* 43, č. 3, 22–46.
- Van der Maat, Eelco. 2011. „Sleeping hegemon: Third-party intervention following territorial integrity transgressions.“ *Journal of Peace Research* 48, č. 2, 201–215.
- Vines, Alex, Cargill, Tom. 2010. „The impact of UN sanctions and their panels of experts.“ *International Journal* 65, č. 1, 45–67.
- Wagemann, Claudius, Schneider, Carsen Q. 2007. *Standards of Good Practice in Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Fuzzy-Sets*. Working paper 51, COMPASS WP Series. Dostupné na: <http://www.compass.org/wpseries/WagemannSchneider2007.pdf> (20.5. 2015).
- Waisová, Šárka. 2005. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- Wallensteen, Peter, Sollenberg, Margareta. 2001. „Armed Conflict, 1989–2000.“ *Journal of Peace Research* 35, č. 5, 629–644.
- Wallensteen, Peter. 2006. *Understanding Conflict Resolution: War, Peace and the Global System*. 2. vyd. London: Sage Publications.
- Wallerstein, Immanuel. 1974. „Dependence in an Interdependent World: The Limited Possibilities of Transformation within the Capitalist World Economy.“ *African Studies Review* 17, č. 1, 1–26.
- Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. Boston: McGraw-Hill.

- Walzer, Michael. 2006. *Just and Unjust Wars: A Moral Argument With Historical Illustrations*. 4. vyd. New York: Basic Books.
- Welz, Martin. 2014. „Briefing: Crisis in the Central African Republic and the International Response.“ *African Affairs* 113, č. 453, 601–610.
- Wing, Susanna D. 2013. „Briefing: Mali: Politics of a Crisis.“ *African Affairs* 112, č. 448, 476–485.
- Yoon, Mi Yung. 1997. „Explaining U.S. Intervention in Third World Internal Wars, 1945–1989.“ *The Journal of Conflict Resolution* 14, č 4, 580–602.
- Yoon, Mi Yung. 2005. „Internal Conflicts and Cross-Border Military Interventions in Sub-Saharan Africa in the Post-Cold War Era.“ *Journal of Political and Military Sociology* 33, č. 2, 277–293.
- Zack-Williams, Tunde. 2012. „Multilateral Intervention in Sierra Leone’s Civil War: Some Structural Explanations.“ In: *When the State Fails : Studies on Intervention in the Sierra Leone Civil War*. Ed. Tunde Zack-Williams. London: Pluto Press, 13–30.
- Záhořík, Jan. 2009. „Mezinárodní souvislosti těžby ropy v Africe.“ *Central European Political Studies Review* 11, č. 4, 284–306.

Prameny

Internetové zdroje

- AKUF. www.wiso.uni-hamburg.de.
- BBC News*. 2013. „Q&A: Central African Republic's rebellion.“ 11 ledna 2013. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-20798007> (1. 6. 2015).
- BBC News*. 2013a. „Mali crisis: Key players.“ 12. března 2013. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-17582909> (1. 6. 2015).
- BBC News*. 2014. „Central African Republic's Seleka rebels reorganise.“ 20. května 2014. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-27485051> (1. 6. 2015).

- BBC News*. 2015. „Central African Republic profile – Timeline.“ 22. května 2015. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13150044> (1. 6. 2015).
- BBC News*. 2015a. „Mali profile–Timeline.“ 21. května 2015. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13881978> (1. 6. 2015).
- CIA World Factbook. www.cia.gov
- Compass. <http://www.compass.org/>.
- De Waal, Alex, Omaar, Rakiya. 1994. „Can Military Intervention be Humanitarian?.“ *Middle East Report*, č. 187/188, 2–8.
- EEAS. <http://eeas.europa.eu>.
- Ethnologue.com. www.ethnologue.com.
- Fearon, James D. 2003a. *Replication data for: Ethnic and Cultural Diversity by Country*. Dostupné na: <https://web.stanford.edu/group/fearon-research/cgi-bin/wordpress/paperspublished/journal-articles-2/> (18. 5. 2015).
- Flynn, Daniel, De Clercq, Geert. 2014. „Special Report: Areva and Niger’s uranium fight.“ *Reuters*, 5. února 2014. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/2014/02/05/us-niger-areva-specialreport-idUSBREA140AA20140205> (16. 6. 2015).
- General Secretariat of the Council. 2014. *DECLARATION, 4th EU- AFRICA SUMMIT, BRUSSELS, 2014*. Brusel: General Secretariat of the Council – Press Office. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/press_data/en/ec/142096.pdf (1. 6. 2015).
- Hausmann, Ricardo, Hidalgo, César et al. 2011. *The Atlas of Economic Complexity*. Cambridge MA.: Puritan Press. Dostupné na: <https://atlas.media.mit.edu/en/> (1. 6. 2015).
- HIK. 2014. *Conflict Barometer 2013*. Heidelberg: HIK. Dostupné na: http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2013.pdf (2. 3. 2015).
- Högbladh, Stina, Pettersson, Therése, Themnér, Lotta. 2011. *External Support in Armed Conflict 1975–2009*. Dataset dostupný na:

http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/ucdp_external_support_data/ (28. 5. 2015).

IMI Data Collection. www.k-state.edu.

Kisangani, Emizet F., Pickering, Jeffrey. 2008. *International Military Intervention, 1989-2005*. Inter-University Consortium for Political and Social Research, Data Collection No 21282, University of Michigan, Ann Arbor. Dostupné na: <http://www.k-state.edu/polsci/intervention/index.html> (25. 5. 2015).

Mahjar-Barducci, Anna. 2011. „Chad: Gaddafi’s Best Ally.“ *Gatestone Institute: International Policy Council*. 1. července 2011. Dostupné na: <http://www.gatestoneinstitute.org/2237/chad-gaddafi-ally> (1. 6. 2015).

Pettersson, Thérèse. 2014. *UCDP Battle-Related Deaths Dataset Codebook: Version 5.0-2014*. Dostupné na: http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/124/124934_1codebook-ucdp-battle-related-deaths-datasets-v.5-2014.pdf (27. 4. 2015).

Polgreen, Lydia, Offner Fabien. 2012. „As Mali Prepares for Vote, Interim Leader Is Sworn In.“ *The New York Times*, 12. dubna 2012. <http://www.nytimes.com/2012/04/13/world/africa/mali-swears-in-interim-president.html> (1. 6. 2015).

Polgreen, Lydia. 2013. „Leader of Central African Republic Fled to Cameroon, Official Says.“ *The New York Times*, 25. března 2013. Dostupné na: http://www.nytimes.com/2013/03/26/world/africa/leader-of-central-african-republic-francois-bozize-is-in-cameroon.html?_r=1 (1. 6. 2015).

Ragin, Charles, Davey, Sean. 2014. *Fuzzy-Set/Qualitative Comparative Analysis 2.5*. Irvine, California: Department of Sociology, University of California.

Ragin, Charles. 2006. *User's Guide to Fuzzy-Set/Qualitative Comparative Analysis 2.0*. Irvine, California: Department of Sociology, University of California. Dostupné na: <http://www.socsci.uci.edu/~cragin/fsQCA/download/fsQCAManual.pdf> . (27. 4. 2015)

- RB OSN. 2012. *Security Council resolution 2085 (2012) [on authorization of the deployment of an African-led International Support Mission in Mali (AFISMA) for an initial period of one year]*. B.m.: UN Security Council. Dostupné na: <http://www.refworld.org/docid/50ed391f2.html> (1. 6. 2015).
- Sarkees, Meredith R. 2010. *The COW Typology of War: Defining and Categorizing Wars (Version 4 of the Data)*. b.m.: b.n. Dostupné na: http://cow.la.psu.edu/COW2%20Data/WarData_NEW/COW%20Website%20-%20Typology%20of%20war.pdf (16. 6. 2015).
- Themnér, Lotta, Wallensteen, Peter. 2014a. „Armed Conflict, 1946-2013.“ *Journal of Peace Research* 51, č. 4, 541–554. Replication data ve verzi UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset v.4-2014a, 1946–2013 dostupná na: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/ucdp_prio_armed_conflict_dataset/ (25. 5. 2015).
- Themnér, Lotta. 2014. *UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset Codebook*. b.m.: UCDP/PRIO. Dostupné na: http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/124/124920_1codebook_ucdp_prio-armed-conflict-dataset-v4_2014a.pdf (2. 3. 2015).
- UCDP/PRIO. www.pcr.uu.se.
- UN.org. www.un.org.
- UNdata. data.un.org.
- Uppsala Conflict Data Program. 2014. *UCDP Battle-Related Deaths Dataset v.5-2014*. Uppsala University: www.ucdp.uu.se. Dataset dostupný na: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/ucdp_battle-related_deaths_dataset/ (27. 4. 2015).
- Uppsala Conflict Data Program. 2015. *UCDP Conflict Encyclopedia*. Uppsala: Uppsala University. Dostupné na: www.ucdp.uu.se/database (24. 3. 2015).
- World Bank Databank. <http://databank.worldbank.org/>.

Seznam příloh

Tabulka 1 Nutné podmínky pro kladný důsledek	58
Tabulka 2 Nutné podmínky pro negovaný důsledek	59
Tabulka 3 Tabulka pravdy pro přítomnost důsledku (intervenci).....	60
Tabulka 4 Tabulka pravdy pro negovaný důsledek	62
Tabulka 5 Zařazení případů ke kombinacím.....	116
Graf 1 Vztah mezi stupněm členství případů v kauzální konfiguraci a v množině důsledku komplexního řešení	117
Graf 2 Vztah mezi stupněm členství případů v kauzální konfiguraci a v množině důsledku středního řešení	117
Graf 3 Vztah mezi stupněm členství případů v nutné podmínce (\sim int) a v množině negovaného důsledku	117
Graf 4 Vztah mezi stupněm členství v kauzální konfiguraci (\sim etn*gb* \sim int) a v množině negovaného důsledku	117
Graf 5 Vztah mezi stupněm členství v kauzální konfiguraci (gb* \sim int*sur) a v množině negovaného důsledku	117

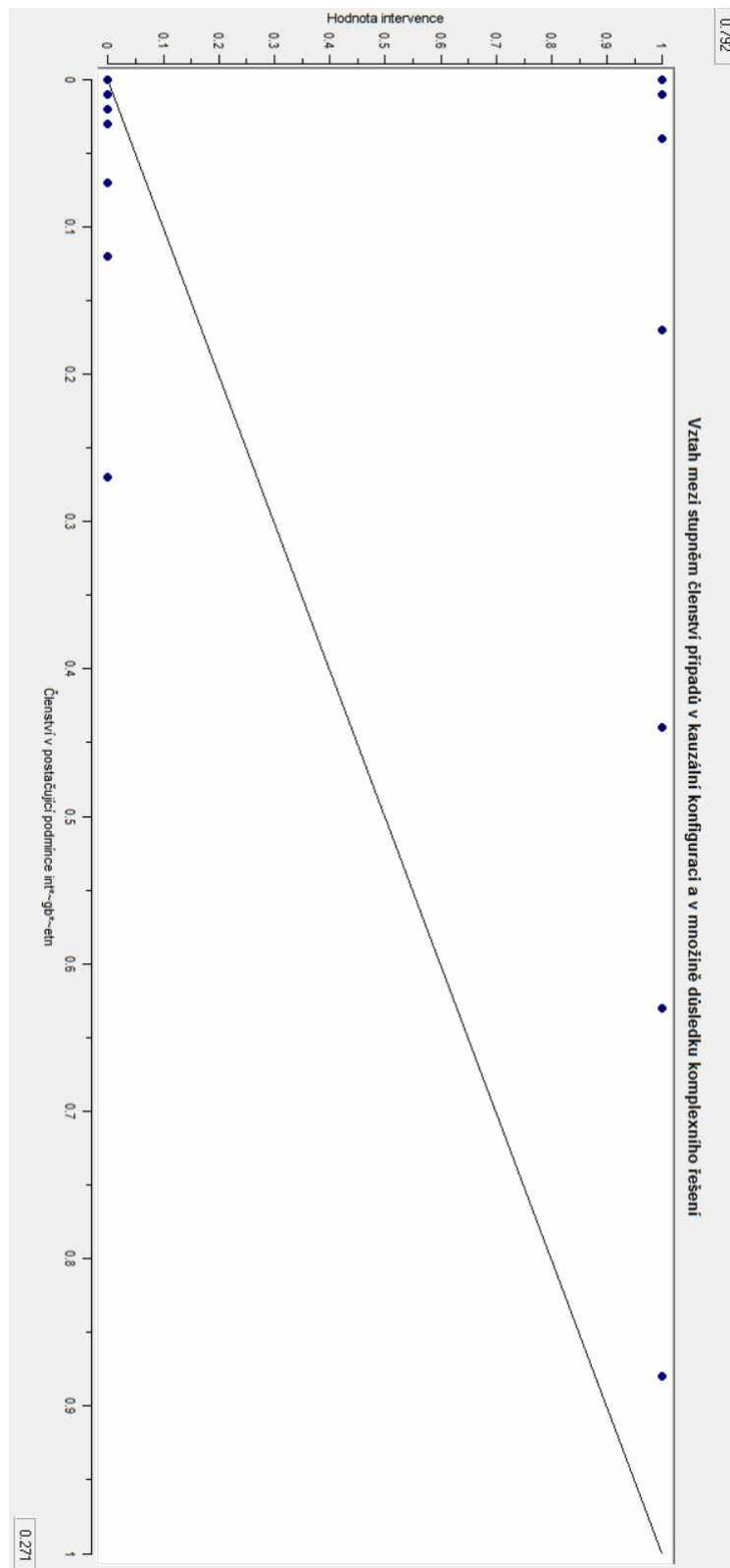
Přílohy

Tabulka 5 Zařazení případů ke kombinacím

Konflikt	i	sur	int	gb	en	sur	int	gb	en	1*1*0*0	0*1*0*0	1*1*1*0	0*1*1*0	1*1*1*1	1*0*0*1	1*0*0*1	1*0*0*0	0*0*0*0	0*0*1*1	1*0*1*1	1*0*1*0	0*0*1*0	
Guinea	0	0,43	0,13	0,73	0,93	0,57	0,87	0,27	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,13	0,27	0,27	0,07	0,07	0,57	0,21	0,43	0,07	0,07
Eritrea	0	0,14	0	0,22	0,21	0,86	1	0,78	0,79	0	0	0	0	0	0,14	0,21	0,14	0,78	0,21	0,14	0,14	0,14	0,22
Komory 1989	0	0,16	0	0,03	0,12	0,84	1	0,97	0,88	0	0	0	0	0	0,12	0,12	0,16	0,84	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Malí 1990	0	0,21	0,01	0,85	0,96	0,79	0,99	0,15	0,04	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,15	0,15	0,04	0,04	0,79	0,21	0,21	0,04	0,04
Niger 1994	0	0,26	0	0,85	0,21	0,74	1	0,15	0,79	0	0	0	0	0	0,15	0,15	0,15	0,15	0,21	0,21	0,26	0,74	0,74
Rwanda	1	0,22	0,65	0,37	0,21	0,78	0,35	0,63	0,79	0,22	0,63	0,22	0,63	0,21	0,21	0,21	0,22	0,35	0,21	0,21	0,21	0,22	0,35
Džibouti	0	0,16	0,01	0,22	0,93	0,84	0,99	0,78	0,07	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,16	0,78	0,07	0,07	0,22	0,22	0,16	0,07	0,07
Sierra Leone	1	0,52	0,94	0,12	0,12	0,48	0,06	0,88	0,88	0,52	0,48	0,12	0,12	0,12	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Angola	0	0,73	0	0,37	0,34	0,27	1	0,63	0,66	0	0	0	0	0	0,34	0,27	0,63	0,27	0,27	0,34	0,37	0,27	0,73
Niger 1995	0	0,27	0	0,85	0,21	0,73	1	0,15	0,79	0	0	0	0	0	0,15	0,15	0,15	0,15	0,21	0,21	0,21	0,27	0,73
Komory 1997	0	0,17	0	0,03	0,12	0,83	1	0,97	0,88	0	0	0	0	0	0,12	0,12	0,17	0,83	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Kongo	1	0,94	1	0,56	0,21	0,05	0	0,44	0,79	0,44	0,05	0,56	0,05	0,21	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guinea-Bissau	1	0,64	0,17	0,12	0,79	0,36	0,83	0,88	0,21	0,17	0,17	0,12	0,12	0,12	0,64	0,36	0,21	0,21	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
Lesotho	1	0,21	0	0,06	0,21	0,79	1	0,94	0,79	0	0	0	0	0	0,21	0,21	0,21	0,21	0,79	0,06	0,06	0,06	0,06
SAH	1	0,36	0,01	0,73	0,21	0,64	0,99	0,77	0,79	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,21	0,21	0,27	0,27	0,21	0,21	0,36	0,36	0,64
Cote d'Ivoire	0	0,10	0,03	0,56	0,34	0,81	0,97	0,44	0,66	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,19	0,34	0,19	0,44	0,34	0,19	0,19	0,19	0,56
Nigerie 2003	0	0,94	0,01	0,37	0,79	0,06	0,99	0,63	0,21	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,06	0,06	0,21	0,06	0,06	0,06	0,37	0,21	0,06
Nigerie 2004	0	0,95	0,01	0,37	0,79	0,05	0,99	0,63	0,21	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,05	0,05	0,21	0,05	0,05	0,37	0,21	0,05	0,05
DR Kongo	0	0,81	0,02	0,96	0,21	0,19	0,98	0,15	0,79	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,04	0,04	0,04	0,04	0,19	0,21	0,21	0,79	0,19
Niger 1991	0	0,22	0	0,85	0,21	0,78	1	0,15	0,79	0	0	0	0	0	0,15	0,15	0,15	0,15	0,21	0,21	0,21	0,22	0,78
Mauritanie	1	0,75	0	0,37	0,79	0,25	1	0,63	0,21	0	0	0	0	0	0,63	0,25	0,21	0,21	0,25	0,37	0,21	0,21	0,78
Etiopie	0	0,35	0,01	0,37	0,34	0,65	0,99	0,63	0,66	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,34	0,34	0,35	0,63	0,34	0,34	0,35	0,37	0,37
Súdán	0	0,71	0,01	0,96	0,93	0,79	0,99	0,04	0,07	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,04	0,04	0,04	0,04	0,79	0,71	0,07	0,07	0,07
Jižní Súdán	0	0,14	0,58	0,73	0,12	0,86	0,42	0,27	0,88	0,14	0,27	0,14	0,58	0,12	0,12	0,12	0,14	0,27	0,12	0,12	0,14	0,42	0,42
Libye	0	1	1	0,73	0,88	0	0	0,27	0,12	0,12	0	0,12	0	0,73	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Malí 2009	1	0,34	0,14	0,85	0,96	0,66	0,86	0,15	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,14	0,15	0,15	0,04	0,04	0,66	0,34	0,04	0,04	0,04

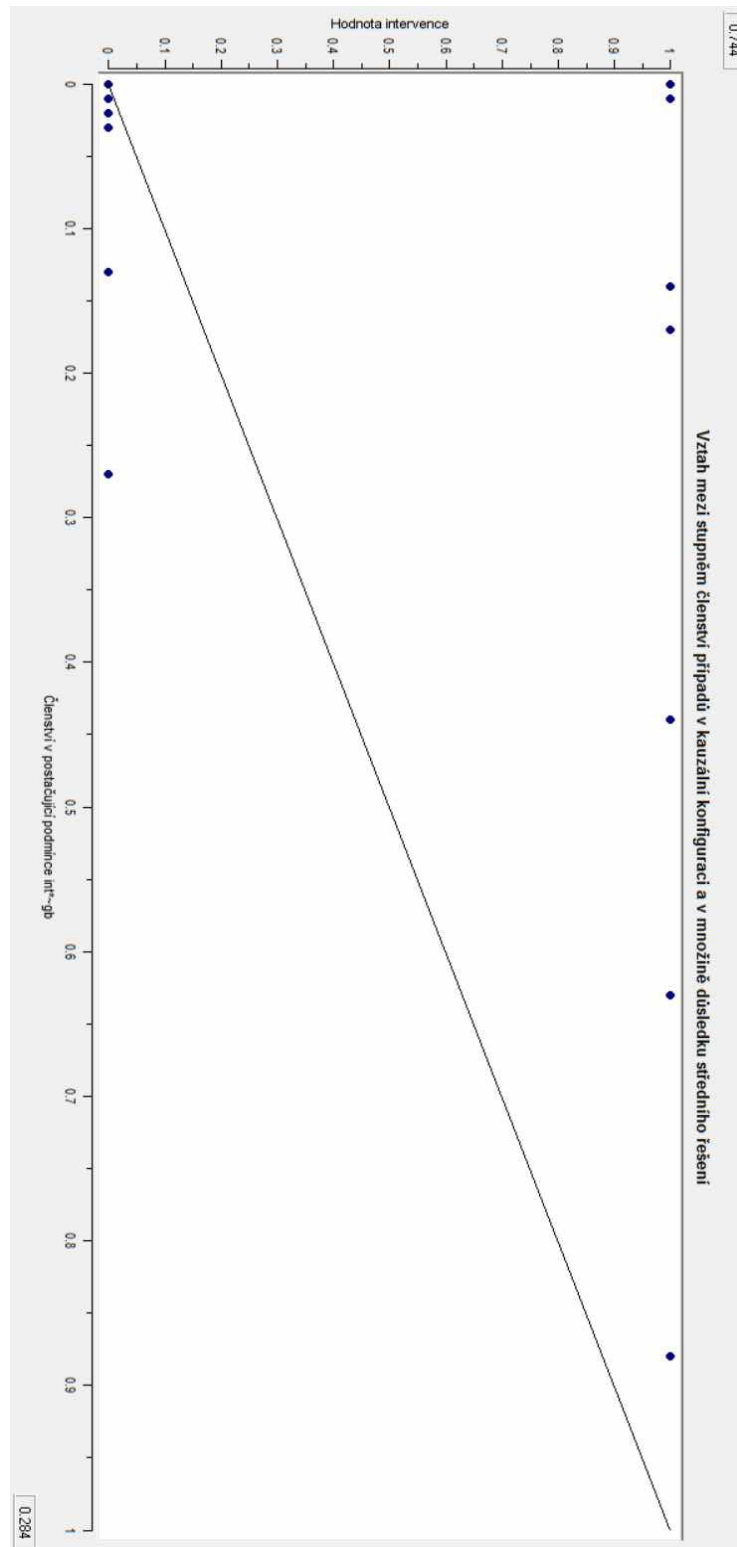
(Zpracováno autorem)

Graf 1 Vztah mezi stupněm členství případů v kauzální konfiguraci a v množině důsledku komplexního řešení

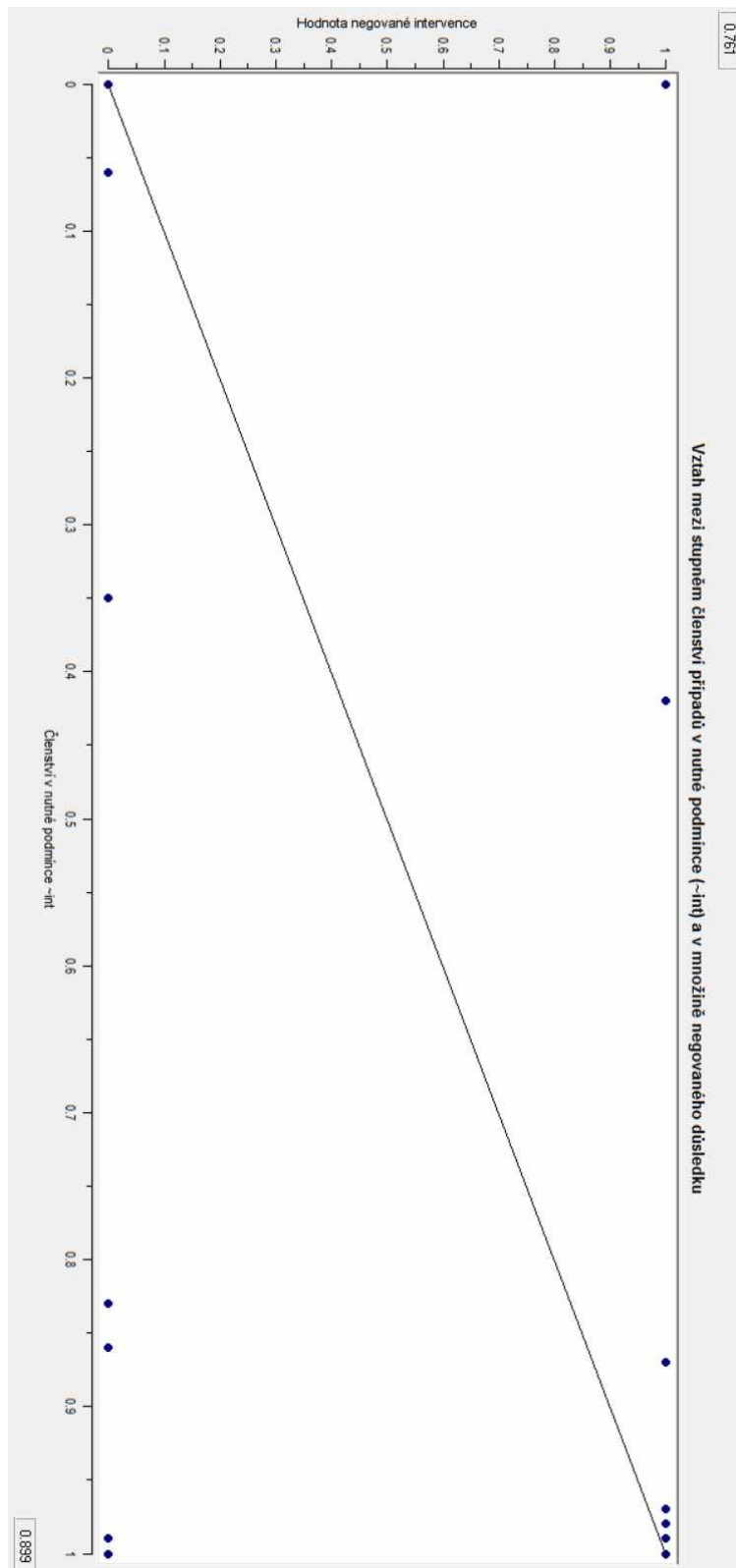
(Zpracováno autorem v programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Graf 2 Vztah mezi stupněm členství případů v kauzální konfiguraci a v množině důsledku středního řešení

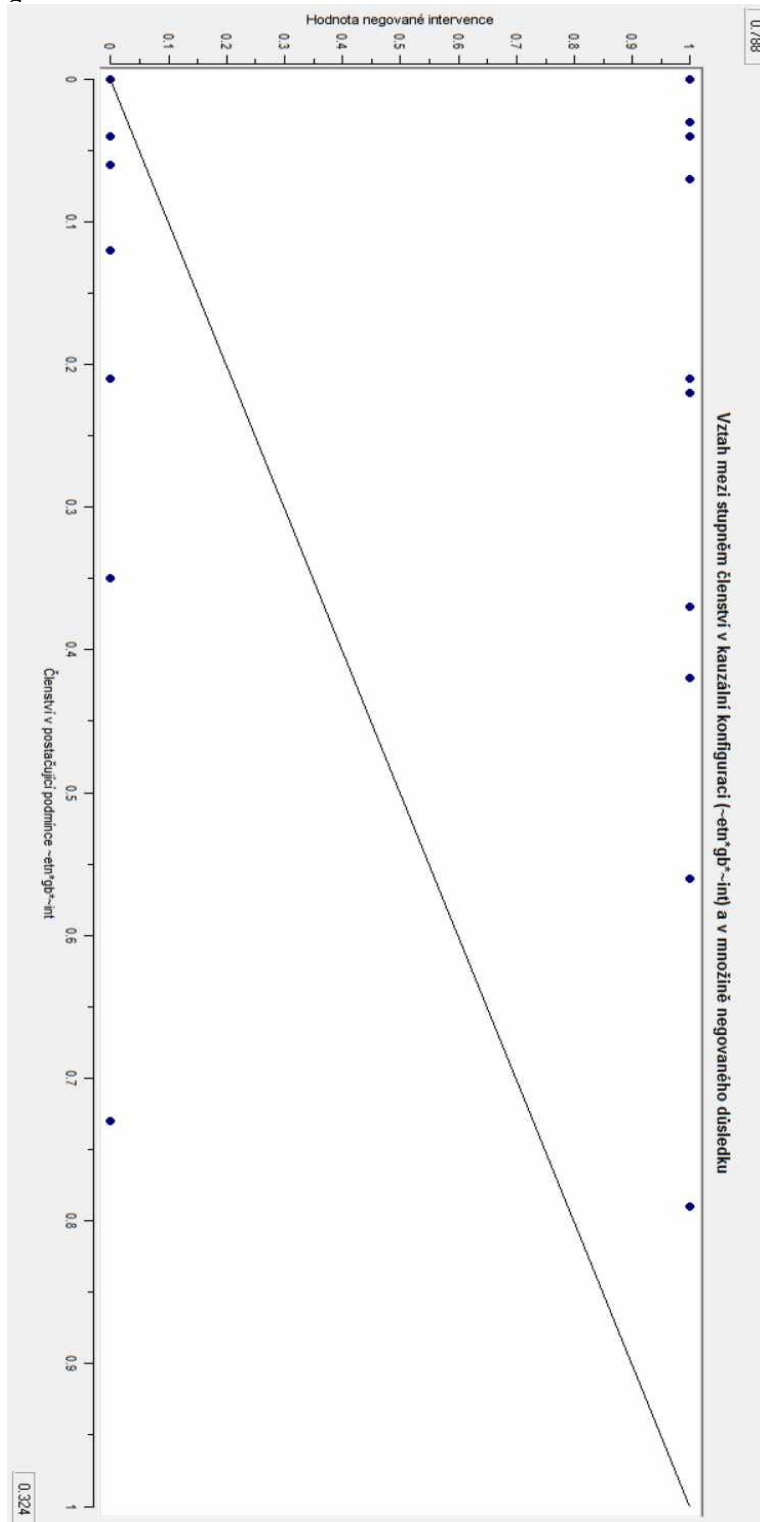
(Zpracováno autorem v programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Graf 3 Vztah mezi stupněm členství případů v nutné podmínce (~int) a v možné negovaného důsledku

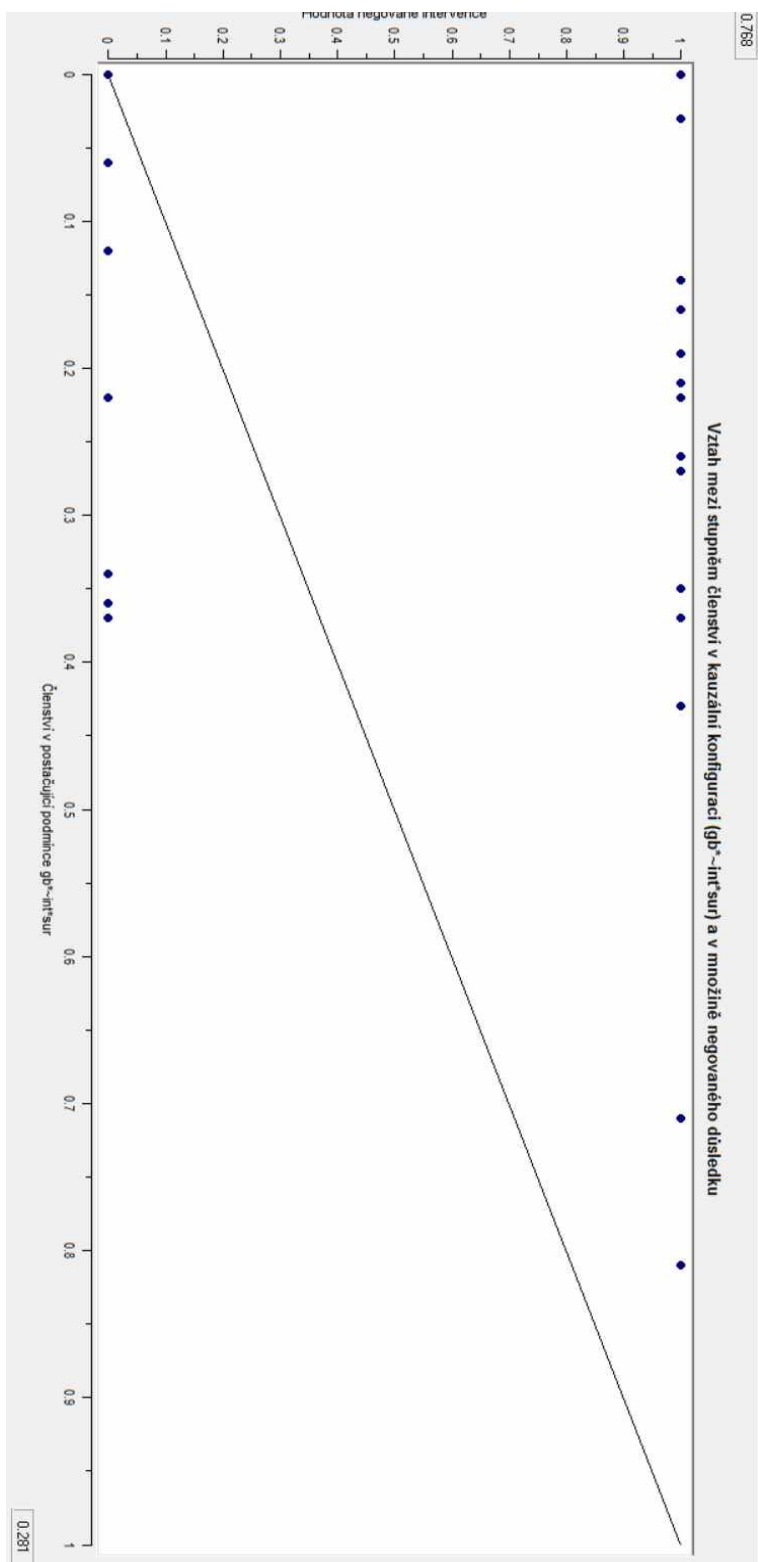
(Zpracováno autorem v programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Graf 4 Vztah mezi stupněm členství v kauzální konfiguraci ($\sim\text{etn}^*\text{gb}^*\sim\text{int}$) a v množině negovaného důsledku

(Zpracováno autorem v programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)

Graf 5Vztah mezi stupněm členství v kauzální konfiguraci (gb*~int*sur) a v množině negovaného důsledku

(Zpracováno autorem v programu fs/QCA Ragin, Davey 2014)